

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK BİLİM DALI

**EMİNÖNÜ HANLARININ YENİDEN
İŞLEVLENDİRİLMESİ KAPSAMINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ: IV. VAKIFHAN**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan:

Bengü HAKYEMEZ

İstanbul, 2014

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI
İÇ MİMARLIK BİLİM DALI

**EMİNÖNÜ HANLARININ YENİDEN
İŞLEVLENDİRİLMESİ KAPSAMINDA
DEĞERLENDİRİLMESİ: IV. VAKIFHAN**

(Yüksek Lisans Tezi)

Tezi Hazırlayan

Bengü HAKYEMEZ

Öğrenci No:

120808001

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Bilge YILDIRIM GÖNÜL

İstanbul, 2014

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum ‘Batılılaşma Sürecindeki Eminönü Hanlarının Yeniden İşlevlendirilmesi ve Koruma Yaklaşımları’ başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım
16/07/2014.

Bengü HAKYEMEZ

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SAVUNMA SINAVI SONUÇ TUTANAĞI

Beykent Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Aşağıda tez adı belirtilen yüksek lisans öğrencisi 120808001 no'lu *Bengü Hakyemez'in* 23/06/2014 tarihinde yapılan tez savunma sınavı¹ sonucunda 60 dakika süreyle sunduğu ve savunduğu tezi hakkında² oybirliğiyle, **kabul** kararı verilmiştir.

Bilgilerinize saygılarımızla arz ederiz.

Anabilim Dalı : İç Mimarlık
Programı : İç Mimarlık
Tez Başlığı³ : Eminönü Hanlarının Yeniden İşlevlendirilmesi Kapsamında Değerlendirilmesi:
IV. Vakıf Han

<u>Tez Sınav Jürisi</u>	<u>Öğretim Üyesi</u>	<u>İmza</u>
Danışman :	Yrd. Doç. Dr. Bilge Gönül	
Üye :	Prof. Dr. Ayşe Tütengil	
Üye :	Doç. Dr. E. Dilay Güney	

¹ Jüri üyeleri söz konusu tezin kendilerine teslim edildiği tarihten itibaren en geç bir ay içinde toplanarak öğrenciyi tez savunma sınavına alır. Belirlenen günde yapılamayan jüri toplantısı, katılanların hazırladığı bir tutanakla enstitü yönetimine bildirilir. Bu durumda jüri en geç onbeş gün içinde toplanarak adayı tez savunma sınavına alır. Tez savunma sınav süresi en az 45 dakikadır. Yüksek lisans tez savunma sınavı, tez çalışmasının sunulması ve bunu izleyen soru-yanıt bölümlerinden oluşur ve dinleyiciye açıktır. (Beykent Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği-Madde30-3)

² Tez sınavının tamamlanmasından sonra jüri, tez hakkında "kabul", "düzeltme" veya "red" kararı verir. Jüri başkanı, jüri üyelerince imzalanmış sınav tutanağını, tez sınavını izleyen üç gün içinde ilgili enstitü yönetimine teslim eder. Tezi başarısız bulunan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir. Tezi hakkında düzeltme kararı verilen öğrenci en geç üç ay içinde gerekli düzeltmeleri yaparak ve yönetmelikte belirtilen usullere uygun olarak tezini aynı jüri önünde yeniden savunur. Bu savunma sınavında da tezi kabul edilmeyen öğrencinin enstitü ile ilişkisi kesilir. (Beykent Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği-Madde30-4)

³ İleride doğabilecek aksaklıkların engellenmesi için tezin başlığının yazılması gerekmektedir.

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışması süresince beni destekleyen, engin deneyim ve bilgilerini bizlere aktaran ve yaklaşık iki yıldır kahrımızı çekip bize her zaman hoşgörölü davranan danışmanım Yard. Doç. Dr. Bilge Yıldırım GÖNÜL'e teşekkürü bir borç bilirim.

26 yıldır desteklerini esirgemeyen annem Aybike Hakyemez, babam Ahmet Erdal Hakyemez ve ablam H. Aylin Hakyemez'e teşekkürü bir borç bilirim.

Haziran 2014

Bengü HAKYEMEZ

İç Mimar

EMİNÖNÜ HANLARININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: IV. VAKIFHAN

Tezi Hazırlayan: Bengü HAKYEMEZ

Özet

Eminönü, İstanbul'un ticari anlamda çekirdeğini oluşturmaktadır. Geçmişte binlerce yıl farklı yaşamlara ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca günümüzde de aktif olarak kullanılan bir ticaret merkezidir.

I.Derece Koruma Bölgesi içinde olan ve Fatih Belediyesi sınırları içerisinde kalan Eminönü Bölgesi; Beyazıt (Kapalıçarşı), Unkapanı, Eminönü semtlerini kapsayan geniş bir alana sahiptir. Bu bahsi geçen geniş alanda birçok tescilli yapı bulunmasından dolayı Tarihi Yarımada Bölgesi olarak adlandırılmaktadır.

XIX.yüzyılda Osmanlı Devleti'nin ekonomisinin kötüleşmesi üzerine, batılılaşma hareketleri kapsamında bazı reformlar yapılmıştır. Bu reform hareketleri Osmanlı Devleti'nin gerek idari gerekse ekonomik yapısının yanı sıra mimaride de birçok değişikliklere yol açmıştır. Ayrıca zaman içinde ticaret yollarının ve üretim şeklinin değişmesine bağlı olarak hanlar da eski önemlerini kaybetmeye başlamıştır. Hanların kullanılmamaya başlamasıyla birlikte; fizyolojik bozulmalara, kişilerin yapıyı özgün şekilleri dışında kullanmasına, uygunsuz ilavelerin yapılmasına, hanların özgün mimari özelliklerinin ve şehrin dokusu içindeki özelliklerinin kaybolmaya başlamasına sebep olmuştur.

Tarihi dokunun bozulmasını engellemek için, eskiden aktif olarak kullanılan hanların bazıları korunarak, bazıları da bölgenin ihtiyacı doğrultusunda yeni işlevler kazandırmak amacıyla yasalar ve koruma kararları hazırlanmıştır. Alınan kararlar zaman içerisinde eksik ve yetersiz olduğundan iptal edilmiş ya da bu kararlarda birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu kapsamda Eminönü Hanları'nın tarihi doku içindeki konumu, mimarisi ve özellikleri, kullanılan malzemelerine göre korunmaya

başlanmıştır. Bu çalışmada koruma kapsamaları doğrultusunda alınmış olan kararların Eminönü Hanlarının iç mekan açısı üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eminönü Hanları, Yeniden İşlevlendirme, Büro Hanları, IV. Vakıfhan ve İç mekan,

**REFUNCTIONING AND PROTECTION MEASURES OF EMINONU INNS:
IV. VAKIFHAN**

Presented by: Bengü HAKYEMEZ

Abstact

Eminönü forms the core of İstanbul in the commercial sense and it has a settlement past of thousand years. It is also an active commercial center in present.

Eminönü district which is inside the grade one conservancy district and Fatih Municipality borders, has a wide territory, including Beyazıd (coverd Bazaar), Unkapanı, Eminönü neighbourhoods. It is called as Historical Peninsula region because there are a lot of registered buildings in the aforementioned wide area.

Upon the retrogression of the Ottoman Empire economy in the XIX. century, some reforms were made within westemization movements. These reforms realized many changes in the Ottoman Empire's economy as well as its architecture. Furthermore, the Inns began to lose their previous importance depending an changes in reproduction ways and trading routes. Starting with unuse of these inns, some physical deformations, usage of these buildings apart form their original characteristics by people caused to lose their characteristics in the texture of the city and their original architectural characteristics.

Some laws and protection decrees have been prepared in order to prevent the loss of historical texture and some of the inns which were actively used in the past, have been protected, and some of them have been assigned new functions in accord the regional needs.

Since the given decrees have become deficient and insufficient by time, they have been cancelled or some changes have been made to these decrees.

In this scope the position, architecture and characteristics of Eminönü Inns in the historical texture, have been started to protect according to the materials used.

In this study the effect of protection decrees made with respect to the interiors of Eminönü Inns, has been studied.

Key words: Eminönü Inns, Adaptive reuse, Office Inns, IV. Vakıfhan and interior

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Özet.....	i
Abstact.....	iii
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
HARİTA LİSTESİ	x
FOTOĞRAF LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Amaç	2
1.2. Kapsam.....	2
1.3. Yöntem	2
1.4. Çalışmanın İlgili Literürdeki Yeri	3
2. TARİHSEL SÜREÇTE EMİNÖNÜ BÖLGESİ VE HANLARI.....	3
2.1. Tarihsel Süreçte Eminönü Bölgesi	3
2.2. İstanbul Liman ve İskeleleri	7
2.3. Tarihsel Süreçte Eminönü Bölgesi Hanları	10
2.3.1. XV. YY Hanları	10
2.3.2. XVI. YY Hanları.....	15
2.3.3. XVII. YY Hanları.....	19
2.3.4. XVIII. YY Hanları	22
2.3.5. XIX. YY Hanları ve Batılılaşma Süreci.....	29
2.3.5.1. Batılılaşma Sürecindeki Eminönü Han Mimarisi	43
2.3.5.2. Ticaret Hanları	45
2.3.5.3. Büro Hanlar.....	50
2.3.5.4. Geçiş Hanları	55
2.4. Hanlar Bölgesindeki Çalışma Alanının Analizi	57

3. TARİHİ YAPILAR BAĞLAMINDA EMİNÖNÜ HANLARININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ	61
3.1. Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi.....	62
3.2. Eminönü Hanlarının Yeniden İşlevlendirilmesi.....	63
3.2.1. Ticaret Hanlarının Yeniden İşlevlendirilmesi.....	69
3.2.2. Büro Hanlarının Yeniden İşlevlendirilmesi	70
3.2.3. Geçiş Hanlarının Yeniden İşlevlendirilmesi	72
4. IV. VAKIFHAN'IN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLME BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	73
4.1. Mekan Örgütlenmesinin Değerlendirilmesi	77
4.2. Cephe Karakteristiğinin Değerlendirilmesi.....	92
4.3. Malzeme Açısından Değerlendirilmesi	101
4.4. İç Mekan Karakteristiğinin Değerlendirilmesi.....	105
5. SONUÇ.....	110
KAYNAKLAR	114
EKLER.....	117
Ek.1. 2005 Yılı 1/1000 Ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı	117
Ek.2. 2005 Yılı 1/1000 Ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (Hobyar, Tahtakale, Daya Hatun Bölgesi).....	118
Ek.3. 2005 Yılı 1/1000 Ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (Beyazıt- Kapalıçarşı Bölgesi).....	119
Ek.4. 2012 Yılı 1/1000 Ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (Hobyar, Tahtakale, Daya Hatun Bölgesi).....	120
Ek.5. 2012 Yılı 1/1000 Ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (Beyazıt- Kapalıçarşı Bölgesi).....	121
ÖZGEÇMİŞ.....	

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo.1. XV. YY Hanları	11
Tablo.2. K�rk� Han	14
Tablo.3. XVI. YY Hanları.....	16
Tablo.4. Cebeci Han.....	17
Tablo.5. XVII. YY Hanları.....	19
Tablo.6. Büyük Valide Han.....	21
Tablo.7. XVIII. YY Hanları	22
Tablo.8. �uhacı Han.....	28
Tablo.9. XIX.YY Hanları.....	29
Tablo.10. Yıldız Han	33
Tablo.11. Yapım Yüzyılları Bilgisine Ulaşılamayan Eminönü Hanları.....	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil.1. Kronolojik Sıralanışa Göre XVI. YY ve Öncesi Eminönü Hanları.....	18
Şekil.2. Kronolojik Sıralanışa Göre XVII. YY ve Öncesi Eminönü Hanları	20
Şekil.3. Kronolojik Sıralanışa Göre XVIII. YY ve Öncesi Eminönü Hanları.....	24
Şekil.4. Kronolojik Sıralanışa Göre XIX. YY ve Öncesi Eminönü Hanları.....	30
Şekil.5. Tek- İki Avlulu ve Avlusuz Han	45
Şekil.6. Büyük Valide Han Planı (İBB, 2013).....	47
Şekil.7. Hanların Kronolojik Sınıflandırılması.....	58
Şekil.8. Hanların Yüzdelerle Dağılımı	59
Şekil.9. Hanların Yapım Tarihlerin Bilinmelik Yüzdesi	59
Şekil.10. Tarihi Yarımada Ticaret Alanının Dağılımı (İBB, 2003).....	68
Şekil.11. Ticaret Hanların Mevcut Kullanım Oranı.....	70
Şekil.12. Çalışma Alanındaki Büro Hanların Mevcut Durumu.....	71
Şekil.13. IV. Vakıfhan Envanteri (Koruma Kurulu Arşivi, 2013).....	75
Şekil.14. IV. Vakıfhan Konumu (Pervitich Haritası)	76
Şekil.15. IV. Vakıfhan (Pervitich Haritası)	76
Şekil.16. IV. Vakıfhan Planı 1.Kat Planı (Büro Han) (Mimar Kemalettin'in Çizimiyle) (Y.Yavuz, 1981).....	77
Şekil.17. IV. Vakıfhan Zemin Kat Planı- Restorasyon Sonrası Mekansal Kurgusu .	78
Şekil.18. IV. Vakıfhan	79
Şekil.19. IV. Vakıfhan Zemin Kat Planı- Özgün Mekan Kurgusu.....	79
Şekil.20. IV. Vakıfhan Zemin Kat Restitüsyon Çizimi (Halil Onur Mimarlık)	83
Şekil.21. IV. Vakıfhan Asma Kat Restitüsyon Çizimi (Halil Onur Mimarlık)	83
Şekil.22. IV. Vakıfhan Zemin Kat Rölöve Çizimi (Halil Onur Mimarlık).....	84
Şekil.23. IV. Vakıfhan Asma Kat Rölöve Çizimi (Halil Onur Mimarlık).....	84
Şekil.24. Restorasyon Sonrası Zemin Kat Mekansal Kullanım.....	85
Şekil.25. IV. Vakıfhan Kesiti (Halil Onur Mimarlık).....	89
Şekil.26. IV. Vakıfhan Kesiti (Halil Onur Mimarlık).....	89
Şekil.27. IV. Vakıfhan Restitüsyon Çizimi Çatı Katı Planı (Halil Onur Mimarlık)..	90
Şekil.28. IV. Vakıfhan Rölöve Çizimi Çatı Katı Planı (Halil Onur Mimarlık).....	90
Şekil.29. IV. Vakıfhan Çatı Katı Pencerelele.....	91

Şekil.30. IV.Vakıfhan Giriş Cephesi (IV. Koruma Kurulu Arşivi).....	94
Şekil.31. IV.Vakıfhan Kubbesi (IV. Koruma Kurulu Arşivi).....	94
Şekil.32. Giriş Kapısı Süsleme Detayı (Halil Onur Mimarlık).....	95
Şekil.33. IV.Vakıfhan Giriş Kapısı (Halil Onur Mimarlık).....	96
Şekil.34. Oluşturulan Ara Mekanlar (Hakyemez Arşivi, 2014)	97
Şekil.35. IV.Vakıfhan Cephe Detayı (Halil Onur Mimarlık)	99

HARİTA LİSTESİ

Sayfa No.

Harita.1. Byzation/ Constation/ Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi'ndeki Eminönü Bölgesinin Yerleşim Sınırları	4
Harita.2. Tarihi Yarımada Hava Fotoğrafında Eminönü (İBB, 2013).....	6
Harita.3. Bizans Dönemi'nde İskele ve Limanların Yerleşimi.....	9
Harita.4. Osmanlı Dönemi'nde İskele ve Limanların Yerleşimi	10
Harita.5. Osmanlı Dönemi'nde Yapılarda Tahribat Yapan Yangınlar ve Tabii Afetlerin Oluşturduğu Etkilerden Zarar Gören Hanların Bölgeleri (Cezar, M)	15
Harita.6. Tarihi Yarımada'daki Hanların Kat Yükseklikleri (İBB, 2012).....	37
Harita.7. Tarihi Yarımada'daki Hanların Mevcut Durumları (İBB, 2012).....	38
Harita.8. Tarihi Yarımada'daki Hanların Ticari Dağılımı (İBB, 2012).....	39
Harita.9. Hanlar Bölgesi Çalışma Alanı	58
Harita.10. Tarihi Yarımada Bölgesinin Konaklama Amaçlı Nazım İmar Planı (İBB,2003)	68

FOTOĞRAF LİSTESİ

	Sayfa No.
Fotoğraf.1. Kürkçü Han Girişi	11
Fotoğraf.2. Kürkçü Han Avlusu.....	12
Fotoğraf.3. Dükkanların Sundurmalar	12
Fotoğraf.4. Kürkçü Han Eklentileri	13
Fotoğraf.5. Çuhacı Han Girişi ve Cephe.....	25
Fotoğraf.6. Çuhacı Han Birinci Kat Pencereleeri	26
Fotoğraf.7. Çuhacı Han Revak Encümen Arşivi (1933).....	26
Fotoğraf.8. Çuhacı Han- Restorasyon Sonrası.....	27
Fotoğraf.9. Yıldız Han Sütunu.....	31
Fotoğraf.10. Yıldız Han (Hakyemez Arşivi, 2013)	32
Fotoğraf.11. Çukur Han Girişi (Hakyemez Arşivi, 2013)	34
Fotoğraf.12. Küçük Safran Han Girişi (Hakyemez Arşivi, 2013)	35
Fotoğraf.13. Kumrulu Han (Hakyemez Arşivi, 2013).....	35
Fotoğraf.14. Zincirli Han (Hakyemez Arşivi, 2013)	36
Fotoğraf.15. Beylerbeyi Cami (Gülenaz, 2010).....	41
Fotoğraf.16. Kayseri Han Payanda ve Sütun Başlıkları (Hakyemez Arşivi, 2013)..	41
Fotoğraf.17. I.Vakıf Han Saçak Altı (Hakyemez Arşivi, 2013)	42
Fotoğraf.18. Caferiye Han Caphesi (Hakyemez Arşivi, 2013).....	42
Fotoğraf.19. Büyük Ticaret Han Cephesi (Hakyemez Arşivi, 2013).....	44
Fotoğraf.20. Limanhan (Hakyemez Arşivi, 2013).....	44
Fotoğraf.21. Büyük Valide Han Girişi (Hakyemez Arşivi, 2013).....	47
Fotoğraf.22. Büyük Valide Han (Hakyemez Arşivi, 2013)	48
Fotoğraf.23. İkinci Avluya Geçiş Giriş Kısmı (Hakyemez Arşivi, 2013).....	49
Fotoğraf.24. Büyük Valide Han Cephesi (Hakyemez Arşivi, 2013)	49
Fotoğraf.25. Birinci Avlu (Hakyemez Arşivi, 2013).....	50
Fotoğraf.26. Abud Efendi Hanı (Hakyemez Arşivi, 2013).....	51
Fotoğraf.27. Fesçibaşı Han (Hakyemez Arşivi, 2013).....	51
Fotoğraf.28. Vloran Han (Hakyemez Arşivi, 2013)	51
Fotoğraf.29. Kayseri Han (Hakyemez Arşivi, 2013).....	52
Fotoğraf.30. Zemin Katı (Hakyemez Arşivi, 2013).....	53

Fotoğraf.31. Kayseri Han Merdiveni ve Sütunları.....	54
Fotoğraf.32. Kayseri Han Oda Kapıları (Hakyemez Arşivi, 2013)	54
Fotoğraf.33. Mustafa Paşa Han (Hakyemez Arşivi, 2013).....	55
Fotoğraf.34. Caferiye Han (Hakyemez Arşivi, 2013).....	56
Fotoğraf.35. Caferiye Han Girişi (Hakyemez Arşivi, 2013)	56
Fotoğraf.36. Caferiye Han Avlusu (Hakyemez Arşivi, 2013)	57
Fotoğraf.37. Caferiye Han Bozulmalar	64
Fotoğraf.38. Uyumsuz Eklemeler	64
Fotoğraf.39. Küçük Yeni Han Malzeme Bozulması.....	65
Fotoğraf.40. Cephe Bozulması Cebeci Han (Hakyemez Arşivi, 2013).....	66
Fotoğraf.41. Sıvaların Dökülmesi Büyük Ticaret Han (Hakyemez Arşivi, 2013) ...	66
Fotoğraf.42. Çinili Han (Hakyemez Arşivi, 2013)	66
Fotoğraf.43. Boncukçu Han (Hakyemez Arşivi, 2013)	67
Fotoğraf.44. Büyük Ticaret Han Cephesi (Hakyemez Arşivi, 2013)	67
Fotoğraf.45. Büyük Valide Han Cephesi (Hakyemez Arşivi, 2013)	67
Fotoğraf.46. Kundakçı Han- Eminönü (Hakyemez Arşivi, 2013).....	70
Fotoğraf.47. Erzurum Han 2002 Yılı Restorasyon Sonrası Otel Olarak İşletilmektedir (Hakyemez Arşivi, 2013)	71
Fotoğraf.48. Dilsizzade Han 2002 Yılı Restorasyon Büro Han Olarak İşletilmektedir (Hakyemez Arşivi, 2013).....	72
Fotoğraf.49. Büyük Ticaret Han Cephesi (Hakyemez Arşivi, 2013).....	72
Fotoğraf.50. Büyük Ticaret Han Avlusu (Hakyemez Arşivi, 2013).....	73
Fotoğraf.51. IV. Vakıfhan.....	74
Fotoğraf.52. IV. Vakıfhan Karşılama Alanı (Restorasyon Sonrası, Ekim, 2013)	80
Fotoğraf.53. IV. Vakıfhan Kapısı (Hakyemez Arşivi, 2014).....	81
Fotoğraf.54. Otel Giriş Kapısı (Hakyemez Arşivi, 2014).....	81
Fotoğraf.55. Sokak Cephesinden Açılan Dükkanların Otel Lobisinden Görünüşü ..	81
Fotoğraf.56. IV. Vakıfhan Lobisi (Hakyemez Arşivi, 2014).....	85
Fotoğraf.57. Bar (Hakyemez Arşivi, 2014)	86
Fotoğraf.58. Konferans Salonu (Hakyemez Arşivi, 2014)	86
Fotoğraf.59. İç Avluya Bakan Oda Pencereleri Restorasyon Öncesi	87
Fotoğraf.60. İç Avluya Bakan Oda Pencereleri (Hakyemez Arşivi, 2014)	87
Fotoğraf.61. IV. Vakıfhan Arka Cephe Çatı Katı (Hakyemez Arşivi, 2014)	88
Fotoğraf.62. Çatı Katı Eklenen Pencereleri (Hakyemez Arşivi, 2014)	88

Fotoğraf.63. IV.Vakıfhan Lobi Havalandırma Menfezleri	91
Fotoğraf.64. Havuz	92
Fotoğraf.65. Hamam	92
Fotoğraf.66. IV.Vakıfhan (Sebah- Joaillier'in Objektifinden)	93
Fotoğraf.67. IV.Vakıfhan (Hakyemez Arşivi, 2014)	95
Fotoğraf.68. Yeni Oluşturulan Ara Mekanlar (Hakyemez Arşivi, 2014)	97
Fotoğraf.69. Yeni Oluşturulan Ara Mekanlar (Hakyemez Arşivi, 2014)	97
Fotoğraf.70. IV.Vakıfhan Cephesi (Hakyemez Arşivi, 2014)	98
Fotoğraf.71. Merdiven Pencereleeri (Hakyemez Arşivi, 2014)	100
Fotoğraf.72. Koridor Pencereleeri (Halil Onur Mimarlık)	100
Fotoğraf.73. Koridor Pencereleeri (Hakyemez Arşivi, 2014)	101
Fotoğraf.74. İç Avluya Bakan Oda Pencereleeri(Hakyemez Arşivi, 2014)	101
Fotoğraf.75. IV.Vakıfhan Restorasyon Öncesi Dış Cephe Durumu.....	102
Fotoğraf.76. IV. Vakıfhan Asansörü (Hakyemez Arşivi, 2014).....	103
Fotoğraf.77. IV. Vakıfhan Merdiven Küpeştesi (Hakyemez Arşivi, 2014).....	103
Fotoğraf.78. IV. Vakıfhan Restorasyon Öncesi Merdiven Küpeştesi (Halil Onur Mimarlık)	103
Fotoğraf.79. Oda Koridorları Zemin Kaplaması (Hakyemez Arşivi, 2014).....	104
Fotoğraf.80. Restaurant Zemin Kaplaması (Hakyemez Arşivi, 2014)	104
Fotoğraf.81. Türk Hamamı	105
Fotoğraf.82. Otel Lobisi Kolonları	105
Fotoğraf.83. Zemin Kat Islak Hacim (Hakyemez Arşivi, 2014)	106
Fotoğraf.84. Çatı Örtüsünün Restorasyon Öncesi	107
Fotoğraf.85. Çatı Örtüsünün Restorasyon Sonrası.....	107
Fotoğraf.86. Otel Odası http://www.booking.com/hotel/tr/ (Nisan, 2014).....	108
Fotoğraf.87. Otel Odası http://www.booking.com/hotel/tr/ (Nisan, 2014).....	108
Fotoğraf.88. Otel Banyosu	109
Fotoğraf.89. İç Avluya Bakan Otel Banyo Penceresi	109

KISALTMALAR

İBB : İstanbul Büyükşehir Belediyesi

İTO : İstanbul Ticaret Odası

YY : Yüzyıl

1. GİRİŞ

Eminönü, İstanbul'un tarihi boyunca gerek Bizans gerek Osmanlı Dönemi'nde en önemli ticaret merkezi olmuştur. Günümüzde ticaret fonksiyonunun halen devam etmesi ve şehirde önemli bir lokasyona sahip olmasından dolayı, Eminönü hala kent tarihinde önemli bir yere sahiptir.

İstanbul'un en büyük liman bölgesi olan Eminönü hem kentin ithal ettiği malların boşaltılıp saklandığı, hem de birçok denizci ve tüccara konaklama hizmeti sunan, depolama, imalat ve satışın yapılabileceği hanların merkezi olmuştur. Zamanla bu bölge "Hanlar Bölgesi" olarak anılmaya başlanmıştır.

Sahip olduğu tarihsel geçmişe dayanarak Eminönü, kent ve mimarlık tarihi açısından önemli pek çok tescilli yapıyı barındırmaktadır. Bu bölgenin kent ve mimarlık tarihi açısından gelişimi koruma kurullarının kararlarına bağlı gerçekleşmiştir. Tarihi yapılar koruma kararları 1980'lerden sonra Türkiye'de uygulanmaya başlanmıştır. Bu zaman süresince birçok yapı harap olmuş ya da yıkılmıştır. Koruma kararları 1980'lerde başlamasına rağmen hatta bugün de uygulama tam olarak sağlanamamaktadır.

Hanlar bölgesi kent merkezi olma konumundan zaman içerisinde fiziksel ve sosyal açıdan önemini kaybetmeye başlamıştır. Hanlar bölgesi'nin geleneksel yapısını koruyarak ve bazı tarihi yapılara yeni fonksiyonlar kazandırarak bölgenin yeniden canlanması sağlanmaktadır.

Bu çalışmada birinci bölümde çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi ve literürdeki yeri, ikinci bölümde; tarihsel süreç içinde Eminönü Bölgesinin konumu, önemi, liman ve iskeleleri, hanların kronolojik olarak sınıflandırılması ve batılılaşma hareketleri ve han mimarisinden, üçüncü bölümde; tarihi yapılarının yeniden işlevlendirilmesi bağlamından ticari hanların, büro hanların ve geçiş hanlarının yeniden işlevlendirilmesi, dördüncü bölümde; IV. Vakıfhan'ın yeniden işlevlendirmesi başlığı altında mekan örgütlenmesi, cephe karakteristiği, malzeme ve iç mekan donatılığı kapsamında incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise hanların ve çalışma konusu olan IV. Vakıfhan incelenerek yeniden işlevlendirme ve buna bağlı koruma kapsamlarından bahsedilmiştir.

1.1. Amaç

Bu çalışmanın amacı: tarihsel süreç içinde Eminönü hanları incelenerek, zaman içinde geçirdiği değişimleri ortaya çıkarmak ve günümüz koşullarında yeniden kullanımı söz konusu olan hanları özgün ve yeni iç mekan nitelikleri açısından irdelenmesidir.

1.2. Kapsam

Eminönü Bölgesi kapsamında incelenen çalışma konusu XVI. yy – XIX. yy tarihleri arasında hanlar kapsamında incelenecek olup, bölgenin tarihi geçmişteki durumunu içermesine rağmen Hobyar, Daya Hatun, Mercan, Beyazıd ve Tahtakale'nin güncel bilgilerine yer verilmektedir.

Yeniden işlevlendirme kapsamında ve tarihi yapılarla ilgilenen bu çalışmada, tarihte önemli bir yere sahip olan Eminönü bölgesi ve halen de önemini koruyan bölgede çok sayıda yer alan hanlar incelenmiştir.

Hanlar yeniden işlevlendirme kapsamında batılılaşma süreci ve sonraki dönemde önem kazandığında bu tarih aralığından günümüze kadar uzanan süreç incelenmiştir. Bu çalışma gerek mevcut çalışmalara, gerek bundan sonra ki çalışmalara ışık tutacaktır. Bu kapsamda IV. Vakıfhan büro hanın otele dönüştürülmesi incelenmiştir. Bu incelemeler yapılırken yapının bulunduğu bölge açısından konum ve önemi de gözönünde bulundurulmuştur.

1.3. Yöntem

Tarihi Yarımada'da bulunan hanlar incelenerek öncelikle envanter çalışmaları yapılmıştır. Envanter çalışmaları sonucu elde edilen bilgiler tablolarla ve grafiklerle analiz edilerek değerlendirilmiştir.

İlgili belgelere ulaşmak için İstanbul Büyükşehir Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü ve Harita Müdürlüğü'nden hanlara ait güncel kararlar ve fonksiyonları hakkında bilgiler alınmıştır. Harita Müdürlüğü'nden Yarımada'da bulunan hanlarla ilgili 2012 yılına kadar alınmış imar planları ve raporları temin edilip, İstanbul IV. Kültür Varlıklarını Koruma Kurulundan gerekli izinler doğrultusunda güncel durumdaki hanların rölöve, restorasyon ve restitüsyon raporlarına ulaşılmıştır. Pervititch Haritası, Alman Mavileri ve Fatih Belediyesinden alınan güncel haritalarla hanların eski zamandaki ve yeni haritalar üzerindeki konumları analiz edilmiştir. İstanbul Ticaret Odasına ait yazılı kaynaklardan da hanların hissedarları ve o

dönemlerde hanların içinde bulunan ticarethanelerin neler olup, hangi amaçla kullanıldığı öğrenilip, mülkiyet sahipleri, hangi dönemlerde ithalat ve ihracat ürünlerinin neler olduğu hakkında bilgilere ulaşılmıştır.

Hanların güncel ve eski haritalar üzerinde yerleri gösterilip, ulaşılabilen mekanların planları karşılaştırılıp ve temin edilen eski resimleri ve yerinde incelemelerle çekilen yeni fotoğraflarıyla eşleştirilerek zaman içindeki değişimi, başka yapılarla olan ilişkisi gözlemlenmiştir.

1.4. Çalışmanın İlgili Literürdeki Yeri

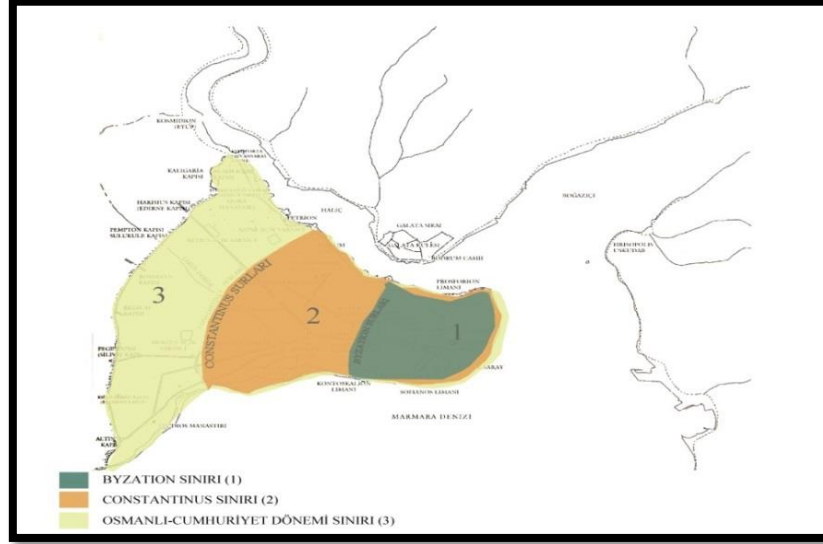
Eminönü, Hanlar Bölgesi ile ilgili pek çok makale, tez ve araştırma yazıları bulunmaktadır. Bu kapsamda; Y.Mimar Gülhan BENLİ'nin "İstanbul Tarihi Yarımada'da Bulunan Han Yapıları ve Avlulu Hanların Koruma Sorunları" başlıklı doktora tezi, Mimar Nilgün KÖROĞLU'nun "XIX. yy ve XX.yy başı Eminönü'nde Osmanlı Büro Hanları" başlıklı yüksek lisans tezi, Şehir Plancısı Alev ÖZKAN'ın "Eminönü Hanlar Bölgesinin Cumhuriyet'ten Günümüze İzlenen Değişimi ve Yeniden Değerlendirilmesinde Öncelikle Bölgenin Saptanması" başlıklı yüksek lisans tezlerinden yararlanılmıştır. Bu çalışmanın faydaları, literatürde yer alan bilgilerin güncellenmesi, konunun iç mimarlık açısından irdelenmiş olmasıdır. Daha önceden yapılmış olan çalışmalar hanların mimarisi, kentsel dokusu, hanların envanteri şeklinde olup, en son 2007 yılına kadarki imar yasaları ve alınan kararlar incelenmiştir. Bu çalışmalardan yararlanılarak konunun iç mimarlık açısından literatürde yeni bir yer kazanmasına çalışılmıştır.

2. TARİHSEL SÜREÇTE EMİNÖNÜ BÖLGESİ VE HANLARI

2.1. Tarihsel Süreçte Eminönü Bölgesi

M.Ö 675 yılında Yunan kökeninden gelen Megaralılar bugün Haliç'ten Sarayburnu'na kadar olan kısımda "Byzantion" isimli şehri kurup yerleşik hayata geçirmişlerdir. Byzantion kentinin tümü bugün Eminönü ilçesi sınırları içindedir (Kuban, 1996). Romalıların Byzation'ı ele geçirmesiyle Eski Byzation artık "Constatinopolis" adını almıştır (Can, 1995). Byzation yerleşim yerinin sınırları da değişmiştir (**Harita.1**). Böylece bu iki harita karşılaştırıldığında Bizans döneminde şehrin sınırlarının daha da büyüdüğü, Byzation Dönemi'nde, şehir bir tek limana sahipken Bizans Dönemi'yle birçok liman oluşturulduğu görülmektedir. İncelenen

farklı zamanlara ait haritalar doğrultusunda Bizans Dönemi ile belirlenen bu sınırlar Osmanlı Dönemi'nde ve sonrası Cumhuriyet Dönemi'nde biraz daha genişlemesiyle birlikte bugünkü Tarihi Yarımada'nın sınırlarını belirlenmiştir.

Harita.1. Byzation/ Constation/ Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi'ndeki Eminönü Bölgesinin Yerleşim Sınırları

Byzation döneminden Osmanlı Dönemi'ne kadar canlı bir deniz ticaretine sahip olan Eminönü'nde birçok iskele ve liman bulunmaktaydı. Sementin Bizans döneminde “Neorin Kapısı” (Bahçe Kapısı) ile “Porta Drungari” (Odun Kapısı) arasının bir kıyı ve liman bölgesi olduğu kaynaklardan anlaşılmaktadır (Kuban, 1994).

Byzation Dönemi'nde başlayan ticari hareketlilik, Osmanlı Dönemi'nde de devam ederek önemini arttırmıştır.

Bizans ve Osmanlı imparatorluğunun merkezi olmakla birlikte, Karadeniz ve Akdeniz ticaret yolları üzerinde bulunmasıyla Eminönü, kent tarihi boyunca canlı bir ticaret merkezi olmuştur.

Byzation Dönemi'nde şehire, Ege ve Pirene'den renkli mermerler, Suriye'den beyaz mermer, Mısır'dan sert taşlar ve kıymetli vazolar, Yunan Yarımadası'ndan mermer ve bronz heykeller, süs eşyaları ve çömlekler ithal edilmiştir (Selen, 1938).

Constantinus'ta nüfus artışı çok olduğundan, halkın geçimini sağlaması için büyük limanlar ve ambarlar inşa edilmiştir. '..... bu dönemde Mısır'dan gelen tahıllar için limanlarda büyük ambarlar yapıp, bununla birlikte 20 halk fırını yapılmıştır.' (Kuban, 1994).

X. yy'dan itibaren ticari yaşamda önemli bir artış görülmüş ve bu devirde kentte Suriyeli, İtalyan, Rus, Bulgar ve Müslüman tüccarların varlığından sık sık söz edilmiştir. Bizans Dönemi'nde imzalanan ticaret antlaşmasıyla da bu alanda daha fazla artış gözlenmiştir (Necipoğlu, 1994).

XVIII. yy'da İstanbul'a gelen mallar C.C.Carbognano'ya göre şöyleydi; *Akdeniz'den; Antep fıstığı, hurma, kuru incir, kuru üzüm, badem, portakal, limon, pirinç, kahve, tutkal, keten, deve tüyü, zeytinyağı, sabun, terebentin, günlük, Arap zamkı, afyon, sinameki, yabani mercanköşk, safran, kezzap, şap, kükürt, salmiyak, mazi, cedvar, biber, şeker, çivit, zincifre, tartar, akamber, saparna, kudret helvası, tarçın, karanfil, zencefil, kafur, hurma odunu, arsenik, süblime, civa, bakır çalığı, reçine sakızı, sarısabır, demirhindi, kargabüken, cımbızböceği, kırmızı boya odunu, turbit, zerdeçal, aselbent, zibet, misk, mavi cam tozu, üstübeç, meyankökü odunu, hıyarşember, çiğdem maddesi, sedef, mercan, balina dişi, kaplumbağa, zift, katran, reçine, mermer, kurşun, kalay, teneke, demir, çelik, hasır, bez, Halep, Şam, Sakız kumaşları, hareli canfes, tafta, saten, Şam ipeklisi, keten ve pamuklu bez, kadife, İngiliz ve Fransız çuhaları, kağıt, iğne, ayna, cam levhalar, çini tabak, saat, altın ve gümüş tel, altın ve gümüş tel işlemeli kumaşlar, baskılı pamuklular, altın ve gümüş yaldızlı kağıt, bakır yaprak, demir ve tunç tel, muşamba...* *İngiltere, Fransa ve Venedik'ten; hırdavat, beyaz ve renkli mendil, baskı bezler, altın ve gümüş şerit, makas, Mauritania'dan köle,* (Carbognano, 1973, s. 96).

Gümrük ambarlarının bulunduğu yere Osmanlı Döneminde "Eminönü" denmekteydi. Gümrükçübaşı burada oturup, buraya gelen malların boşaltılması ve yüklenmesinin kontrolünü yapardı (Fidan, 2009). Bulduğu konum itibariyle tarih boyunca pek çok saldırılara maruz kalan, Eminönü, kuzeyde Haliç, doğuda İstanbul Boğazı, güneyde Marmara Denizi, batıda Zeytinburnu ve Fatih ilçeleri arasında yer almaktadır. Üç tarafı denizle çevrili olmasından dolayı bir yarımada şeklindedir.

Harita.2. Tarihi Yarımada Hava Fotoğrafında Eminönü (İBB, 2013)

Günümüzde, tarihi yarımada toptan ticaret, perakende ticaret, kamu hizmetleri, bürolar, eğitim hizmetleri ve imalat fonksiyonunun yoğunluk kazandığı bir bölgedir. Zaman içinde, mali ve finans yönetim birimlerinin yeni merkezlerinde yer alması ile bu fonksiyonların da önemi azalmış bulunmaktadır. Bunların yanı sıra, sahip olduğu tarihi eserler ile arkeolojik kalıntılar ve doğal değerleri nedeniyle turizm merkezi niteliğindedir. Bu nedenle bu fonksiyonla ilgili, acentalar, otel, pansiyon gibi konaklama tesislerinin ve hizmet birimlerinin de özellikle Eminönü bölgesinde ağırlık kazandığı görülmektedir.

Diğer merkezler gerek fiziksel görünümüleriyle gerekse pazarlanan mal ve hizmet açısından Tarihi Yarımada'nın geleneksel ticaret özelliğinden uzaktır. Bugün (2014 yılı itibarıyla) Tarihi Yarımada toptan ve perakende ticaret fonksiyonunun yanında konaklama, konut konaklama, konaklama yan birimleri, ticaret konaklama, hizmet konaklama vb. fonksiyonları da üstlenmiş durumda olması yanında küçük sanayi birimleri de mevcuttur. Kent içinde olmaması gereken sanayi ve toptan ticaret alanları, metropoliten alan çevresine yapılan yatırımlarla bölge taşınarak, Tarihi Yarımada'yı terk etmektedirler. Ayrıca konut olma fonksiyonu da yarımada dışına taşınmaktadır.

Eminönü'nün önemini şöyle sıralamak mümkündür;

- Önemli bir liman bölgesidir. Geçmişte birçok sayıda liman bulunan Eminönü bölgesinin aktif bir ticaret hayatı vardı, bugün bu limanlar bulunmamasına rağmen ticaret şekli değişmiş olsa da yine aktif olarak devam etmektedir.
- Tarihi yapılar özellikle de hanların tarihi yapı stoğu açısından önemli bir etken oluşturmaktadır.
- Hanlar Bölgesi her iki yaka arasında bağlantıyı sağlayan, bölgenin depolama, konaklama gibi fonksiyonlarını yüklenmiş bir bölgedir. Bu alan bugün de adıyla varlığını sürdürmektedir.
- Nuri Osmaniyeye ile Beyazıt arasındaki bölgede yerleşmiş olan bir çarşı bölgesine sahiptir. Bu bölgeye “Kapalıçarşı” denilmektedir. Kapalıçarşı adıyla anılan bu bölgede Osmanlı Dönemi'nde önemli zanaatkarlar ve kuyumcular bulunup, hem işleme yapıp hem de satış yapılan dükkanlar yer almaktadır.

2.2. İstanbul Liman ve İskeleleri

XVI.yy'da karayollarının ve taşıma araçlarının yeterli sayıda olmaması nedeniyle, dışardan mal alıp getirmenin en kolay yolu deniz ile taşımacılık idi. Eminönü deniz ticaretinde önemli bir yere sahiptir. Karadeniz ve Akdeniz'den gelen gemilerle, Trakya, Balkanlar ve Anadolu kervanlarının getirdiği malların boşaltıldığı muazzam bir antrepodur (Fidan, 2009). Genellikle gıda ve zorunlu ihtiyaç maddelerinden oluşan bir mal akışına vardır. XVI. yy'dan itibaren günümüze kadar ticaretin gelişmesiyle birlikte pek çok liman ve iskeleler yapılmıştır. İskeleler deniz yolu ile gelen malların ulaşım noktalarıdır. Araştırmalar doğrultusunda, gelen mallara göre iskele isimlerinin ortaya çıktığı görülmüştür. Örneğin; Balkapanı, Unkapanı, Yemiş İskelesi, Odun İskelesi gibi (Fidan, 2009).

Kondoskalion (Sophianus) Limanı: Byzation Dönemi'nde kullanılan liman olup, Osmanlı fethiyle birlikte Kadırga Limanı olarak ismi değiştirilmiş liman ve tersane olarak kullanılmıştır (**Harita.3**).

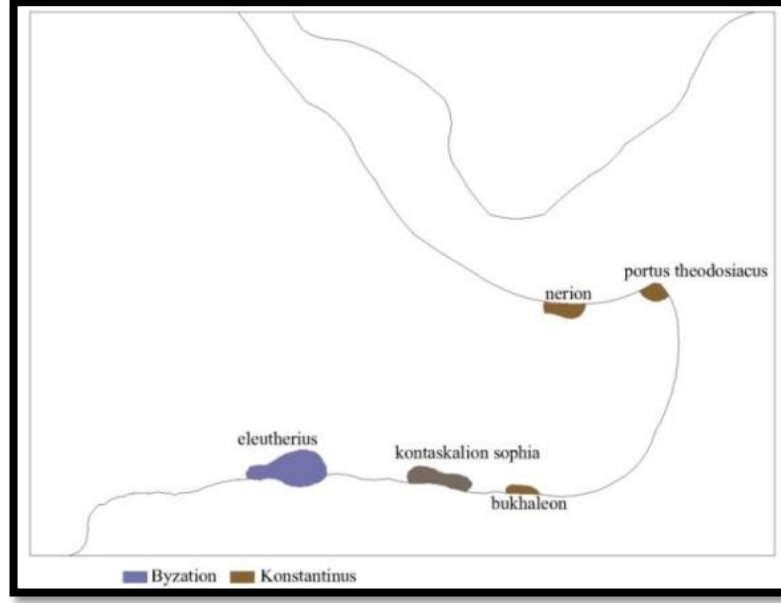
Prosporianos Limanı (Portus Prosporianos): V. yy'daki önemli bir ticari liman ve antrepo görevi görmekteydi. Limanda buğday ve yağ için yapılmış ambarlar olup,

gelen malzemelerin depolanabilmesi için dikdörtgen bölmeler yapılmıştır (**Harita.3**). 462 yılında çıkan bir yangınla liman kullanılamaz hale gelmiştir (Kuban, 1996).

Nerion Limanı: Grekçe'de "nerion" sözcüğü tersane demektir. Nerion Limanı Osmanlı Dönemi'ne kadar olan haritalar incelendiğinde Byzation Dönemi'nden itibaren kullanılan bir iskeledir (**Harita.3**). Konstantinopolis Dönemi'nde tersane olarak kullanılmıştır. Daha çok Venedikli tacirler tarafından yük boşaltmak ve depolamak için kullanılmaktaydı (Müller, 1998). Bu liman mitolojilere de konu olmuştur. İskelede bronzdan yapılmış bir boğa heykeli olup, bu boğa yılda bir kez gökyüzünde görüldüğünde şehrin başına bir felaket geleceğine inanılmış. Bu sebepten boğanın uğursuz olduğu inancı nedeniyle o dönemin imparatoru tarafından heykel kaldırılmıştır. 1203 yılında meydana gelen bir yangın sonucu liman kullanılmaz hale gelmiştir (Müller, 1998).

Bukhaleon Limanı: Eski kaynaklardan yapılan araştırmalarda Bukhaleon Limanı üzerinde bir boğa ve aslan heykeli bulunmaktadır. Grekçe'de "bukolos" kelimesi çoban, "bus kai Leon" boğa ve aslan, "Bucca Leone" aslanagağı demektir. Liman, ismini üzerinde bulunan heykellerden almaktadır (**Harita.3**). VII. Konstantinos Dönemi'nde birkaç heykel daha yerleştirilip o dönemin en süslü ve gösterişli limanı olmuştur.

Vlanga Limanı (Eleutherius Limanı): Vlanga Limanı'nın kesin olmamakla birlikte Konstantinus Dönemi'nde yapıldığı tahmin edilmektedir (**Harita.3**). Mitolojiye göre 'Eletherius'un omzunda bir sepet elinde ise bir buğday tırmığıyla varolan heykelinin, limanın yapımında hem para yardımında bulunduğunu, buranın buğday taşıyan bir liman olduğunu işaret etmektedir.' (Kuban, 1996).

Harita.3. Bizans Dönemi'nde İskele ve Limanların Yerleşimi

Osmanlı Dönemi'nde limanlara getirilen mallar, kapılara oradan da gerekli kapanlara ve hanlara dağıtımı yapılmaktaydı. Kapan; İstanbul'a gelen yiyecek ve ihtiyaç maddelerinin, kalitesini denetlemek, ölçü birimlerine göre tartılarını kontrol etmek, fiyatlandırmak ve kentin gerekli semtlerine toptan dağıtımı sağlamak gibi işlemleri içinde barındıran yapılar idi (Kuban, 1994).

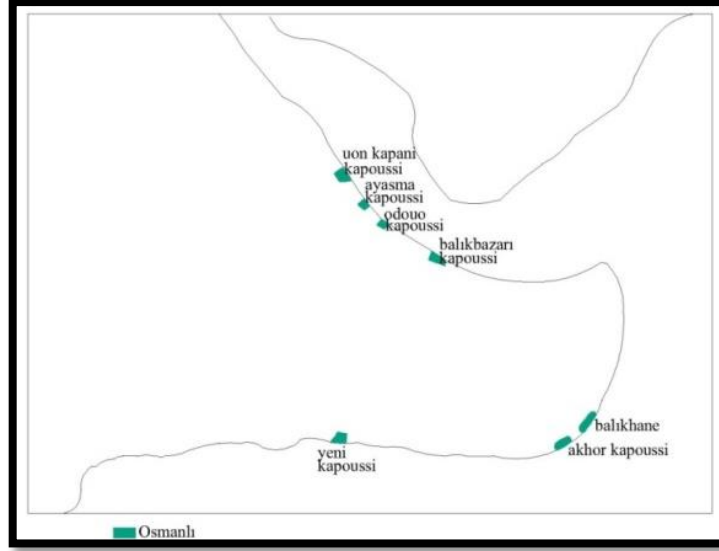
Bu kapılardan bazıları;

Zindankapı: Zindankapı İskelesi'ne Mısır'dan getirilen, kahve, kına, pirinç ve diğer bazı mamülleri getiren gemiler yanaşırdı ve bunlarla ilgili ticaret yapan dükkanlar bulunurdu (Anabrittanica, 1988) (**Harita.4**).

Odunkapısı: Odunkapısı iskelesine iki türlü mal gelmekteydi. İlki, soğan, sarımsak, tavuk, yumurta ve meyve gibi gıda ürünleri, ikincisi ise tahta ve inşaat malzemeleri idi (Anabrittanica, 1988) (**Harita.4**).

Yemiş İskelesi: Yemiş İskelesi'ne taze ve kuru meyveler getirilmekteydi (Can, 1995).

Unkapanı: Unkapanı, buğday getirilen iskelelerdir (**Harita.4**). Bu sebepten dolayı çevresinde 110'a yakın fırın bulunup ekmeğin dışında çörek, kete, kadayıf, baklava, simit, lavaş gibi ürünler yapılırdı (Kuban, 1994).

Harita.4. Osmanlı Dönemi'nde İskele ve Limanların Yerleşimi

Yukarıda bahsedilen iskele, liman, kapı ve kapan doku kurgusu günümüzde Eminönü bölgesinde değişmiştir. Bu bölge artık liman bölgesi olma özelliğini kaybetmiştir.

2.3. Tarihsel Süreçte Eminönü Bölgesi Hanları

Hanlar, çeşitli malların depolandığı, alınıp satıldığı, insanların ve hayvanların konakladığı yerlerdir. İstanbul'da han inşası Fatih devrinde başlayıp XX. yüzyılın başlarına kadar devam etmiştir. İstanbul'da ticaretin yoğun olduğu, Eminönü, Beyazıt, Laleli ve Haliç Bölgeleri hanların çoğunlukla bulunduğu yerlerdir.

2.3.1. XV. YY Hanları

Han yapıları ilk olarak Bursa'da ortaya çıkmıştır. Bu yüzden Eminönü bölgesindeki XV. yy hanları Bursa'daki han mimarisinin devamı olmuştur (Güran, 1976). Zemin katlarda dükkanlar olup, üst katlarda depolar yer almaktadır. Zemin katlarda dış cephede pencereler bulunmamaktadır. Bu durum güvenlik ve işlevsel

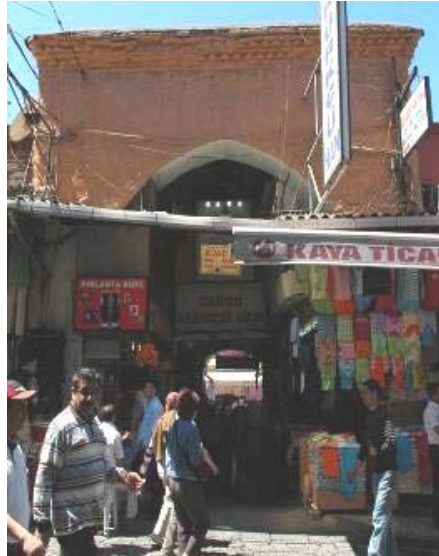
nedenlere bağlıdır. Osmanlı hanlarında kaybolan mescitler şehir hanlarında tekrar görülmeye başlanmıştır.

Çalışma alanında elde edinilen bilgilere göre; XV. yy'da toplamda dokuz han bulunmakla birlikte günümüzde sadece dört han mevcuttur (**Tablo.1**).

Tablo.1. XV. YY Hanları

HAN İSİMLERİ	YÜZYIL	DURUMU	KAT ADEDİ	AVLU SAYISI	SAHİPLERİ	YAPIM TEKNİĞİ	MÜLKİYET	TİP
BEY KERVANSARAYI	15.YY	YOK						
BODRUM KERVANSARAYI	15.YY	YOK						
KİRAZLI HAN	15.YY	VAR			ÇUVALCI	YIĞMA		TİCARET
KÜRKÇÜ HAN	15.YY	VAR	2	2	KÜRKÇÜ	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
ODUN KAPISI HANI	15.YY	YOK						
MURAD PAŞA HAN	15.YY	YOK						
SABRİ SAFA HAN	15.YY	VAR	5	YOK	TİCARET	KAGİR	ÖZEL	BÜRO
ŞEYH DAVUD HAN	15.YY	VAR	2	1	DEPO	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
YEMİŞKAPANI HAN	15.YY	YOK			TİCARET	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET

Bu döneme ait en iyi örnek Kürkçü Han'dır (Eriş, 1992). Bu han iki katlı ve iki avlulu plan şemasına sahiptir (**Tablo.2**).

Fotoğraf.1. Kürkçü Han Girişi

Fotoğraf.2. Kırkçü Han Avlusu

Kırkçü Han'ın, özgün kimliğinde bozulmalar başlamıştır. Hanlar eskimeden ve herhangi bir önlem alınmamasından dolayı daha hızlı bir şekilde kaybolmaya başlamıştır. Kırkçü Han'da, günümüzde birçok dükkan bulunmaktadır (Fotoğraf.2). Bu dükkanlar tarihi yapının özgün kimliğini bozmaktadır. Farklı nedenlerden dolayı bozulduğu görülmektedir. Cephelerdeki bazı bozulmalar: bazı dükkanların sokağa açılan kapıları yıkılarak sağır olan cephelerin bozulduğu, avlunun iç kısmında ise, avluya bakan dükkanların cephelerine yapılan eklemelerle iç yapının iç kısımlarında da yapının özgün kimliğini kaybettiği görülmektedir. Orijinal kullanımında avlu hayvanların bırakıldığı, insanların dolaştığı bir alan olarak kullanılırken zaman içerisinde dükkanlar ile birlikte bir satış alanı, sergi alanı olmaya başlamıştır (Fotoğraf.3).

Fotoğraf.3. Dükkanların Sundurmalar

Hanın oda ve revaklarının duvarlarına günümüz malzemeleri ile değişikliler yapılmıştır. Bazı iç mekanlara duvar eklentileri yapılarak yapının özgün hali bozulmuştur (**Fotoğraf.4**). İç kısımdaki merdiven basamaklarının ve korkuluklarının aslına uyulmayarak onarımı yapılmıştır. Giriş kısmı, dükkanların satılan eşyaların sergiledikleri bir alan olmuştur. İkinci avlu kısmına betonarme yapılar eklenmiştir.

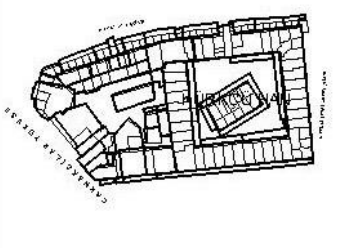
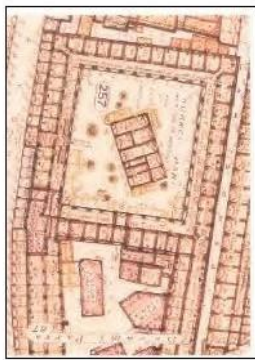

Fotoğraf.4. Kürçü Han Eklentileri

XV. yy hanlarının özellikleri (Güran, 1976);

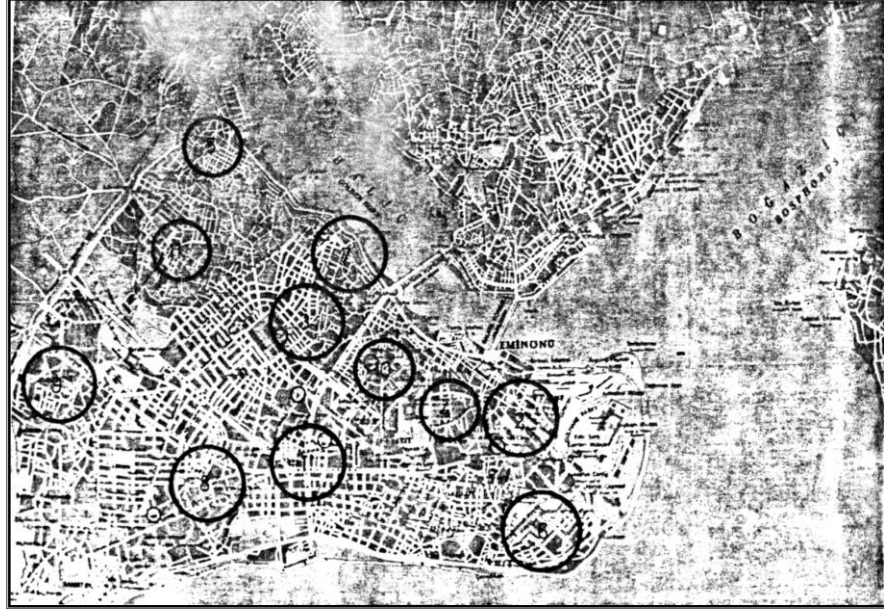
- İki katlı yapılar olup, alt kat depo ve servis, üst kat konaklamak içindir.
- İki avluludur.
- Plan şeması düzgün geometrik bir form aranmamaktadır.
- Avlularda mescidlerin yer alması gibi yenilikler ortaya çıkmıştır.
- Ahırlar için bodrum kat düşünölmeye başlanmıştır. Böylece ahır kısmı insanların bulunduğu yerden ayrılmaya başlanmıştır.

Tablo.2. Kürkçü Han

T.C. BEYKENT ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI														
İÇ MİMARLIK BÖLÜMÜ YAPI ENVANTERİ TABLOSU														
İLİ: İSTANBUL	İLÇESİ:EMİNÖNÜ	MAHALLE/KÖY VEYA MEVKİ: DAYA HATUN				KORUMA DERECESESİ:	ANITSAL:	1	2	3				
SOKAK VE KAPI NO:2	NO:	KADASTRO PAFTA: ADA: 25B PARSEL:					ÇEVRESEL:	1	2	3				
ADI: KÜRKÇÜ HAN	YAPTIRAN:	YAPAN:					ÇEVREYE AYKIRI							
	YAPIM TARİHİ: BİLİNİYOR	YAPI SAHİBİ: BİLİNİYOR					MİMARİ ÇAĞ							
							ÜSLUP: 15.YY							
GENEL TANIMI: 15.yy yapısıdır. Ticaret hanıdır. Yiğme yapıdır.														
KORUMA DURUMU:	A İYİ B ORTA C KÖTÜ	TAŞIYICI	A B C	DIS YAPI	A B C	ÜST YAPI	A B C	İÇ YAPI	A B C	SÜSLEME ELEMENLARI	A B C	RUTUBET	A B C	YOK İZİ VAR ÖNEMLİ
VAZİYET PLANI	FOTOĞRAF													
														
GÖZLEMLER: Yapı özgünlüğünü kısmen kaybetmiştir.														
BUGÜNKÜ SAHİBİ: BİLİNİYOR	TEKNİK BİLGİLER:				ELEKTRİK	SITMA	KANALİZASYON							
					VAR	VAR	VAR							
BAKIMINDAN SORUMLU OLAN KURULUŞ: Kısmen Vakıflara aittir.	ORJİNAL KULLANIM: Ticaret hanı olup, tüccarların hayvanlarını bırakabileceği ahır bulunmaktadır.													
YAPILAN ONARIMLAR: Herhangi bir onarım yapılmamıştır.	BUGÜNKÜ KULLANIMI: Perekende satış yapan dükkanlar bulunmaktadır.				ÖNERİLEN KULLANIMI:									
YAPININ HASAR GÖRME DÜZEYİ: Kuzeye bakan avlu tamamen kaybolmuştur.	TAŞIYICI SİSTEME YANSIMIŞ:													
	TAŞIYICI SİSTEME YANSIMAMIŞ:													
YAPININ ONARILMASI MÜMKÜN MÜDÜR:	EYET	X	YAPININ ONARIM YÖNTEMİ NEDİR:		GÜÇLENDİRİLEREK									
	HAYIR				GÜÇLENDİRİLMEYEN									
AYRINTILI TANIM: 15.yy yapısı olup, İstanbul'un en eski hanıdır. Girişi sivri kemerli olup, beşik tonozludur. İki avlulu olan hanın her katında revaklı bir galeri ile çevrilmiştir. İki avlulu bir hanıdır. Birinci avlu düzgün bir geometriye sahipken, ikinci avlu bölgenin topoğrafisinden dolayı eğimli ve düzgün olmayan bir formdadır. Taş ve tuğladan yapılmış olan hanın 1.avlusu tamamen korunmuştur. Kuzeye bakan cephedeki avlu tamamen kaybolmuştur. Burada yer alan dükkanlar perakende satışlar ve yün satışı yapan dükkanlar bulunmaktadır.														
Envanteri Hazırlayan: Bengü HAKYEMEZ														

2.3.2. XVI. YY Hanları

XVI. yy'da İstanbul'da ticaretin önem kazanmasıyla hanlara olan ihtiyaç artmıştır. Kanuni Dönemi'nde yapılan hanlar ahşap malzemelerden yapıldığı için, bu dönemde çıkan yangınlar nedeniyle bu hanlar günümüze kadar gelememiştir (İBB, 2003). Harita 5'de Cezar'ın aktardıklarına göre yangınların olduğu bölgelerde yer alan hanlar vardı. Eminönü bölgesinde çıkan yangınlar sonucu yok olan hanların bulunduğu bölgeler işaretlenmiştir (**Harita.5**) (Cezar, 2003). XVI. yy sonlarına doğru han yapımında taş ve tuğla kullanılmaya başlanılmıştır. Bu dönemden günümüze kadar varlığını sürdüren bazı hanlar şunlardır (**Tablo.3**): Cebeci Han, Büyük Çorapçı Hanı, Büyük Çukur Han, Balkapanı Hanı, Büyük Şişeci Hanı, Küçük Çukur Hanı, Leblebici Hanı ve Kurşunlu Hanı (Güran, 1976).

Harita.5. Osmanlı Dönemi'nde Yapılarda Tahribat Yapan Yangınlar ve Tabii Afetlerin Oluşturduğu Etkilerden Zarar Gören Hanların Bölgeleri (Cezar, M)

XVI. yy'a ait hanlardan en önemlisi Cebeci Han'dır (**Tablo.4**). Çünkü Cebeci Han döneminin içinde çeşitli afetler geçirip bugün hala ayakta kalabilmiş bir yapıdır. Tarihi ve Kültürel Taşınmaz varlıkların yenilerek korunması ve yaşatılarak Kullanılması Hakkında 5366 sayılı kanun ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan Koruma Amaçlı İmar Planına göre I. derecede koruma bölgesi olarak belirlenen Eminönü bölgesinde yer alan Cebeci Han nitelikli bir yapıdır. Yapı

geçirmiş olduğu büyük yangın ve deprem sonucu önemli ölçüde özgünlüğünü kaybetmiştir. Birinci avluyu çevreleyen odalar Kapalıçarşı'ya direkt açılmaktaydı. Han esnafından öğrenildiği üzere yapıldığı zamandan günümüze kadar halen bu bölümlerde bakır, kalay işçiliği ve satışı yapılmaktadır. İkinci avluda bulunan odalar tüccarların mallarını depoladığı ve ofislerinin yer aldığı kısımdır. İkinci avlunun üst kısımlarındaki odalar eskiden konaklama amaçlı kullanılırken günümüzde depo ve ofis olarak kullanılmaktadır.

Tablo.3. XVI. YY Hanları

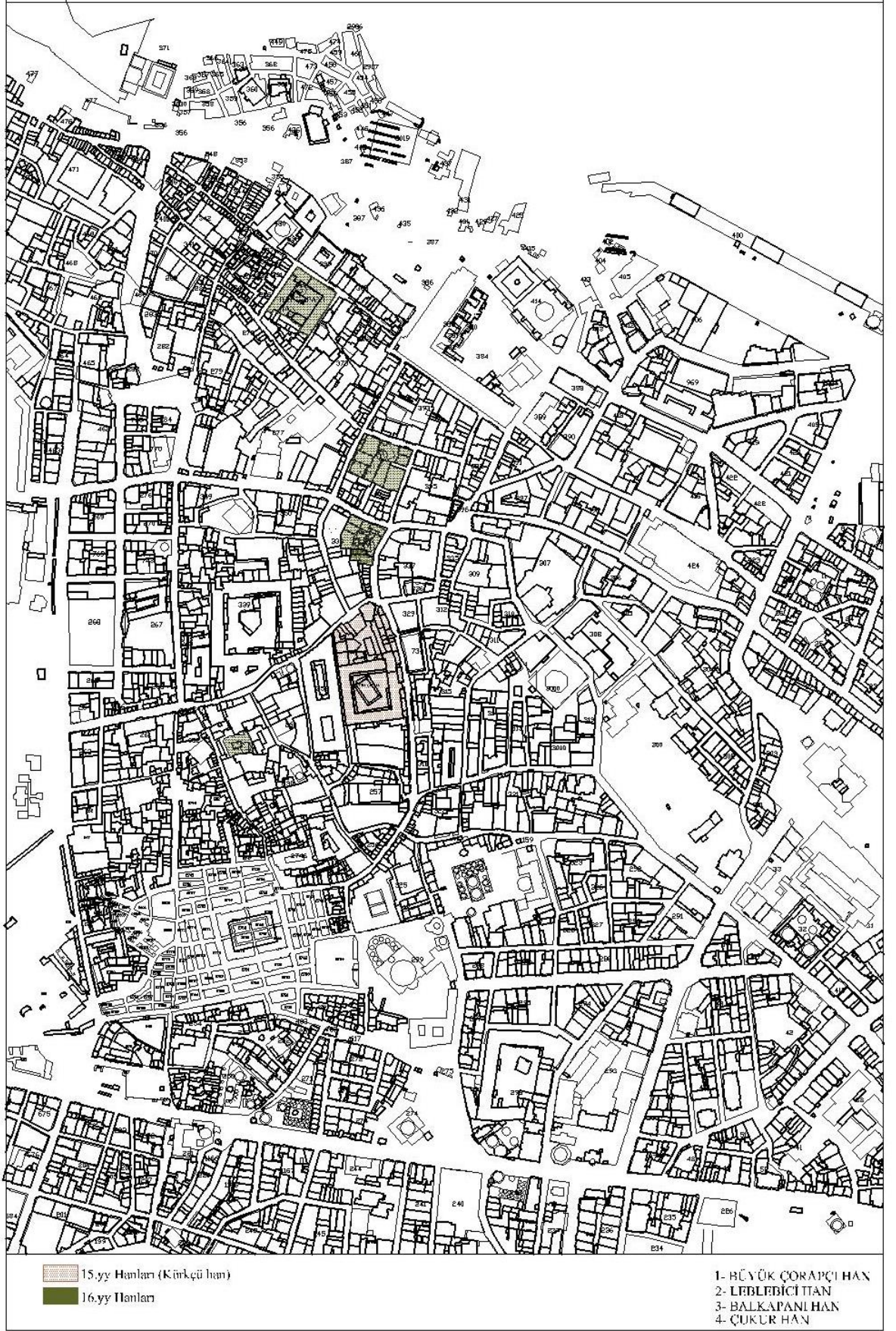
HAN İSİMLERİ	YÜZYIL	DURUMU	KAT ADEDİ	AVLU SAYISI	SAHİPLERİ	YAPIM TEKNİĞİ	MÜLKİYET	TİP
BALKAPANI HAN	16.YY	VAR	2	2	TÜCCAR,BANKER	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
BÜYÜK ÇORAPÇI HAN	16.YY	VAR	2	1	MANİFATURACI	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET
BÜYÜK ÇUKUR HAN	16.YY	VAR	2	1	MANİFATURACI	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
CEBECİ HAN	16.YY	VAR	2	3	İMALATHANE TELKARİ			
İBRAHİMPAŞA HAN	16.YY	YOK						
KIZIL HAN	16.YY	VAR	2	1		YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
KURŞUNLU HAN	16.YY	VAR	2	VAR	BOYA,KOLONYA ESANSI			
KÜÇÜK ÇUKUR HAN	16.YY	VAR	2	1		YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
LEBLEBİCİ HAN	16.YY	VAR	2	1	ÇORAP,HIRDAVAT HAM İPEK	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET
ZİNDAN HAN	16.YY	VAR	2	YOK	YAĞ,PEYNİR	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET

Çalışma bölgesinde Tablo 3'de yer alan dokuz adet XVII. yy hanlarının ortak özellikleri;

- Hanlar iki katlıdır. (Süleymaniye Hanı tek katlıdır)
- Plan şeması düzgün geometrik bir formdadır.
- Cepheleri sadedir.
- Zemin kat depo ve dükkan, üst kat konaklama içindir.

Tablo.4. Cebeci Han

T.C. BEYKENT ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI														
İÇ MİMARLIK BÖLÜMÜ YAPI ENVANTERİ TABLOSU														
İLİ: İSTANBUL	İLÇESİ:EMİNÖNÜ	MAHALLE/KÖY VEYA MEVKİ: BEYAZID				KORUMA DERECESELİ:	ANITSAL:	1	2	3				
SOKAK VE KAPI NO:	NO:	KADASTRO PAFTA: ADA:2812		PARSEL:		CEVRESEL: 1 2 3								
ADI: CEBECİ VE İÇ CEBECİ HAN	YAPTIRAN:BİLİNİYOR	YAPAN: MİMAR SINAN				MİMARİ ÇAĞ ÜSLUP: 16.YY								
	YAPIM TARİHİ: BİLİNİYOR	YAPI SAHİBİ: BİLİNİYOR												
GENEL TANIMI: Yiğme yapıdır. 2 katlıdır.Ticaret hanıdır. 2 avludur. Taş ve tuğladan yapıdır, kemerli ve tonozlu sisteme sahiptir. Kısmen vakıf mülkiyetindedir, tescilli yapıdır.														
KORUMA DURUMU:	A İYİ B ORTA C KÖTÜ	TASİYİCİ	A B C	DIS YAPI	A B C	ÜST YAPI	A B C	İÇ YAPI	A B C	SÜSLEME ELEMENLARI	A B C	RUTUBET	A B C	YOK İZİ VAR ÖNEMLİ
VAZİYET PLANI					FOTOĞRAF									
GÖZLEMLER:Dış ve iç cephelerde, iç merdivenlerde, kapı ve pencerelerde bozulmalar vardır.İç Cebeci Han avlusuna bakan taş duvarlarında, tuğla kemerlerinde kayıplar bulunmaktadır.														
BUGÜNKÜ SAHİBİ: BİLİNİYOR					TEKNİK BİLGİLER: ELEKTRİK VAR, ISITMA VAR, KANALİZASYON VAR									
BAKIMINDAN SORUMLU OLAN KURULUŞ: Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu					ORJİNAL KULLANIM:Ticaret hanı									
YAPILAN ONARIMLAR:1894 yılındaki İstanbul depremi sonrası bazı tadilatlar yapılmıştır. Taş ve tuğla kemerlerde büyük hasarlar oluşmuştur.					BUGÜNKÜ KULLANIMI: Toptan satış yapan dükkanlar ve imalathaneler bulunmaktadır.									
					ÖNERİLEN KULLANIMI:									
YAPININ HASAR GÖRME DÜZEYİ: Dış ve iç cephede bozulmalar,avluya inen merdivenlerinde, oda kapıları ve pencerelerinde tahribatlar oluşmuştur. Cebeci Han'dan İç Cebeci Han'a geçişte beşik tonoz bulunmaktadır.Yapı orjinal dokusunu kaybetmeye başlamıştır. Alt katta 23, üst katta 23 oda bulunmaktadır. Yapıya zaman içerisinde birçok eklenti yapılmıştır. Kuzeydoğu cephesinde üst katta yer alan oda eski yapım haliyle (basık pencere ve kapı olup, bunlar ahşaptan yağlıdır.), diğer bölümlerde eklentiler mevcuttur. Avludaki küçük cami bu yeni eklentilerden biridir.					TAŞIYICI SİSTEME YANSIMIŞ: X									
YAPININ ONARILMASI MÜMKÜN MÜDÜR:					TAŞIYICI SİSTEME YANSIMAMIŞ:									
EVET X					YAPININ ONARIM YÖNTEMİ NEDİR: GÜÇLENDİRİLEREK									
HAYIR					GÜÇLENDİRİLMEYEN									
Ayrıntılı Tanım:Yapı yiğme olup 2 katlıdır. Yapının sokağa bakan cephesinde çeşitli dükkanlar açılmıştır. 2 avluya sahip olan handa toptan ticaret yapan dükkanlar ve imalathaneler bulunmaktadır. Yapı kötü durumdadır. Yapının taş merdivenlerinde, duvarlarında,tuğla kemer sistemlerinde önemli derecede tahribatlar oluşmuştur. Cebeci Han'dan İç Cebeci Han'a geçişte beşik tonoz bulunmaktadır.Yapı orjinal dokusunu kaybetmeye başlamıştır. Alt katta 23, üst katta 23 oda bulunmaktadır. Yapıya zaman içerisinde birçok eklenti yapılmıştır. Kuzeydoğu cephesinde üst katta yer alan oda eski yapım haliyle (basık pencere ve kapı olup, bunlar ahşaptan yağlıdır.), diğer bölümlerde eklentiler mevcuttur. Avludaki küçük cami bu yeni eklentilerden biridir.														
Hazırlayan: Bengü HAKYEMEZ														

Şekil.1. Kronolojik Sıralanışa Göre XVI. YY ve Öncesi Eminönü Hanları

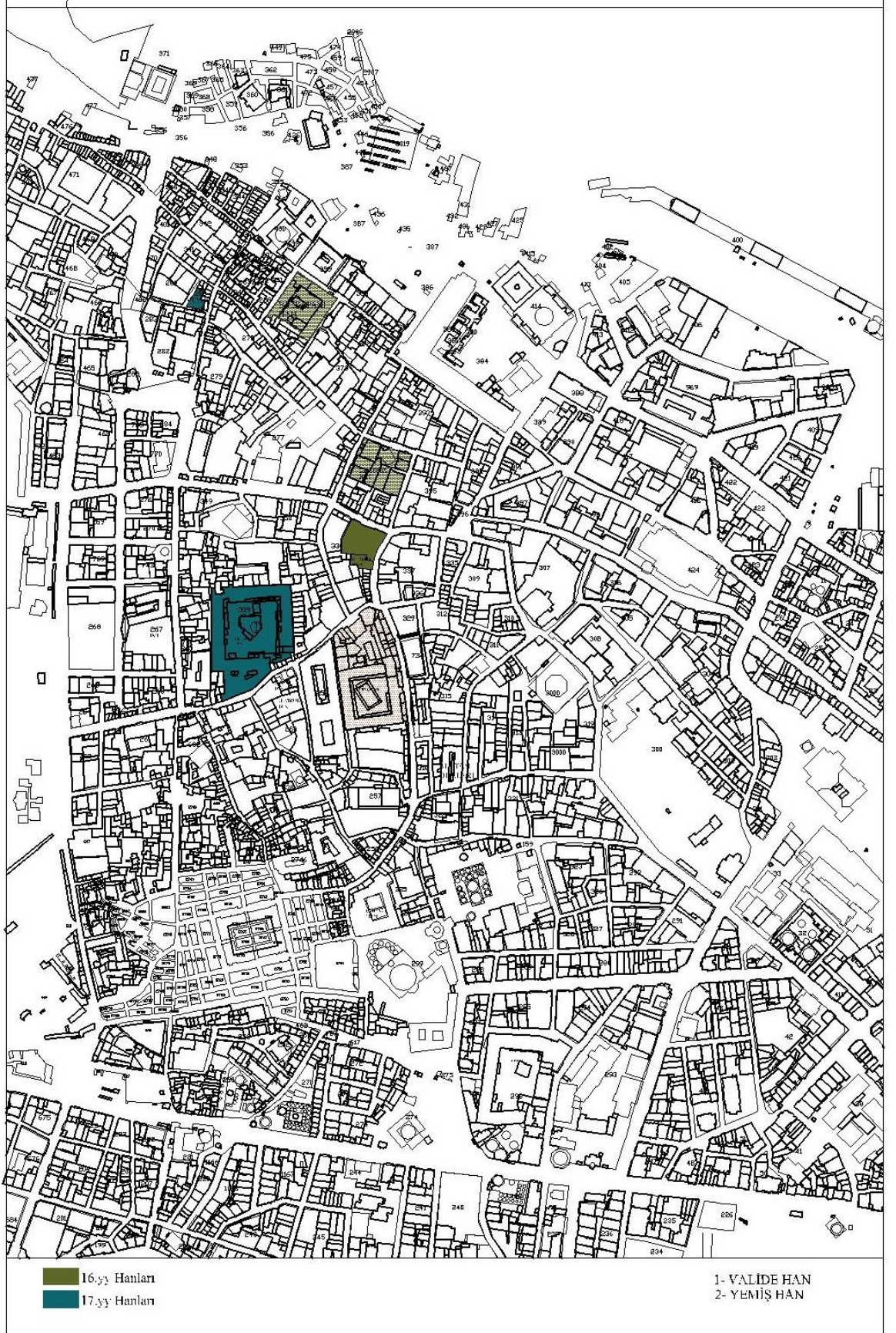
2.3.3. XVII. YY Hanları

Bu yüzyıl hanları yapım tekniği bakımından XV. yy ve XVI. yy hanlarınınki ile aynıdır. Bu dönemin en önemli mimari özelliği, katı geometrik formlar deformasyona uğrayarak arazinin formuna uygun şekilde yapılmış olmasıdır (Güran, 1976). Bu, şehirde ikamete mecbur, evsiz, çalışan bir topluluğun varlığını bildirmektedir (Katıtaş, 1990). Bu dönemde ahırsız ve tamamen ikamete ayrılmış hanlar ortaya çıkmıştır. Bu dönemin en önemli hanları: Büyük Valide Hanı, Vezir Hanı, Şeker Hanı ve Yelkenciler Hanı'dır (**Tablo.5**).

Tablo.5. XVII. YY Hanları

HAN İSİMLERİ	YÜZYIL	DURUMU	KAT ADEDİ	AVLU SAYISI	SAHİPLERİ	YAPIM TEKNİĞİ	MÜLKİYET	TİP
ENGÜRÜ HAN	17.YY	YOK						
KİLİT HAN	17.YY	VAR	2	1	KOMİSYONCU, MÜCELLİD	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
NASUH AĞA HAN	17.YY	YOK						
ŞEKERCİ HAN	17.YY	VAR	4	YOK		YIĞMA		
VALİDE HAN	17.YY	VAR	2	3	TÜCCAR,BANKER	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
VEZİR HAN	17.YY	VAR	2	2	HALI TAMİRİ, KUNDURA	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET

Bu yüzyıldaki en önemli değişiklik üçüncü avluların yapılmış olmasıdır (**Tablo.6**). Büyük Valide Han'da, ahır olarak kullanılan üçüncü avlu günümüzde korunmamaktadır. Hanın dış cephesi sağırdır. Zamanla bu kısımlara dükkanlar ve dükkanlara ait reklam panoları eklenmiş, hanın iç kısmında bulunan dükkanlara da uygunsuz şekilde yapılan ekler ile Büyük Valide Han özgün mimarisini büyük ölçüde kaybetmiştir.

Şekil.2. Kronolojik Sıralanışa Göre XVII. YY ve Öncesi Eminönü Hanları

Tablo.6. Büyük Valide Han

T.C. BEYKENT ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI									
İÇ MİMARLIK BÖLÜMÜ YAPI ENVANTERİ TABLOSU									
İLİ: İSTANBUL	İLÇESİ:EMİNÖNÜ	MAHALLE/KÖY VEYA MEVKİ: BEYAZID			KORUMA DEREJESİ:	ANITSAL:	1	2	3
SOKAK VE KAPI NO:	NO:	KADASTRO PAFTA: ADA: 339 PARSEL:				ÇEVRESEL:	1	2	3
ADI: BÜYÜK VALİDE HAN	YAPTIRAN: BİLİNİYOR	YAPAN:				AYKIRI			
	YAPIM TARİHİ: BİLİNİYOR	YAPI SAHİBİ: BİLİNİYOR				MİMARİ ÇAĞ			
						ÜSLUP: 17.YY			
GENEL TANIMI: 17.yy yapısıdır.Taş ve tuğla kullanılmıştır. 2 katlı, 3 avluludur.Bodrum kata sahiptir.									
KORUMA DURUMU:	A İYİ B ORTA C KÖTÜ	TASİYİCİ	A DIS YAPI B C	A ÜST YAPI B C	A İÇ YAPI B C	A SÜSLEME B ELEMANLARI C	A RUTUBET B C	A YOK B İZİ VAR C ÖNEMLİ	
VAZİYET PLANI				FOTOĞRAF					
GÖZLEMLER: Yapı özgünlüğünü tamamen kaybetmiştir.				BÜYÜK VALİDE HAN GİRİŞİ		BÜYÜK VALİDE HAN CEPHESİ			
				BÜYÜK VALİDE HANI AVLUSU					
BUGÜNKÜ SAHİBİ: BİLİNİYOR				TEKNİK BİLGİLER:		ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON	
						VAR	VAR	VAR	
BAKIMINDAN SORUMLU OLAN KURULUŞ: Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu				ORJİNAL KULLANIM: Ticaret hanı olup, tüccarların hayvanlarını bırakabileceği ahır bulunmaktadır.					
YAPILAN ONARIMLAR: Herhangi bir onarım yapılmamıştır.				BUGÜNKÜ KULLANIMI: Dükkanlar bulunmaktadır.					
				ÖNERİLEN KULLANIMI:					
YAPININ HASAR GÖRME DÜZEYİ: Yapının iç kısımları özgünlüğünü kaybetmiştir. Dükkanlar saç, çinko, bakır gibi malzemeler kullanmışlardır.				TAŞIYICI SİSTEME YANSIMIŞ:					
				TAŞIYICI SİSTEME YANSIMAMIŞ:					
YAPININ ONARILMASI MÜMKÜN MÜDÜR:		EVET	X	YAPININ ONARIM YÖNTEMİ NEDİR:		GÜÇLENDİRİLEREK			
		HAYIR				GÜÇLENDİRİLMEYEN			
AYRINTILI TANIM: 17.yy dönemine ait olan yapıda taş ve tuğla kullanılmıştır. 2 katlı, 3 avlulu olup, bodrum kata sahiptir. Bodrum kat o dönemlerde ahır olarak kullanılmaktaymış. Şuan da ise dükkanların deposu olarak kullanılmaktadır. Yapı düzgün bir plan şemasına sahip değildir. Cephe pencereleri dikdörtgen ve sövelidir. Alt kat pencereleri kemerli olup, üst kat pencereleri dikdörtgen formdadır.Sokağa bakan cephesinde bazı dükkanlar bulunmaktadır. İç mekanda bulunan dükkanlara zamanla yapılan ilavelerle yapının iç özelliği tamamen kaybolmuştur.									
Envanteri Hazırlayan: Bengü HAKYEMEZ									

Çalışma bölgesinde Tablo 5’de yer alan kırk iki adet XVII. yy hanlarının ortak özellikleri;

- Plan şemaları arazinin formuna uygun şekilde yapılmıştır.
- Ahırsız hanlar ortaya çıkmıştır, ahırlı olan hanların da ahırları bodruma alınmıştır.
- Üçüncü avlu fikri uygulanmaya başlanmıştır.

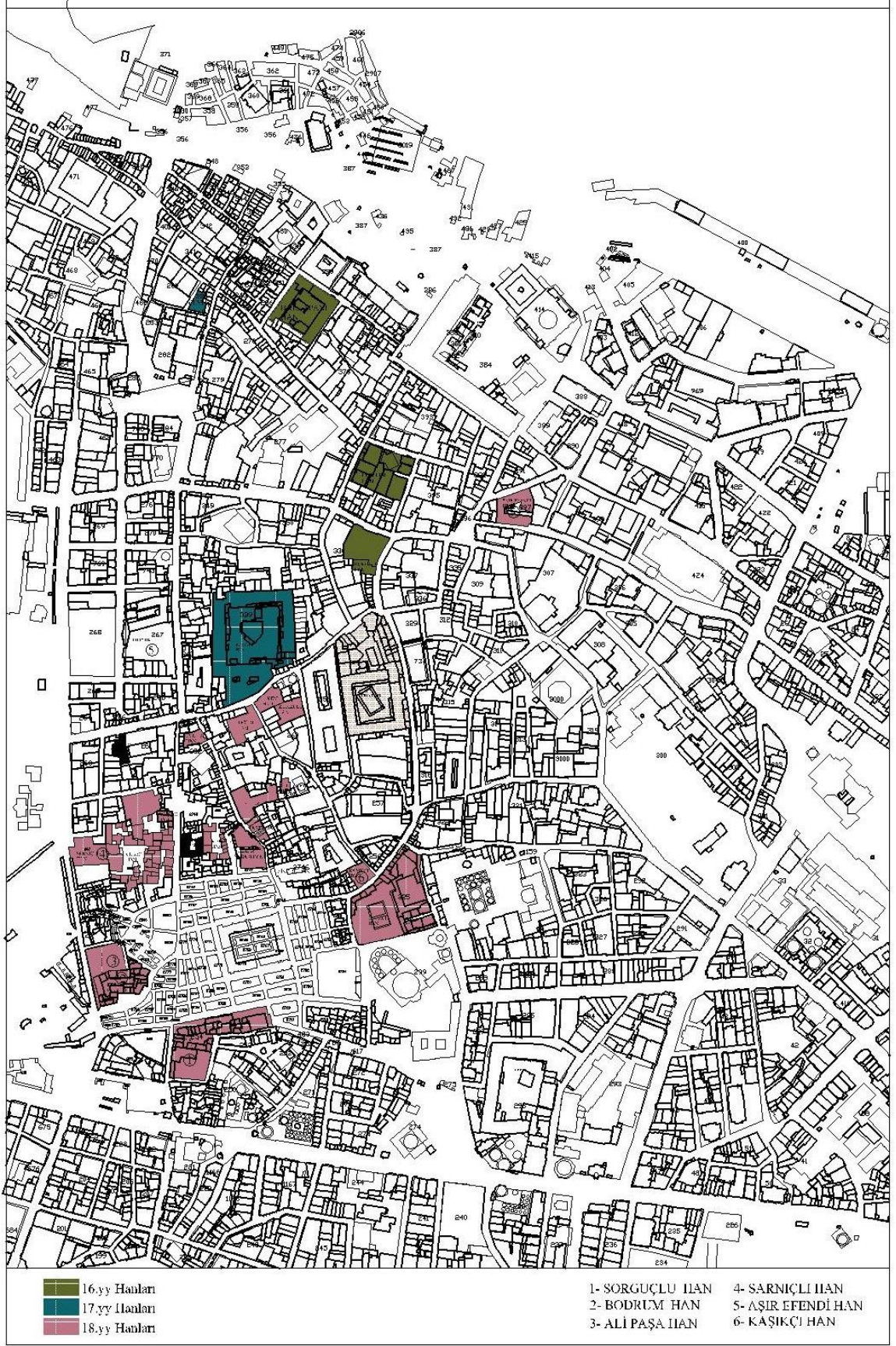
2.3.4. XVIII. YY Hanları

Günümüzde halen devamlılığını sürdüren hanlar bu yüzyıla aittir. XVIII. yy’da birçok han inşa edilmiştir. Gelişmeye başlayan ticaretle ve arsaların değer kazanmasıyla hanlardaki kat sayısı artmaya başlayıp, üç katlı yapılar oluşmaya başlamıştır. XVII. yy’da görülen arazinin formuna uygun planlar bu dönemde de devam etmektedir. Diğer han yapılarında olduğu gibi zemin kat depolama ve dükkan olurken, birinci kat konaklama, ikinci kat ise misafirhane olarak kullanılmıştır. Bu dönemin önemli hanları: Büyük Yeni Hanı, Küçük Yeni Hanı ve Sümbüllü Hanı’dır. Bu dönemin hanlarından olan Taş Han, geleneksel inşaat tekniği kullanılmasına rağmen plan formu bu dönemin diğer hanları gibi olmayıp düzgün forma sahiptir (**Tablo.7**). XVIII. yy’da hanlarda misafirhane anlayışı ortaya çıkmıştır. “Hasan Paşa Hanı”nda plan ve yapım tekniği aynı olmasına rağmen kullanım şeklinde değişiklik gözlenmiştir. Konaklama amaçlı olup, deposuz ve ahırsızdır.

Tablo.7. XVIII. YY Hanları

HAN İSİMLERİ	YÜZYIL	DURUMU	KAT ADEDİ	AVLU SAYISI	SAHİPLERİ	YAPIM TEKNİĞİ	MÜLKİYET	TİP
ALİ PAŞA HANI 1	18.YY	VAR	2	1	İMALATHANE	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
ALİ PAŞA HANI 2	18.YY	VAR	2	1				
ALİ PAŞA HANI 3	18.YY	YOK						
ASTARCI HAN	18.YY	VAR	2	1	ASTAR,KUMAŞ	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET
AŞIR EFENDİ HAN	18.YY	VAR	2	1	TÜCCAR, KOMİSYONCU	YIĞMA	ÖZEL	BÜRO
BALTACI MUNHEDDİN HAN	18.YY	YOK						
BASİRET HAN	18.YY	VAR	6	YOK	TÜCCAR, KOMİSYONCU	KAGIR	ÖZEL	
BODRUM HAN	18.YY	VAR	2	1	TOPTAN TİCARET	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET
BONCUKÇU HAN	18.YY	VAR	2	1	KUMAŞÇI			
BÜYÜK SAFRAN HAN	18.YY	VAR	2	1				
BÜYÜK YENİ HAN	18.YY	VAR	3	2	MANİFATURACI, TERZİ,TÜCCAR	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET

BÜYÜK YOLGEÇEN HAN	18.YY	YOK						
ÇİNİLİ HAN	18.YY	VAR	2	1				
ÇUHACI HAN	18.YY	VAR	2	1	MÜCEVHERAT	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
ÇUKUR HAN	18.YY	VAR	2	1	TÜCCAR, KOMİSYONCU	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
DARBHANE	18.YY	YOK						
ESİR PAZARI HAN	18.YY	YOK						
EMİROĞLU HAN	18.YY	VAR	4	YOK				
EVLİYA HAN	18.YY	VAR	2	1	MANİFATURACI			
ERZURUM HAN	18.YY	VAR	5	YOK	BANKER, TÜCCAR			
HALİL AĞA HANI	18.YY	VAR	2	1		YIĞMA	KISMEN VAKIF	
İMAM ALİ HAN	18.YY	YOK			KOMİSYONCU, HALI	KAGIR	ÖZEL	
KUMRULU HAN	18.YY	VAR	2	YOK	KUMAŞÇI, TERZİ			
KALCILAR HAN	18.YY	VAR	2	1				
KAŞIKÇI HAN	18.YY	VAR	2	1	ANTİKA, TÜCCAR	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET
KEBAPÇI HAN	18.YY	YOK			KOMİSYONCU, TÜCCAR			
KIZLARAĞASI HAN	18.YY	VAR	2	1		YIĞMA	KISMEN VAKIF	
KIZILAY HAN	18.YY	VAR	2	1	TÜTÜN, LOKUM SUSAM			
KUŞAKÇI HAN	18.YY	VAR	2	1	VALİZ, YÜN, KUŞAK			
KÜÇÜK YENİ HAN	18.YY	VAR	3	1	MARANGOZ, KARTON KUTU, TERZİ	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
KÜÇÜK TİCARET HAN	18.YY	VAR	2	1				
LUTFULLAH HAN	18.YY	YOK						
MERCAN AĞA HAN	18.YY	VAR	2	1				
MERCAN ÇUKUR HAN	18.YY	VAR	2	1	TÜCCAR, KOMİSYONCU			
PASTIRMACI HAN	18.YY	VAR	3	2				
PERDAHÇILAR HAN	18.YY	YOK						
SARNIÇLI HAN	18.YY	VAR	2	1	TÜCCAR İMALATHANE	YIĞMA		
SARRAF HAN	18.YY	VAR	2	1	İMALATHANE KUMAŞ	YIĞMA		
SİLAHTAR HAN	18.YY	YOK				YIĞMA		
SOFÇU HAN	18.YY	VAR	2	1		YIĞMA	ÖZEL	TİCARET
SORGUÇLU HAN	18.YY	VAR			İŞLEMECİLİK	YIĞMA		
SÜMBÜLLÜ HAN	18.YY	VAR	3	1	İRAN HALILARI, ŞAL, MATBAA	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET

Şekil.3. Kronolojik Sıralanışa Göre XVIII. YY ve Öncesi Eminönü Hanları

XVIII. yy han yapılarından retorasyonu yapılan yapı Çuhacı Han'dır (**Tablo.8**) (**Fotoğraf.5**). Çuhacı Han, İstanbul Suriçi Mahmutpaşa Yokuşunun başında Kılıççılar sokağı ile Çuhacı Han sokağı arasındadır. Kitabesi olmayan yapının mimarı bilinmemektedir. Vakıf kayıtlarına göre Lale devrinde Nevşehirli Damat İbrahim Paşa (1718-1730) tarafından bir tür yünlü kumaş ticareti yapan Çuha ticareti yapanlar için inşaa edilmiştir. Hatta Çuhacılar loncası kethüdasının da bu hanın içinde oturduğu ve bu esnaftan dolayı da adının “Çuhacılar Hanı” olduğu bilinir (Fidan, 2009). Çuhacı Han 29 Eylül 1755'teki büyük Hocapaşa yangınında yanmış, günümüzdeki bina ise bu yangından sonra kısmen yenilenerek yapılmıştır. Tuğla ve taş karışımı olarak inşa edilmiş olan bu yapı dikdörtgen avluludur. Çuhacı Hanı sokağındaki girişi sade, yuvarlak taş kemerli bir açıklık şeklindedir. Revakların iki yanındaki taş merdivenlerle üst kata çıkılmaktadır. Köşelerdeki iki merdiven ise depo olarak kullanılan bodruma inmektedir.

Geçmiş yüzyıllarda hanlarda zemin katlarda pencereler bulunmazken, Çuhacı Han'da bulunmaktadır. Çuhacı Han, geniş bir parselde yayıldığından birçok girişi bulunmaktadır. Çuhacı Han dışında bu yüzyıla ait diğer han yapıları olan Valide Han, Kürkçü Han, Kaşıkçı Hanların da giriş kısımları üzerinde taş konsollarla yapılmış çıkmalar bulunmaktadır. Bu çıkmalar da oda olarak kullanılmıştır (**Fotoğraf.6**).

Fotoğraf.5. Çuhacı Han Girişi ve Cephe
(Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.6. Çuhacı Han Birinci Kat Pencereleri

(Hakyemez Arşivi, 2013)

Çuhacı Han cephesindeki pencereler dikdörtgen formda olup taş söveler ile çevrilidir. Birinci kattaki pencerelerde üçgen alınlıklar ve demir parmaklıklar bulunmaktadır (**Fotoğraf.7**). 2000 yılında yapı özgün haline uygun olarak restore edilmiştir (Fidan, 2009) (**Fotoğraf.8**).

Fotoğraf.7. Çuhacı Han Revak Encümen Arşivi (1933)

Fotoğraf.8. Çuhacı Han- Restorasyon Sonrası

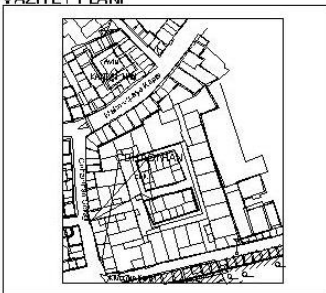

(Hakyemez Arşivi, 2013)

Oda kapıları ve pencereleri özgün halleriyle korunmuştur. Oda kapılarının sağ ve sol kısımlarında iki adet pencere bulunmaktadır. Revaklarda bulunan metal gergiler aynı şekilde muhafaza edilmiştir. Revakların kenarlarında bulunan korkuluklar özgün halleriyle korunmuştur.

Çalışma bölgesinde Tablo 7’de yer alan kırk iki adet XVIII. yy hanlarının ortak özellikleri;

- Organik plan anlayışı vardır.
- Üç katlı hanlar yapılmıştır.
- Misafirhane anlayışı ortaya çıkmıştır.
- Ahırsız hanlar mevcuttur

Tablo.8. Çuhacı Han

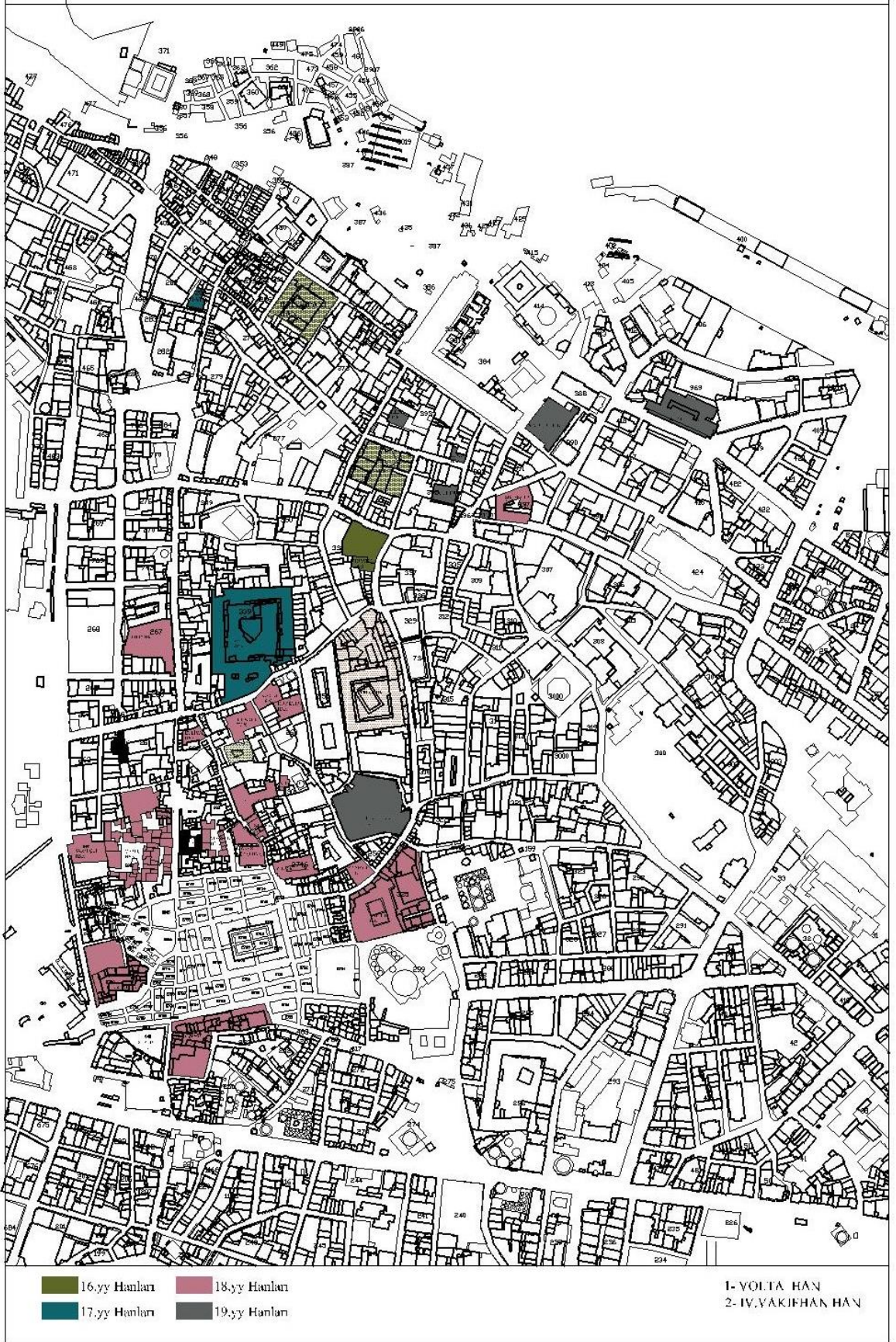
T.C. BEYKENT ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI																			
İÇ MİMARLIK BÖLÜMÜ YAPI ENVANTERİ TABLOSU																			
İLİ: İSTANBUL	İLÇESİ:EMİNÖNÜ	MAHALLE/KÖY VEYA MEVKİ: MOLLAFANAR/EMİNÖNÜ			KORUMA DERECESESİ:	ANITSAL: 1 2 3		CEVRESEL: 1 2 3											
SOKAK VE KAPI NO:	NO:	KADASTRO PAFTA: ADA:2812 PARSEL:			MİMARİ ÇAĞ ÜSLUP: 18.YY		ÇEVREYE AYKIRI												
ADI: ÇUHACI HAN	YAPTIRAN:BİLİNMIYOR	YAPAN:			MİMARİ ÇAĞ ÜSLUP: 18.YY														
	YAPIM TARİHİ: BİLİNMIYOR	YAPI SAHİBİ: BİLİNMIYOR																	
GENEL TANIMI: Yiğma yapıdır. Zemin + 3 katlıdır.Ticaret hanıdır. Tek avluludur.																			
KORUMA DURUMU:	☒ A İYİ ☐ B ORTA ☐ C KÖTÜ	TAŞIYICI	☒ A ☐ B ☐ C	DIS YAPI	☒ A ☐ B ☐ C	ÜST YAPI	☒ A ☐ B ☐ C	İÇ YAPI	☒ A ☐ B ☐ C	SÜSLEME ELEMENLARI	☒ A ☐ B ☐ C	RUTUBET	☒ A ☐ B ☐ C	YOK	☒ A ☐ B ☐ C	İZİ VAR	☒ A ☐ B ☐ C	ÖNEMLİ	☒ A ☐ B ☐ C
VAZİYET PLANI					FOTOĞRAF														
																			
GÖZLEMLER: Yapı özgün kimliğine uygun şekilde restore edilmiştir.																			
																			
																			
BUGÜNKÜ SAHİBİ: BİLİNMIYOR					TEKNİK BİLGİLER:		ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON										
							VAR	VAR	VAR										
BAKIMINDAN SORUMLU OLAN KURULUŞ: Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu ve Şahislar alttır.					ORJİNAL KULLANIM:Ticaret hanı														
YAPILAN ONARIMLAR: 2000- 2002 yılında restorasyon yapılmıştır.					BUGÜNKÜ KULLANIMI: Ticaret ve imalathaneler bulunmaktadır.														
					ÖNERİLEN KULLANIMI:														
YAPININ HASAR GÖRME DÜZEYİ:					TAŞIYICI SİSTEME YANSIMIŞ:														
					TAŞIYICI SİSTEME YANSIMAMIŞ:														
YAPININ ONARILMASI MÜMKÜN MÜDÜR:			EYET	X	YAPININ ONARIM YÖNTEMİ NEDİR:			GÜÇLENDİRİLEREK											
			HAYIR					GÜÇLENDİRİLMEYEN											
AYRINTILI TANIM: Yapı zemin + 3 katlıdır. Tek avluya sahip olan yapının esas girişi Çuhacıhan sokağındadır. Avluyu 1.katta revaklı galeri çevreler. Yapısında kesme taş kullanılmıştır. Han 1755 yılında büyük bir yangın geçirip, belli bölümleri harap olmuştur. 2000- 2002 yılında bütün hissedarların anlaşması sonucu yapı özgün kimliğine uygun şekilde restore edilmiştir. Dış cephe pencereleri dikdörtgen formda olup, söveli ve demir pamaklıdır. 1. kattan itibaren pencerelerde üçgen alınlıklar görülmektedir.																			
Envanteri Hazırlayan: Bengü HAKYEMEZ																			

2.3.5. XIX. YY Hanları ve Batılılaşma Süreci

XVII. ve XVIII. yy'da büyük gelişme gösteren han mimarisi XIX. yy'da duraklamaya başlamıştır (**Tablo.9**). Mimari formlarda çok büyük değişiklikler olmamakla birlikte, XVIII. yy hanlarının mimari ve plan özellikleriyle aynıdır. Bu yüzyılda inşa edilen hanlara örnek Yıldız Han'dır (**Tablo.10**).

Tablo.9. XIX.YY Hanları

HAN İSİMLERİ	YÜZYIL	DURUMU	KAT ADEDİ	AVLU SAYISI	SAHİPLERİ	YAPIM TEKNİĞİ	MÜLKİYET	TİP
ABUD EFENDİ HAN	19.YY	VAR	4	YOK	KOMİSYONCU MANİFATURACI	KAGİR	ÖZEL	BÜRO
AGOPYAN HAN	19.YY	VAR	4	YOK	TÜCCAR, KOMİSYONCU	KAGİR	ÖZEL	BÜRO
ALTINPARMAK (MATARAC)HAN	19.YY	VAR	4	YOK	KOMİSYONCU			
AMERİKAN HAN	19.YY	VAR	4	YOK	DOKTOR,AVUKAT	KAGİR	ÖZEL	
ANKARA (RIZA BEY)HAN	19.YY	VAR	4	YOK		KAGİR	ÖZEL	BÜRO
BOYACI HAN	19.YY	VAR	3	YOK	KOMİSYONCU			
BÜYÜK TİCARET HAN	19.YY	VAR	3	1	MANİFATURACI, TERZİ,TÜCCAR	YIĞMA	ÖZEL	GEÇİŞ
CAMCIBAŞI HAN	19.YY	VAR	3	YOK				
CEDİD HAN	19.YY	VAR	3	YOK	KOMİSYONCU			
EKBERİYE HAN	19.YY	VAR	6	YOK	TÜCCAR			
PREVUAYANS HAN	19.YY	VAR	5	YOK	TİCARET	KAGİR	ÖZEL	BÜRO
SABUNCU HAN	19.YY	VAR	2	2	ECZA,ŞEKER, SİGARA KAĞIDI	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET
SEPETÇİ HAN	19.YY	VAR	2	1	DİKİŞ İPLİĞİ, BASMACI,SİMSAR	YIĞMA		
YILDIZ HAN	19.YY	VAR	3	1	TÜCCAR, KOMİSYONCU	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET

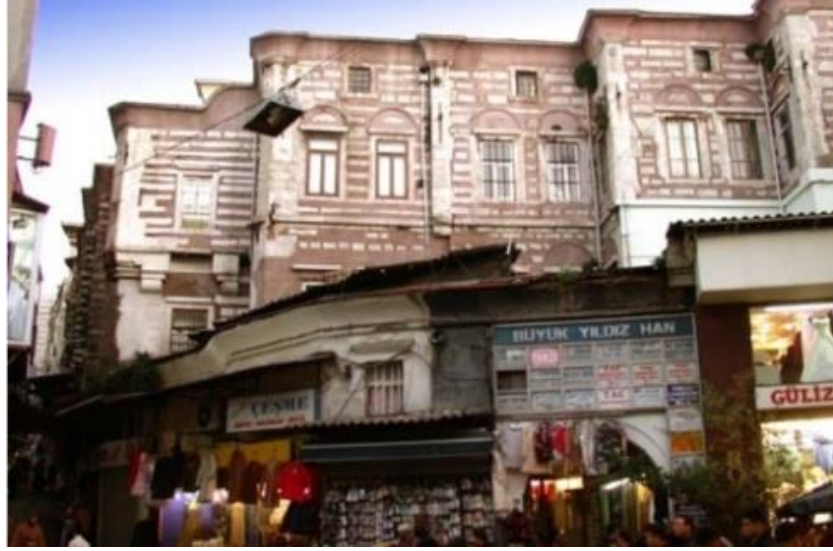
Şekil.4. Kronolojik Sıralanışa Göre XIX. YY ve Öncesi Eminönü Hanları

Yıldız Han, Mahmutpaşa Yokuşu, Sultan Odaları ve Yeşildirek Sokakları arasında bulunmaktadır. XVIII. yy'da görülen organik form plan anlayışına sahip olan yapı dikdörtgen bir avlu etrafında yerleştirilmiştir. Bodrum kat hariç üç katlı olan handa zemin katta depolar, üst katta ticaret büroları yer almaktadır. Parselin eğimli yapısı ve düzgün bir formda olmamasından dolayı cephelerde çıkmalar ve kütleli kırılma hareketleri görülmektedir. Klasik Osmanlı Hanlarında kullanılan taş, tuğla, kesme taş ve hatıllar kullanılmıştır. XVIII. yy plan formu, Klasik Osmanlı Han yapım tekniğiyle yapılmış olmasına rağmen cephesinde ve iç kısımlarda kolon başlıkları batılılaşma hareketlerinden etkilenildiğini göstermektedir (**Fotoğraf.9**). Avludan iki kollu merdiven ile üst kata çıkılmaktadır. Zemin kattaki odalar direkt avluya açılırken, üst katta bulunan odalar revaklara açılır. Beşik tonozlu revaklar, yarım daire kemerlerle örtülü olup gergi demirler bulunmaktadır. Her odanın iki penceresi olup pencereler dikdörtgen, taş kemerli sövelerle çevrilmiştir. İki pencerenin arasına gelecek şekilde üstte küçük kare, demir parmaklıklı pencereler yer almaktadır (**Fotoğraf.10**).

Fotoğraf.9. Yıldız Han Sütunu

(Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi)

Fotoğraf.10. Yıldız Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Günümüzde hanın üst kısımları kullanılmamaktadır. Giriş kısmında ise hanın cephesi dükkanlar tarafından sergileme alanı olarak kullanılmaktadır. Dükkanlar için yapılan sundurmalar ve yapının içindeki daha sonradan yapılan ilave kat yapının özgün kimliğini yıpratmaktadır. Yıldız Han'da günümüzde çeşitli malların ticaretini yapan tüccarlar bulunmaktadır. Eski kaynaklara göre handa bulunanların çoğunun Ermeni asıllı olduğu bilinmektedir (Fidan, 2009).

Tablo.10. Yıldız Han

T.C. BEYKENT ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ İÇ MİMARLIK ANABİLİM DALI									
İÇ MİMARLIK BÖLÜMÜ YAPI ENVANTERİ TABLOSU									
İLİ: İSTANBUL	İLÇESİ:EMİNÖNÜ	MAHALLE/KÖY VEYA MEVKİ: MAHMUTPAŞA			KORUMA DERECESİ:	ANITSAL:	1	2	3
SOKAK VE KAPIN O:	NO:	KADASTRO PAFTA: ADA: PARSEL:				ÇEVRESEL:	1	2	3
ADI: YILDIZ HAN	YAPTIRAN: BİLİNİYOR	YAPAN:				AYKIRI			
	YAPIM TARİHİ: BİLİNİYOR	YAPI SAHİBİ: BİLİNİYOR			MİMARİ ÇAĞ				
					ÜSLUP: 19. YY				
GENEL TANIMI: 19.yy yapısıdır. Taş ve tuğla kullanılmıştır. Zemin +2 katlı ve 1 avluludur.									
KORUMA DURUMU:	A İyi B ORTA C KÖTÜ	TASİYİCİ	A B C	DIS YAPI	A B C	ÜST YAPI	A B C	İÇ YAPI	A B C
								SÜSLEME	A B C
								ELEMANLARI	B C
									RUTUBET
									B C
									YOK
									B İZİ VAR
									C ÖNEMLİ
VAZİYET PLANI					FOTOĞRAF				
									
GÖZLEMLER: Yapıda rutubete bağlı bozulmalar meydana gelmiştir.					YILDIZ HAN GİRİŞİ				
									
					YILDIZ HAN AVLUSU				
BUGÜNKÜ SAHİBİ: BİLİNİYOR					TEKNİK BİLGİLER:		ELEKTRİK	ISITMA	KANALİZASYON
							VAR	VAR	VAR
BAKIMINDAN SORUMLU OLAN KURULUŞ: Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu					ORJİNAL KULLANIM: Ticaret hanı				
YAPILAN ONARIMLAR: Kısmi onarımlar yapılmıştır.					BUGÜNKÜ KULLANIMI: Ticaret+ Depo				
					ÖNERİLEN KULLANIMI:				
YAPININ HASAR GÖRME DÜZEYİ: Yapının iç kısımları özgünlüğünü kaybetmiştir. Dükkanlar saç, çinko, bakır gibi malzemeler kullanmışlardır.					TAŞIYICI SİSTEME YANSIMIŞ:				
					TAŞIYICI SİSTEME YANSIMAMIŞ:				
YAPININ ONARILMASI MÜMKÜN MÜDÜR:					EVET		X	YAPININ ONARIM YÖNTEMİ NEDİR:	
					HAYIR			GÜÇLENDİRİLEREK	
								GÜÇLENDİRİLMEYEN	
AYRINTILI TANIM: Yapı zemin+ 2 katlıdır. Plan anlayışı bakımından 1Byy. mimarisi (organik form anlayışı) sahip olsa da 19.yy yapılmış 3 katlı bir yapıdır. Han kesme taşlar ve tuğla kullanılarak Klasik Osmanlı Han yapım tekniği ile yapılmış bir yapıdır. Zemin katta bulunan dükkanlar bodrum kata sahiptir. Zemin kat depo alanları bulunup, üst katlarda ticari bürolar yer almaktadır. Cephe pencereleri dikdörtgen boyutlu ve taş söveli olup üst kısımları tuğla ile örülmüş yuvarlak kemerler bulunmaktadır. 1. ve 2. kat revaklar bulunmaktadır. Revaklar yarım daire kemerlerle çevrilidir. Girişin sağında ve solunda üst katlara çıkmak için 2 adet merdiven bulunmaktadır.									
Envanteri Hazırlayan: Bengü HAKYEMEZ									

Bu çalışmada XV. yy ve XIX. yy arasındaki hanların mimari özellikleri aşağıdaki başlıklar altında değerlendirilebilir;

- Girişler: Han kapıları doğrudan avluya açılmaz, giriş kısımları tonozlu koridor şeklindedir (**Fotoğraf.11**) (**Fotoğraf.12**).
- Kemerlerde sadece tuğla kullanılmıştır (**Fotoğraf.13**).
- Avlular: Bütün avlulu hanlarda kat adedi iki olup, XVII. yy'da üçüncü avlu oluşmaya başlamıştır.
- Kat adedi: İstanbul hanları, tek ya da iki avlulu ve revaklı olup, XVIII. yy'da üç katlı hanlar ortaya çıkmıştır.
- Topoğrafik Özellikler: Sokak ve yol durumlarına göre cephelerde meydana gelen eğrilikler cephelerde yapılan çıkmalar ile düzeltilmeye çalışılmıştır (**Fotoğraf.14**).
- Düzgün bir mimari forma sahip hanlar olduğu gibi, azalan araziden dolayı arazi formuna göre plan şeması oluşmaya başlamıştır.

Fotoğraf.11. Çukur Han Girişi (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.12. Küçük Safran Han Girişi (Hakyemez Arşivi, 2013)

Hanların girişi mekan için önem teşkil ederken, giriş kısımlarında satışa ilişkin öğelerin yer almasından dolayı han kapılarının ve girişlerinin özgünlüğü zedelenmektedir.

Hanların giriş kısımlarında olduğu kadar dış cephelerinde de gerek satılan ürünlerin, gerek tanıtım ve reklam panolarının konulması iç mekanda olduğu gibi dış mekanda da cephe kirliliğine ve cephenin özgün kimliğine zarar vermektedir. Dış cephede bulunan dükkanlar için sonradan yapılan saçaklar, dükkanların klimalarının asılması tescilli han yapılarının özgün kimliğini zedelemektedir. Hanların avlu kısımlarında, iç mekanlarında peyzaja yer verildiği görülmektedir.

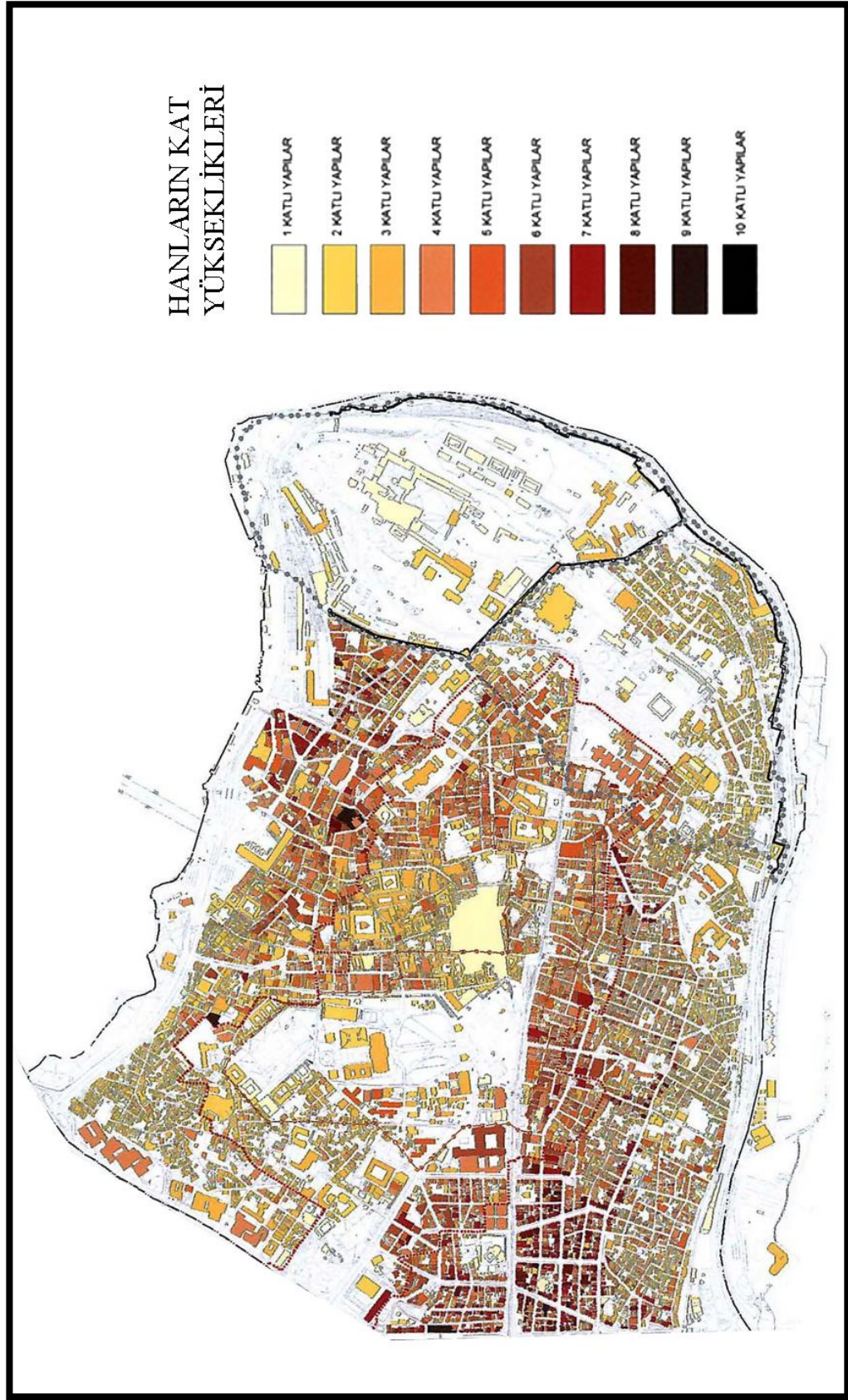

Fotoğraf.13. Kumrulu Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.14. Zincirli Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

XV. yy ve XIX. yy'da dönemleri arasında incelenen Eminönü hanlarının kat yükseklikleri (**Harita.6**), mevcut durumları (**Harita.7**), ticari dağılımı bakımından özellikleri (**Harita.8**) gösterilmiştir.

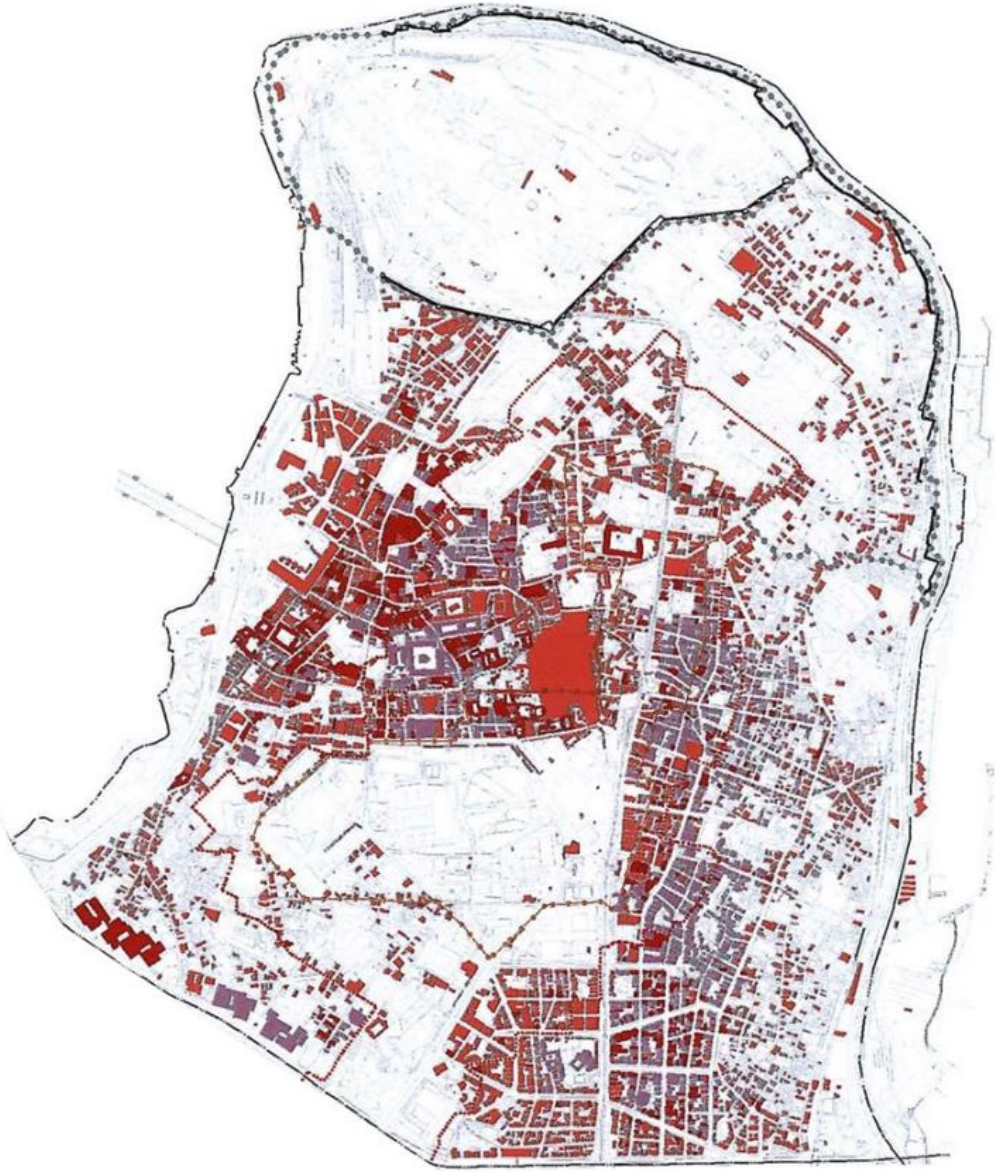

Harita.6. Tarihi Yarımada'daki Hanların Kat Yükseklikleri (İBB, 2012)

Harita.7. Tarihi Yarımada'daki Hanların Mevcut Durumları (İBB, 2012)

HANLARIN TİCARET DAĞILIMI

Harita.8. Tarihi Yarımada'daki Hanların Ticari Dağılımı (İBB, 2012)

II.Viyana Savaşı sonrası Osmanlı Devleti Batılılaşma sürecine girmiştir. Batılılaşma süreciyle, ticaretle ve mimaride büyük gelişmeler gözlenmiştir.

Osmanlı Devleti'ndeki askeri ve ekonomik sorunları çözmek için Avrupa'dan eğitimciler getirilmiştir. Amaç; Avrupa'daki sistemi öğrenip Osmanlı Devleti'ni içinde bulunduğu durumdan en kısa zamanda çıkarmaktır. Yapılan bu gözlemler sonrasında Avrupa'nın ordu yönetimi, savaş teknikleri ve elemanların öğrenilmesiyle "Nizam-ı Cedid Askeri" denilen askeri bir birlik, birçok hastane ve mühendis yetiştirilecek okullar kuruldu (Gülenaz, 2010).

Batılılaşma sürecinde Tanzimat Fermanı (1839) ve Islahat Fermanı (1856) ilan edilmiştir. Askeri yönden ve eğitim yönünden yapılan ıslahat (yenilik) hareketleri ekonomi ve mimaride de izlenilmiştir. Osmanlı'nın ekonomisi tarıma dayalı olduğundan ve yenilgiler sonrası kaybedilen toprakların artmasıyla ekonomik alanda büyük sorunlar yaşanmıştır. Tarım dışında Avrupa'ya giden gemilerin gümrük gelirlerinde de önemli bir düşüş gözlenmiştir (Pamuk, 1984). Bu sırada İngiltere'de Sanayi Devrimi'nin başlamasıyla birlikte pamuk, yün ve ham madde arayışı ve buna bağlı olarak artan nüfus için gerekli besin gıdalarına ihtiyaç duyulmuştur. Osmanlı, bu malları diğer ülkelerden daha ucuza ihraç ederek ekonomik yönden kendini biraz toplayabilmiştir. Fakat bu durum çok uzun sürmemiştir (Pamuk, 1984). Osmanlı Devleti ekonomisini düzeltmemiştir.

Mimari alanda da gelişmeler olmuştur. Saray bahçelerine bir düzen getirilip, havuzlar konulup çiçek motifleriyle süslemeler yapılmaya başlanmıştır. Yapıların kütle ve plan şemalarında herhangi bir değişiklik yapılmamasına rağmen, iç mekânlarda bol süsleme elemanları kullanılmıştır. Bu dönemdeki bezemelerin, süslemelerin artması özellikle Osmanlı etkisi altındaki iç mekâna önemli bir kimlik vermesine sebep olmuştur. Bu dönemdeki yapılarıdaki süslemelerin iç mekânda tarihi niteliğe sahip bir eleman olarak çoğalmasına neden olmuştur. Örneğin; Topkapı Sarayı'ndaki XVIII. yüzyıl ortalarında yapılmış olan köşklere, dış bezeme ve şekillenmede Barok ve Rokoko etkisi görülürken, yapı özellikleri gelenekseldir (Gülenaz, 2010).

III.Osman ve III.Mustafa döneminde Barok ve Rokoko tarzına ilginin artmasıyla, o dönemde yapılan yeni yapılarda bu mimari tarzlar görülmektedir.

Bunlara örnek; Üsküdar Ayazma Cami ve Beylerbeyi Cami (**Fotoğraf.15**) (Gülenaz, 2010). Genellikle Eminönü Hanlarında ve diğer hanlarda da Barok ve Rokoko etkileri görülmektedir. Yapılarının bu süsleme tarzları giriş kapılarında, cephelerde, iç payandalarda görülmektedir. Bu hanlarda yer yer taşıyıcı sütunlarda neoklasik üslubun, bazen merdiven altı payandalarda ahşap süslemelerin kullanıldığı görülmektedir (**Fotoğraf.16**).

Fotoğraf.15. Beylerbeyi Cami (Gülenaz, 2010)

Fotoğraf.16. Kayseri Han Payanda ve Sütun Başlıkları (Hakyemez Arşivi, 2013)

I.Abdülhamit Dönemi'nde, Batı süsleme motifleri, konutlarda duvar süslemesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde kullanılan duvar süslemelerinin, Eminönü Hanlarının bazılarında tavan süslemelerinde, cephe ve saçak süslemelerinde kullanıldığı görülmektedir. Örneğin: Astarıcı Han Tavan Süslemeleri, Vakıf Hanları Saçak Altı Süslemeleri (**Fotoğraf.17**).

Fotoğraf.17. I.Vakıf Han Saçak Altı (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.18. Caferiye Han Caphesi (Hakyemez Arşivi, 2013)

III.Selim döneminde, yabancı mimarlardan Melling III.Selim'in kız kardeşi Hatice Sultan için Neşabat Sarayı'nın bahçesine geleneksel büyük bir ahşap köşk inşa etmiştir. Cephesinde iyon süslemeler yer alan bu yapıyla birlikte artık Barok ve Rokoko etkileri azalmaya başlamış ve yerini Neoklasik döneme bırakmıştır. Bu döneme ait diğer benzer yapı ise Çırağan Sarayı'dır (Gülenaz, 2010). Kullanılan bu mimari öğeler Eminönü Hanlarının cephelerinde yansımıştır (**Fotoğraf.18**). Örneğin; Caferiye Han cephesinde pilastr, penceleri kenarları da basık kemerlerle çevrilidir.

2.3.5.1. Batılılaşma Sürecindeki Eminönü Han Mimarisi

Hanlarda dönemsel olarak mimari formlarda ve mekan düzenlemelerinde, kullanılan malzemelerde ve kullanım amaçlarında değişiklikler gözlenmiştir.

Osmanlı Dönemi'nde, kervansaraylara ek olarak şehrin içinde bulunan ticari amaçlı han yapıları artmıştır. Bunun nedeni şehirlerde artan ticaret hacmine bağlı olarak arsa kullanımlarının değer kazanmaya başlamasıdır. Buna bağlı olarak, kervansaraylar yatayda geniş plan düzenine sahip olup, ticaret yapıları ise daralan parsellerde düşeyde yükselerek inşaa edilmeye başlanmıştır. Bu nedenle hanların belli bir form oluşturulmuş tip planı yoktur. Kervansaraylara gelen kişiler hayvanlarını buraya bırakabiliyordu. Yapının zemin katı ticarethane, üst katları konaklama olarak kullanılıyordu. Şehrin içinde yer alan hanlar da bağlı oldukları vakfa gelir sağlamak amaçlı ücretli olarak çalıştırılıp, zemin katları ticarethane ve depo alanları olup, üst katları büro olarak ayrılmıştı.

Hanlar, genellikle iki katlı, kemerli, avlulu, kare veya dikdörtgen plan şemasına sahip, etrafında sıralanan odalar bulunmaktadır. Cephelerde, yatay hatlar, duvar örgüsünde tuğla ve hatıllarla ortaya konurken, bunları kesen portal, pencere ve pencere etrafındaki söveler dengeli bir şekilde yapılmıştır (Güran, 1976). Bu cephe tekniğiyle yapılmış hanlara en iyi örnek Büyük Ticaret Han'dır (**Fotoğraf.19**).

XVIII.yüzyılda batılılaşmanın, gelişen teknoloji ve kullanılan malzemelerin değişmesiyle birlikte Osmanlı han mimarisinde önemli değişiklikler olmuştur. Ahşap malzeme artık kullanılmayıp yerini taşa ve tuğlaya bırakmıştır. Daha sonra Endüstri Devrimi'yle birlikte avluların üstleri strüktür elemanlarıyla kapanmaya başlandı.

Fotoğraf.19. Büyük Ticaret Han Cephesi (Hakyemez Arşivi, 2013)

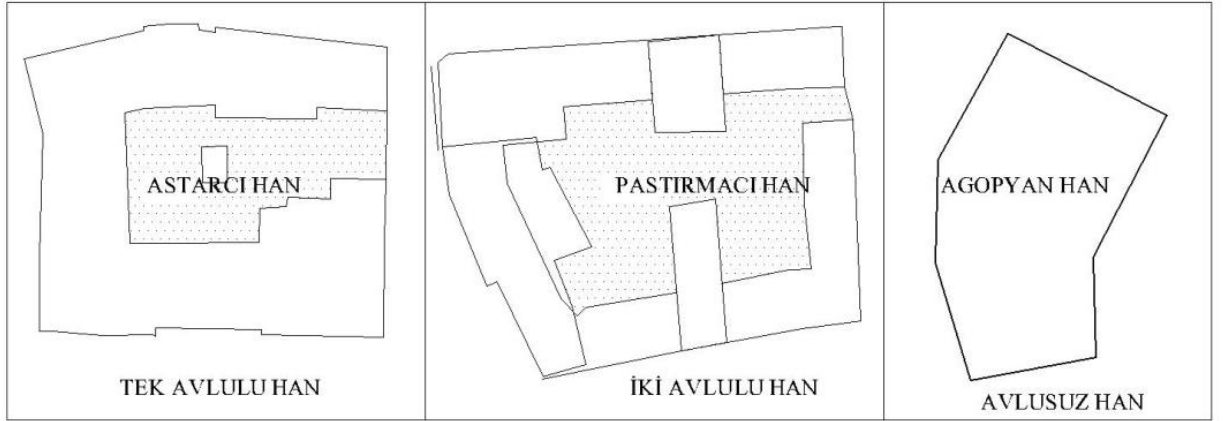
Fotoğraf.20. Limanhan (Hakyemez Arşivi, 2013)

XIX. yy sonlarında sadece çelik değil, çimento ve cam kullanımına paralel olarak, yapılarda yeni mekanların oluşumuna yol açmıştır (**Fotoğraf.20**). Osmanlı han yapılarında ışıklıklarda veya cephede kullanılan demir malzeme, XX. yüzyılın başlarında hanların strüktürünü oluşturan elamanlar gibi kullanılıp, dışardan

bakıldığında geleneksel bir görüntüye sahipken, iç mekanlarında bir mühendislik harikası haline gelmiştir (Köroğlu, 2004).

Çelik sayesinde uzun genişlikler geçilerek, daha önceden açık olan avlu üstleri kapatılmaya başlanmıştır. Çeliğin strüktür, camın ise bir örtü malzemesi olarak birleşmesiyle oluşturulan sistem bu dönemde, mimaride önemli bir gelişmenin göstergesidir. Daha önceleri avlulara hayvanların bağlanıldığı, kötü hava koşullarında boş bir alan olan avlular, üst kısımlarının kapanmasıyla birlikte her durumda kullanılabilir, korunaklı bir hale gelmiştir. Hem gün ışığından yararlanılmış hem de yeni bir mekan anlayışı ortaya çıkmıştır.

Hanlar avlulu ve avlusuz olmak üzere ikiye ayrılır. Bazı avlulu hanlarda tek veya iki avlulu, bazı yüzyıllarda ise üç avlulu olarak ayrılır (Şekil.5). Örneğin, Büyük Valide ve Taşhan Han üç avluya sahiptir. Eminönü Bölgesi'ndeki Balcı Han dışındaki çoğu han avluludur (Gülenaz, 2010). Avlu hanlar da, odalar bir galeriye değil, kapalı koridora açılmaktadır. Avlusuz hanlarda, odalar, ışıklığın etrafını çeviren galeri boşluğuna bakan koridora açılmaktadır.

Şekil.5. Tek- İki Avlulu ve Avlusuz Han

Hanlar, buldukları dönemin ihtiyaçları doğrultusunda kullanımlarına göre işlevsel açıdan sınıflandırılmıştır. Ticaret Han, Büro Han, Geçiş Han

2.3.5.2. Ticaret Hanları

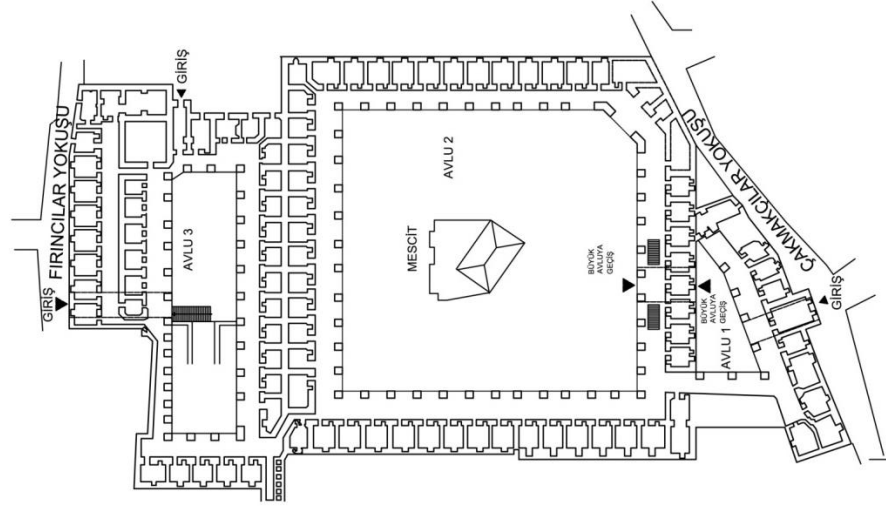
İthalat ve ihracat mallarının depolama ve dağılımını yapmak üzere XV. yy ile XIX. yy arasında inşaa edilen hanlardır.

Ticaret hanlarının Osmanlı Dönemi boyunca tarz değişikliği gösterdiği görülür (Bilecik, 2002). Mimari özellik bakımından, zemin katlar depo ve servis, üst katlar da büro olarak kullanılmıştır. Bu han yapılarında konaklama imkanı yoktur. Zamanla hanların avlularına mescid ve çeşme gibi yapıların eklendiği görülmektedir. Bazı ticari hanlar: Büyük Valide Han, Büyük Çukur Han, Kirazlı Han, Çuhacı Han, Sofçu Han.

Hanlar, genelde içinde çalışan esnaf ve zanaatkar kesiminin ismini alırlar (Fidan, 2009, s. 9). Benli'ye göre aşağıda yer alan hanlar farklı zanaatlarla uğraşanlara hizmet vermektedir: (Benli, 2007, s.65).

- Dökümcüler: Kap kakak ve çeşitli eşyayı üreten atölyelerin bulunduğu yerlerdir. Bronz ve pirinç kaplı eşyalar üretilmiştir. Örneğin; şamdan, kandil, havan, kapı tokmakları, cami ve tekke alemleridir.
- Bakırcılar: Bakır levhalar üzerine işlemler yapan diğer bir adıyla “Bakırcı” hakkakı olarak da bilinen bir esnaf topluluğudur.
- Telciler: Gümüştan ve sırmalı tel işleyen zanaatkarlardır.
- Bıçakçılar: Bıçak ve kesici satan esnaftır.
- Kılıçlar: Kılıç, kama, hançer, mızrak ve süngü gibi kesici aletler yapanlardır. Türk kılıçlarının da burada yapıldığına dair rivayetler vardır.
- Kaşıkçılar: Şimşir, abanoz gibi sert ağaçlardan, yemek ve süs kaşıklarını yapan ve satan esnaftır.
- Sorguçular: Nadide kuş tüylerinden mücevher işlemeli, padişah, şehzade ve sultan sorguçlarını yapanlardır.
- Kalpakçılar: Samurdan ve Buhara kuzu derisinden kalpak yapan zanaatkarlardır.
- Tarakçılar: Kadın ve erkek için fil dişi üzerine işlemeli, sık veya seyrek, tek veya çift taraflı saç, sakal, bıyık tarakları yapan zanaatkarlardır.

Büyük Valide Han: Büyük Valide Han XVII. yy'da yapılmıştır. Çakmakçılar Yokuşu ve Fırıncılar Yokuşu arasında yer alan parselin geometrisine uygun olarak yer yer düzgün olmayan bir plan şeması vardır (**Şekil.6**). Bu durum özellikle birinci avlunun yer aldığı bölümde görülmektedir. Büyük Valide Han, iki katlı ve üç avluludur.

Şekil.6. Büyük Valide Han Planı (İBB, 2013)

Büyük Valide Han'a giriş Çakmakçılar Yokuşu'nda yer alan birinci avludan sağlanmaktadır. Giriş kapısı taş kemerli olup, üzerindeki çıkma, girişi gösterişli ve önemli kılmaktadır (**Fotoğraf.21**).

Fotoğraf.21. Büyük Valide Han Girişi (Hakyemez Arşivi, 2013)

Birinci avlu diğer avlulara göre daha küçük ve üçgen bir forma sahiptir. Birinci avludan taş kemerli bir geçitle ikinci ve üçüncü avluya geçiş yapılmaktadır (**Fotoğraf.22**) (**Fotoğraf.23**). İkinci avlu kare planlı olup, yapının en büyük ve geniş avlusudur. İkinci avlunun içinde bir de mescit bulunmaktadır. Üçüncü avlu ise dikdörtgen bir formdadır ve bu kısımda ahır bölümleri bulunmaktadır. Birinci avlu

kısmen, ikinci ve üçüncü avlular tamamen revaklarla çevrilidir. İkinci ve üçüncü avlu kısmında üst katlara çıkmak için merdiven bulunmaktadır.

Büyük Valide Han'ın bulunduğu arazi eğimli olduğundan yapı kütlesi eğime uygun biçimlenmiştir. Buna göre yapının bir bölümü iki, bir bölümü üç katlıdır. Üç katlı olan bölümde ahırlar bölümü bulunmaktadır.

Üst katlardaki odaların pencereleri yola bakmaktadır. Avlu tarafına bakan iç mekan pencereler de bulunmaktadır. Handa toplam 210 oda bulunmaktadır. Handaki odaların hemen hepsi aynı büyüklüktedir.

Yapının ilk zamanlarda kullanım şeması; zemin katta depolar, üst katlarda konaklamak için odalar bulunmaktayken, günümüzde zemin katlar ticarethane, üst katlar ise depo olarak kullanılmaktadır. Ticari hanlarda konaklama olmadığı halde Büyük Valide Han konaklama imkanı olan ticari hanlardan biridir.

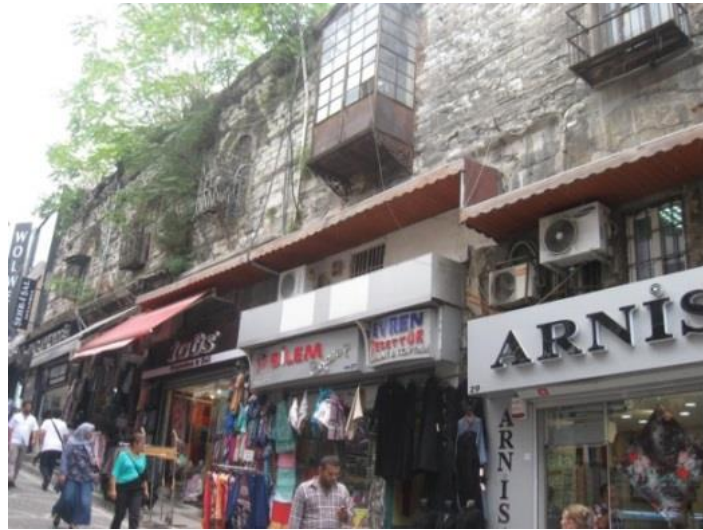
Fotoğraf.22. Büyük Valide Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.23. İkinci Avluya Geçiş Giriş Kısmı (Hakyemez Arşivi, 2013)

Kayıtlı evraklara göre Büyük Valide Han, ilk zamanlar bekar İranlıların ikametgah olarak kullanılmıştır. 1931 yılında vilayetçe yasaklanması üzerine boşaltılan handa bakkal, kahvehane, boyahane, çuvalcı, perdecı, şapkacı, dökmeçi, gömlekçi, terzi gibi birçok ticari dükkanın bulunduğu ticarethaneler yer almaya başlamıştır (Koçu, 1946).

Zamanla yapının dış cephesi ve iç mekanlarının bilinçsizce kullanılması sonucu yapı kısmen özgünlüğünü kaybetmiştir (**Fotoğraf.24**). Yapının iç ve dış mekanlarına, mevcut dükkanların vitrinlerini ön plana çıkarmak için yapılan oda bölüntüleri, eklemeler ve sundurmalar yapının özgün plan şemasını bozmuştur (**Fotoğraf.25**).

Fotoğraf.24. Büyük Valide Han Cephesi (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.25. Birinci Avlu (Hakyemez Arşivi, 2013)

2.3.5.3. Büro Hanlar

Osmanlı'da batılılaşma hareketleri sonrası, Avrupalı ülkelerle yapılan ticari antlaşmalar sonucu, İstanbul'a ticaret ve yatırım yapmak üzere yabancı tüccarlar gelmeye başlamıştır. Bankerlik, gemi acenteliği, demiryolu, sigorta şirketi mümessilliği gibi faaliyet gösteren birçok şirket kurulmuş ve Osmanlı Dönemi'nde şirketleşme başlamıştır (Gülenaz, 2010).

Hanlar, yatayda geniş parsellerde yaygın bir doku oluşturmak yerine, daha küçük parsellerde yüksek yapılar haline dönüşmüştür. Böylece hanların planlarında değişimler başlamıştır. Ticaret hanlarında yer alan geniş avlular plan şemasının değişimiyle birlikte galeri boşluklarına dönüşmüştür. Yapılar 4-5 katlı olup, teknolojiyle birlikte beton, demir ve bazı yapılarda da çelik kullanılmaya başlanmıştır. Böylece ilk betonarme yapılar bu dönemde yapılmıştır.

Birçok büro hanının cephesinde, XVIII. yy'dan itibaren batılılaşma hareketlerindeki cephe süslemeleri görülmektedir. Cephelerinde Neo- Rönesans üslubundaki süslemeleriyle Kayseri Han, Neo- Barok üslubundaki süslemeleriyle Abud Efendi Han (**Fotoğraf.26**), Art- Nouveau üslubundaki süslemeleriyle Fesçibaşı Han süsleme olan bazı büro hanlarına örnektir. Diğer bir fark ise, ticaret hanlar hem üretim, hem depolama ve satış olarak kullanılırken, büro hanlar ise üst katlarında üretim ve satışın idaresiyle ilgili büro odaları, zemin katta da perakende ya da toptan mal ticaretinin yapıldığı cafe, restaurant, postane gibi dükkanları bulundurmaktır (**Fotoğraf.28**).

Fotoğraf.26. Abud Efendi Hanı (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.27. Feşçibaşı Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.28. Vlora Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Kayseri Han: Batılılaşma hareketlerinin mimariye yansıdığı büro hanlardan birisi Kayseri Han'dır. Özgün halini en iyi şekilde koruyan bu han, süslü cephesi ve inşa edilişi yönünden XIX. yy hanıdır.

Kayseri Han, Eminönü Mimar Kemallettin Caddesi üzerinde yer almaktadır. Yapı, Ermeni asıllı bir Osmanlı vatandaşı tarafından yine Ermeni asıllı bir mimara yaptırılmıştır. Binanın giriş kısmında yapının yapım tarihi bulunmaktadır.

Bodrum kat ve çatı katı dışında yapı üç katlıdır. Çatı cam bir örtüyle kapalıdır. Bu şekilde gün ışığının iç kısımlara girmesine olanak sağlanmıştır. Handa toplam 27 adet oda bulunmaktadır. Zemin kat mağazaları hem sokağa hem de avlu boşluğuna bakmaktadır. Üst kısımdaki odalar avlu boşluğuna bakmaktadır. Yığma bir yapı olduğu bilinen yapı, demir putrellerle desteklenmektedir.

Kayseri Han, oldukça hareketli ve süslü bir cepheye sahiptir. Zemin kat cephesinde altı adet pilastr bulunmaktadır. Giriş kapısı demir dökmeden yapılmış olup, yuvarlak kemerli, bol motifli bir yapıya sahiptir. Cephe boyunca korent başlıklı, pilastrlar bulunmaktadır. Cephenin bazı kısımlarında cumbalar, bazı kısımlarında Fransız balkonlar bulunmaktadır (**Fotoğraf.29**). Yapının bütününe bakıldığında pilastrlar, sütunlar ve cepheyi bitiren alınlıklar neoklasik, pencereler, bezemeler ve cephedeki hareketlilikler ise neo- baroktur.

Fotoğraf.29. Kayseri Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.30. Zemin Katı (Hakyemez Arşivi, 2013)

Kayseri Han'ın zemin katı oldukça sadedir. Bodrum kata inen, sonradan yapıldığı anlaşılan, betonarme bir merdiven bulunmaktadır. Bodrum katta depolar bulunmaktadır. Volta döşemeli bir tavanı olan han, girişin hemen karşısında görkemli bir merdivene sahiptir. Giriş kısmının her iki tarafında dükkanlar bulunmaktadır. Merdivenin alt kısımlarında neo- barok dönemine ait süslemeler bulunmaktadır (**Fotoğraf.30**). Dış cephede yer alan pilastrlar zemin katta da devam etmektedir.

Birinci katta avlu boşluğuna bakan odalar bulunmaktadır. Galeri boşluğunun etrafında dökme demirli korkuluk ve dökme demirden yapılmış süslemeli sütun başlıkları bulunmaktadır (**Fotoğraf.31**). Avlunun bitiminde çift kollu bir merdiven ile üst kata çıkılmaktadır. Birinci katın zemin döşemeleri çini, tavanı volta döşemedir. Birinci katta 12 oda bulunmaktadır. Odaların kapıları dikdörtgen söveli çift kapı sistemindedir. Bu kapılarda ahşap ve cam kullanılmıştır. Kapıların üst kısmında levhalar üzerine yazılmış olan numaraların altında Arapça şekilleri de bulunmaktadır (**Fotoğraf.32**).

Fotoğraf.31. Kayseri Han Merdiveni ve Sütunları

(Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.32. Kayseri Han Oda Kapıları (Hakyemez Arşivi, 2013)

Galeri boşluğunda demir putreller görülmektedir. Bunlar strüktür eleman olarak çıplak bir vaziyette görülmektedir. Yapının iç kısmında bulunan dükkanlar demir kepenklere sahiptir. Bir dönem sadece kepenk kullanıldığı için hanın içindeki dükkanların orijinal hali olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde sadece dört odası boş olan handa kurye şirketi, bisikletçi, gözlük camcısı gibi ticaret ile uğraşanlar bulunmaktadır

2.3.5.4. Geçiş Hanları

Büro hanları ile aynı tarihlerde yapılmıştır. Geçiş hanları; cephe süslemeleri, örtü sistemi, avlu ve kat durumuyla ticari ve büro hanlarının mimari özelliklerini taşıyan hanlardır. Bu geçiş hanlarında revak ve avluların üstleri cam çatılarla örtülmeye başlanmıştır. Plan şeması düzgün formlarda olup, mekan ve kullanım anlayışı olarak giriş katlarda satış yapılıp, üst kısımlarda depolama yapılmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle de ticaret hanlarına benzemektedirler. Geçiş hanlarında komisyoncu ve tüccarın yanı sıra, avukat büroları, sigorta şirketleri gibi ofisler de yer almaktadır. Yapı malzemesi olarak büro hanlarında kullanılan çimento, demir gibi malzemeler dikkati çekmektedir (Caferiye Han). Cephelerin bazıları sıvasız ve sade (Büyük Ticaret Han) olabileceği gibi, bazılarıda sıvalı ve süslemelidir (Mustafa Paşa Han) (Fotoğraf.33).

Fotoğraf.33. Mustafa Paşa Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Caferiye Han: Caferiye Han, Beyazıt, Mercan Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Bitişik nizamlı bir yapıdır. Yapının kimin tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Han, Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 13.06.1972 tarih 6386 sayılı kararı ile korunması gerekli tarihi eser olarak tescil edilmiş olup, Eminönü Belediyesi İmar arşivinde yer alan bilgilere göre yapının XIX. yy yapısı olduğu bilinmektedir.

Bitişik nizamlı, demir putrelli ve yığma bir bina olan Caferiye Han üç katlı, blok mermerlidir ve ayrıca geniş, dikdörtgen, açık bir avluya sahiptir.

Giriş bölümün üst katında çıkma vurgulanmıştır. Çıkma olan kısmın cephesinde dört adet pilastra bulunmaktadır. Pilastralar zemin katta düz, diğer katlarda ise korent başlıklıdır. Kat aralarında yüksek ve belirgin kat silmeleri bulunmaktadır. Alt kat pencere kenarları basık kemerlerle çevrili iken, üst kısımlardaki pencere kenarlarındaki kemerlerde bitkisel formlar görülmektedir. Üst katlardaki fransız balkonların korkulukları dökme demirdendir. Ağırlıklı olarak neo-barok özelliklerini göstermektedir (**Fotoğraf.34**).

Fotoğraf.34. Caferiye Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.35. Caferiye Han Girişi (Hakyemez Arşivi, 2013)

Avlunun iç kısmına bakan cephesi yapının dış cephesine göre daha sadedir. Hanın, dökme demirli çift kanatlı kapısından girilip, volta döşemeli uzun bir koridor ile avluya geçiş sağlanır. Avlunun orta kısmında fiskiyeli bir havuz bulunmaktadır. Hanın avlusunda ferforjeyle çevrili yeşil bir alan yer almaktadır. Avluya bakan birinci kattaki odaların pencerelerinde demir parmaklıklar bulunmaktadır. Etrafları basık kemer ile çevrilidir ve her odanın ikişer penceresi bulunmaktadır **(Fotoğraf.36)**.

Fotoğraf.36. Caferiye Han Avlusu (Hakyemez Arşivi, 2013)

Caferiye Han yapıldığı zamanlarda ağırlıklı olarak konfeksiyoncuların ve dokuma tezgahlarının bulunduğu han iken günümüzde farklı alanlarda hizmet veren birimlerin yer aldığı bir han olmuştur. Günümüzde birçok odası boştur. Avlunun zemin katındaki dükkanlara sonradan eklenen vitrinler, brandalar, reklam panoları yüzünden yapının özgün hali bozulmuştur.

2.4. Hanlar Bölgesindeki Çalışma Alanının Analizi

Eminönü bölgesi ilk zamanlar 27 mahalleden oluşmakta iken zaman içerisinde 9 bölgeye dönüşmüştür. Bu bölgeler; Beyazıt, Daya Hatun, Hocapaşa, Hobyar, Mercan, Molla Fenari, Rüstempaşa, Sururi ve Tahtakale'dir. Bu çalışma alanlarının seçiminde Tahtakale, Mercan, Daya Hatun, Beyazıt ve Hobyar Bölgelerinin farklı nitelik ve yoğunluklu yapısı etkili olmuştur **(Harita.9)**.

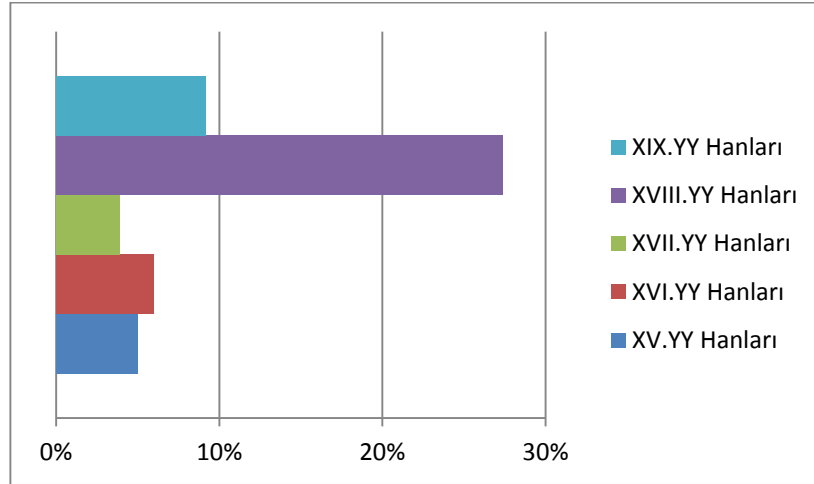

Harita.9. Hanlar Bölgesi Çalışma Alanı

(1: Hobyar, 2: Tahtakale, 3: Mercan, 4: Daya Hatun, 5: Beyazıd)

Araştırmalar sonucunda çalışma alanında tespit edilen 108 tarihi han bulunmaktadır. Bu hanlardan 42 adeti zamanla yok olan hanlar olup, 2 adet hanın güncel durumu bilinmemektedir. 18 adetinin ne zaman yapıldıkları hakkında bilgi edinilememiştir. 24 adetinin ise yazılı kaynaklar tarafından varolduğu bilindiği halde yeri bulunamamıştır.

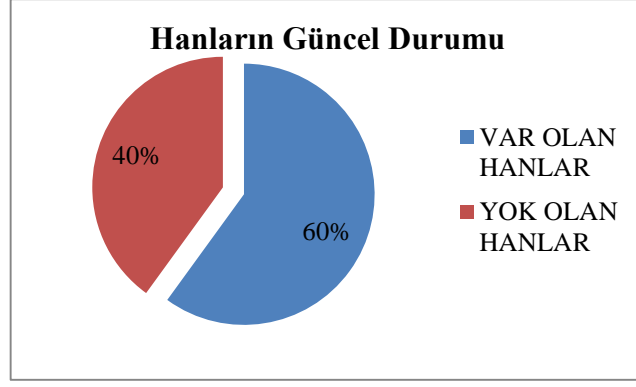
Çalışma alanında tespit edilen hanların çoğunluğu XIX. yy hanlarına ait olduğu tespit edilmiştir (**Şekil.7**).

Şekil.7. Hanların Kronolojik Sınıflandırılması

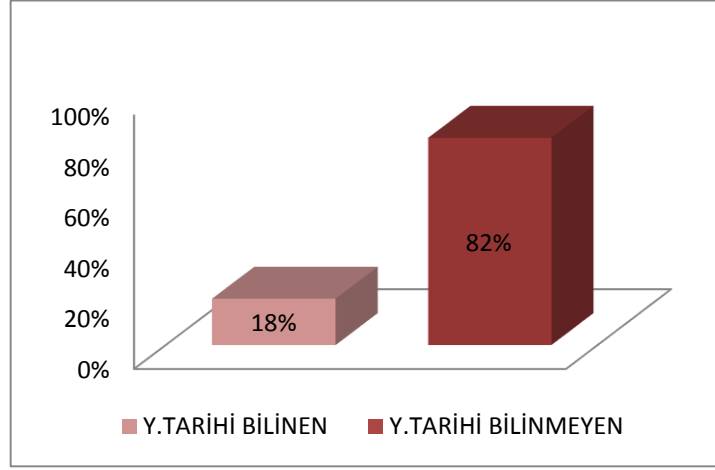
(Bu grafik tescilli 104 han için yapılmıştır)

Çalışma alanındaki tescilli hanlar araştırıldığında 104 hanın % 40'ı günümüzde halen mevcuttur. % 60'ı ise yıkılmış veya kullanılmayacak durumda harap şekildedir (**Şekil.8**).

Şekil.8. Hanların Yüzdeleri Dağılımı

(Bu grafik tescilli 104 han için yapılmıştır)

Şekil.9. Hanların Yapım Tarihlerinin Bilinmelik Yüzdesi

(Bu grafik tescilli 104 han için yapılmıştır)

Çalışma alanındaki tescilli hanlar araştırıldığında 104 hanın % 18 ilki kısmının hangi dönemde veya yüzyılda yapıldığı bilinmesine karşılık, % 82'lik kısmının kaçınıcı yüzyılda yapıldığı bilgisine ulaşamamıştır (**Şekil.9**). **Tablo.11**'de yapım tarihi bilgisine ulaşamayan hanlara ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo.11. Yapım Yüzyılları Bilgisine Ulaşamayan Eminönü Hanları

NO	HAN İSİMLERİ	YÜZYIL	DURUMU	KAT ADEDİ	AVLU SAYISI	SAHİPLERİ	YAPIM TEKNİĞİ	MÜLKİYET	TİP
1	AKTARBAŞI HAN	*	YOK						
2	ANADOLU HAN		VAR	6	YOK	TÜCCAR, KOMİSYONCU	KAGİR	ÖZEL	BÜRO
3	BAKLALI HAN		YOK						
4	BALTACI HAN		YOK				KAGİR	ÖZEL	BÜRO
5	BEZCİ YENİ HAN	*	YOK						

NO	HAN İSİMLERİ	YÜZYIL	DURUMU	KAT ADEDİ	AVLU SAYISI	SAHİPLERİ	YAPIM TEKNİĞİ	MÜLKİYET	TİP
6	BÜYÜK KUTUCU HAN	*	YOK				YIĞMA		TİCARET
7	BURMALI HAN	*	YOK						
8	CAFERİYE HAN	*	VAR	3	1	TÜCCAR, KOMİSYONCU	KAGİR	ÖZEL	GEÇİŞ
9	CAMBAZ HAN	*	YOK			TÜCCAR, KOMİSYONCU	KAGİR		BÜRO
10	CAMİLİ HAN	*	VAR	2	1		YIĞMA		BÜRO
11	CADIRCI HAN	*	YOK						
12	DEMİRTAŞ HAN	*	VAR	3	1	DEPO	YIĞMA	KAMU	TİCARET
13	DİKRANİYAN HAN	*	VAR	4	YOK	KİTAPÇI,TERZİ			
14	EKMEKÇİ HAN	*	VAR	4	YOK				
15	EMİN HAN	*	YOK			TÜCCAR, KOMİSYONCU			
16	EMİR(HOBYAR)HAN	*	VAR	4	YOK				
17	FINDIKLIYAN HAN	*	VAR	4	YOK	SİGORTA,	KAGİR	ÖZEL	BÜRO
18	FRESKO HAN	*	VAR	4	YOK	KOMİSYONCU	KAGİR	ÖZEL	BÜRO
19	GERMANİA HAN	*	VAR	6	YOK	TÜCCAR, KOMİSYONCU	YIĞMA	ÖZEL	BÜRO
20	GÜLLEKEŞ HAN		YOK						
21	HAMDİ BEY GEÇİDİ HAN		YOK						
22	HAZNEGAR HAN		YOK						
23	HOCAPULA HAN	*	VAR	4	YOK	BANKER,			
24	HÜDAVENDİ HAN	*	VAR	4	YOK				
25	İĞNECİ HAN	*	YOK						
26	İPLİKÇİ HAN	*	YOK						
27	İZMİROĞLU HAN	*	VAR	3	YOK				
28	KEFELİ HAN	*	VAR	4	YOK	SİMSAR, KOMİSYONCU			
29	KAYSERİ HAN	*	VAR	4	YOK	KOMİSYONCU, TÜCCAR			
30	KEFELİ HAN	*	VAR	4	YOK	SİMSAR, KOMİSYONCU			
31	KAYSERİ HAN	*	VAR	4	YOK	KOMİSYONCU, TÜCCAR			
32	KUNDAKÇI HAN	*	VAR	2	YOK		YIĞMA	ÖZEL	TİCARET
33	KURU KAHVECİ HAN	*	VAR	4	YOK	TÜCCAR, KOMİSYONCU	KAGİR		BÜRO
34	KUYUMCIYAN HAN	*	VAR	4	YOK				
35	KÜÇÜK ÇORAPÇI HAN	*	YOK			KUMAŞÇI, ÇİNİ			
36	KÜÇÜK KUTUCULAR HAN	*	VAR	2	1				
37	KÜÇÜK SARRAF HAN	*	VAR	2	1	MARANGOZ, KARTON KUTU,TERZİ	YIĞMA	KISMEN VAKIF	TİCARET
38	LAZZARO FRANKO HAN	*	VAR	4	YOK				
39	LÜLECİ HAN	*	VAR	3	YOK				
40	MAHMUDİYE HAN	*	VAR	4	YOK	TÜCCAR, KOMİSYONCU			
41	MANASTIRLI HAN	*	YOK			TERZİ,AVUKAT, TÜCCAR			
42	MESADET HAN	*	VAR	4	YOK	TÜCCAR, KOMİSYONCU	KAGİR	ÖZEL	BÜRO
43	MİLAS (FİNCANCILAR) HAN	*	YOK						

NO	HAN İSİMLERİ	YÜZYIL	DURUMU	KAT ADEDİ	AVLU SAYISI	SAHİPLERİ	YAPIM TEKNİĞİ	MÜLKİYET	TİP
44	MOLATAŞ HAN	*	YOK						
45	MOLLA GÜRANİ HAN	*	YOK						
46	MUSTAFA PAŞA HAN	*	VAR	3	YOK	KOMİSYONCU, TÜCCAR	YIĞMA	ÖZEL	GEÇİŞ
47	NASIRZADELER HAN	*	VAR	4	YOK				
48	RIZA PAŞA HAN		YOK			ZÜCCACIYE	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET
49	SADIKİYE HAN	*	VAR	2	2	AVUKAT,MATBAA	KAGİR	ÖZEL	BÜRO
50	SAİDİYE HAN	*	VAR	3	YOK				
51	SALİM EFENDİ HAN	*	VAR	4	YOK				
52	SEPETÇİ HAN	*	VAR	2	1	DİKİŞ İPLİĞİ, BASMACI,SİMSAR			
53	SULTAN ODALARI	*	YOK				YIĞMA		TİCARET
54	ŞARK HAN	*	YOK			DERİ,KUMAŞ, MOBİLYA	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET
55	ŞİŞECİ HAN	*	VAR	2	1				2
56	TAHTA HAN	*	YOK						
57	TANBURACI HAN	*	VAR	4	YOK				
58	TİCARET HAN	*	VAR	4	YOK				
59	TUHAFİYECİ HAN	*	VAR	4	YOK			ÖZEL	
60	VARAKÇI HAN	*	VAR	2	1		YIĞMA		TİCARET
61	YAREM HAN	*	VAR	3	YOK		YIĞMA	KİSMEN VAKIF	TİCARET
62	YENİ VOLTA HAN	*	VAR	4	YOK	SİLAH	KAGİR	ÖZEL	BÜRO
63	YOLGEÇEN HAN	*	YOK				YIĞMA	ÖZEL	TİCARET
64	YUSUF HAN	*	VAR	3	YOK	TÜCCAR, KOMİSYON	YIĞMA	ÖZEL	TİCARET

* Yapım tarihi bilgisine ulaşılamayan hanlar (Pamukciyan, Ayverdi, Güran ve Fidan)

3. TARİHİ YAPILAR BAĞLAMINDA EMİNÖNÜ HANLARININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ

Yeniden işlevlendirilme, yapısal ve statik olarak ayakta olan bir binanın ilk yapılış amacına yönelik olarak işlevsel, çevresel ve ekonomik nedenlerle kullanılamamasından dolayı, farklı bir işlevle yeniden değerlendirilmesidir. Ayrıca kaybolmaya yüz tutan tarihi binaların değerlendirilerek doğal çevreye verilecek zararın azaltılması, ekonomik açıdan yarar sağlaması, kültür ve tarih sürekliliğinin sağlanması yönünden önemli olmaktadır. Bu binaların farklı bir işlevle yeniden kullanımı, bina niteliğine ve mekânsal özelliklerine yönelik sorgulamaları ve gerekli analizleri yapılarak sağlanmalıdır. Yapıya kazandırılacak yeni işlev ile birlikte, mevcut yapıdaki mekanların yeni gereksinimlere cevap verip veremeyeceği değerlendirilmelidir.

Yeniden işlevlendirme esnasında yapının mevcut durumunun yeni haline geçişinde yapıyı en uygun ve düzgün şekilde kullanmak gerekir. Yapıya yeni eklenecek mekanlar yapının özgün kimliğine zarar vermemelidir. Mekan içindeki her bölüm kendi içinde belirli bir işlevin gereksinimlerini karşılamalıdır. Bina tasarlarken göz önünde bulundurulmuş bu kavramlar mevcut binaların yeniden işlevlendirilmesi durumunda da önemle irdelenmelidir.

İşlev (fonksiyon), ihtiyaçların belirlediği istekler ve onların programlanması anlamında kullanılmaktadır ve bir yapının farklı amaçlarla kullanılan bölümleri arasında, kullanmanın gerektirdiği bir sıralanmayı da ifade eder. Bir eylemin birbirini izleyen olaylarla belirlenmesi gibi, bir yapının tasarısı da birbirini izleyen bölümlerle kurgulanır. Bir hanı otele çevirirken otelin giriş çıkışı, karşılama alanı, odalara dağılımını yapının özgün kimliğine zarar vermeden yapmak önemlidir.

3.1. Tarihi Yapıların Yeniden İşlevlendirilmesi

Geleneksel olarak tarihi anıtlar, geçmişten günümüze bilgi taşıyan, insan kuşaklarının yaşam modellerinin yaşayan tanıkları olarak görülür. İnsanlar anıtları miras olarak sayarken, onları gelecek kuşaklara sağlam olarak ulaştırma sorumluluğunu da üstlenirler. Ancak, korumacılığı sadece nostaljik duygulara dayanarak gerekli görmek, tarihsel yapıları gerçek olmaktan uzaklaştıran bir durumdur. Korumacılık sorumluluğu bireysel, yöresel, ulusal, uluslararası ve global boyutlarda çeşitlilik gösterir. Fakat, yapının orjinal zenginliklerine zarar vermeden korumak ve sonraki nesillere aktarmak ortak hedeftir. Bu noktada, eski yapıların korunması ve onarımıyla ilgili ilkeleri belirlemek ve uluslararası bir temel oluşturmak, ülkelerarası iletişim ve ortak kültürel miras ve korumacılık bilinci oluşumu bakımından değer taşır. Böylece, her ülke kendi kültür ve gelenekleri çerçevesinde korumacılık ilkelerini benimseme ve uygulama sorumluluğu üstlenirken , bir yandan da koruma kültürü bakımından daha geniş ve kapsayıcı bir perspektif, aynı zamanda da ortak bir dil benimser.

Venedik Tüzüğü, 1964 yılında Lemaire, Paul Philippot ve Jean Sonnier tarafından hazırlanmıştır. Bu tüzük, Avrupa tarihinin yaklaşık bir yüzyıllık mimari koruma sorunları, düşünceleri ve deneyimleri üzerine temellenmiştir. Koruma konusundaki seçenekler arasındaki küçük farkları gerekçeleri ile birlikte büyük ölçüde kesinleşmiş bir koruma etiği oluşturmuştur (Ahunbay, 1999). Buna göre

Venedik Tüzüğünde yer alan koruma kapsamındaki maddeler (Serdaroğlu, 2006, s.10);

- MADDE 4- Anıtların korunmasındaki temel tutum, korumanın kalıcı olması, devamlılığının sağlanmasıdır.
- MADDE 5- Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu çeşit bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı ya da süslemesi değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde fonksiyon değişikliğinin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir.
- MADDE 6-Anıtın korunması, ölçeği dışına taşmamak şartıyla çevresinin de bakımını içine almalıdır. Eğer geleneksel ortam varsa, olduğu gibi bırakılmalıdır. Kütle ve renk ilişkilerini değiştirecek hiçbir yeni eklentiye, yok etmeye ya da değiştirmeye izin verilmemelidir.
- MADDE 7-Bir anıt tanıklık ettiği tarihin ve içinde bulunduğu ortamın ayrılmaz bir parçasıdır. Anıtın tümünün ya da bir parçasının başka yere taşınmasına, anıtın korunması bunu gerektirdiği ya da çok önemli ulusal ya da uluslar arası çıkarların bulunduğu haller dışında izin verilmemelidir.

3.2. Eminönü Hanlarının Yeniden İşlevlendirilmesi

Eminönü Bölgesi kentsel bir sit alanıdır. Sit alanı kavramı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda; “tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlar” olarak tanımlanmıştır (Dinçer, Enlil, Evren ve Som, 2011, s.47).

Son yıllarda işlevini kaybetmiş yapılar başka alanlarda kullanılmak amacıyla dönüştürülmeye başlanmıştır. Gerek sürdürülebilirlik, gerekse tarihi koruma adına yapılan müdahaleler her geçen gün artıp önem kazanmaya başlamıştır.

Hanlar bölgesi taşımış olduğu tarihi ve ticari kimlik bakımından tarihsel süreç içinde İstanbul’un önemli bir merkezi olma özelliğini hiç yitirmemiştir. Şehir hanlarının kentsel dokudaki yeri, ticari hayatın gelişimiyle yakından ilgilidir.

Eminönü bölgesindeki hanlar yer yer korunmasına rağmen büyük bölümü zaman içerisinde dokuya uygun olmayan müdahalelerle özgün mekansal kimliklerini kaybetmişlerdir (**Fotoğraf.37**), (**Fotoğraf.38**). Bazı yapıların özgün hallerinde herhangi bir müdahale bulunmamasına rağmen kullanılan malzemenin ömrünün bitmesiyle bazı bozulmalar meydana gelmiştir (**Fotoğraf.39**).

Fotoğraf.37. Caferiye Han Bozulmalar

Cebeci Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.38. Uyumsuz Eklemeler

Büyük Valide Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.39. Küçük Yeni Han Malzeme Bozulması

(Hakyemez Arşivi, 2013)

Hanlarının zaman içinde yapısal özelliklerini olumsuz yönde etkileyen unsurlar;

Doğal sebepler: Depremler, toprak kaymaları, fırtına, yangın, su baskını ve zeminden kaynaklanan oturmalar yapıda bozulmalara neden olan doğal afetler olarak tanımlanabilir. Dış cephede (**Fotoğraf.40**) ve avlu iç cephelerinde kullanılan malzemelerin, doğal koşullarla zamanla bozulmaya başlar (**Fotoğraf.41**).

Ara kat eklentisi: Hanların günümüzdeki kullanıcı yükünü karşılayamamasından dolayı mevcut yüksekliklere ara katların ilave edilmesi yapının özgün kat yüksekliklerinin bozmuştur (**Fotoğraf.42**) (**Fotoğraf.43**). Bu ara kat eklentileri ile yapılar mevcut mekansal potansiyelinin üzerinde yük almaya başlar.

Cepheye konulan reklam panoları: Hanların sokağa bakan kısımlarında yer alan dükkanların hanların cephesini vitrin amaçlı kullanıp reklam panolarını asmaları sonucu tarihi yapının cephesinde bozulmalar olmuştur (**Fotoğraf.44**). Reklam panoları dış cephelerde olduğu gibi iç cephelerde de yer almaktadır.

Fotoğraf.40. Cephe Bozulması Cebeci Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.41. Sıvaların Dökülmesi Büyük Ticaret Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.42. Çinili Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.43. Boncukçu Han (Hakyemez Arşivi, 2013)

Yüzey bitkilenmesi: Cephelerde yağmur suyu ile ve üstü açık avluların döşemelerinde oluşan yosunlanmalar, cephede oluşan bitki kökleri yapının cephesine zarar vermektedir (**Fotoğraf.45**). Yosunlar daha çok kapalı ve esintili olmayan yerlerde oluşursa da esinti olan rutubetli yerlerde de rastlamak mümkündür.

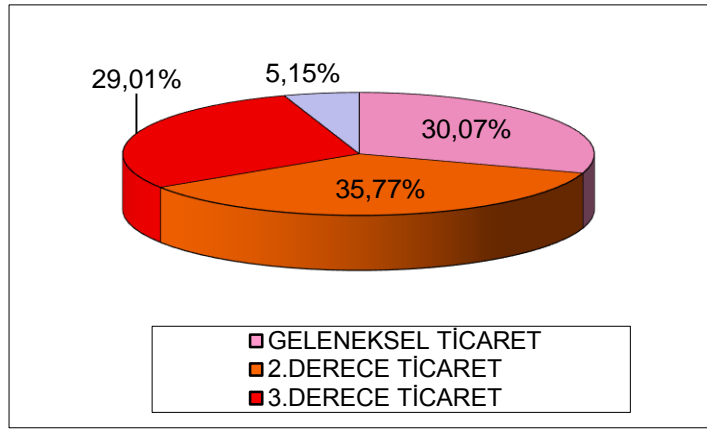
Fotoğraf.44. Büyük Ticaret Han Cephesi (Hakyemez Arşivi, 2013)

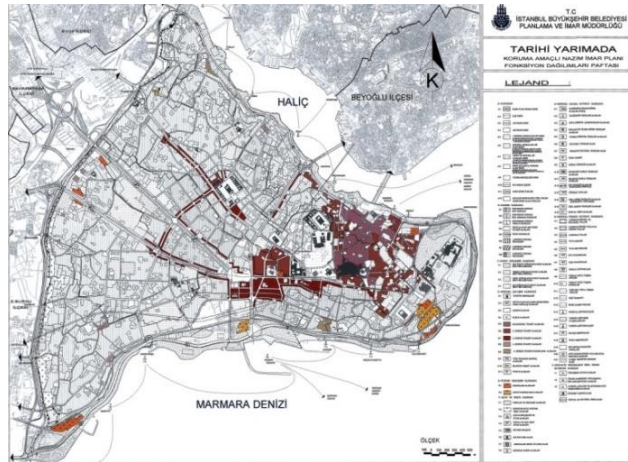
Fotoğraf.45. Büyük Valide Han Cephesi (Hakyemez Arşivi, 2013)

Hanlar bölgesinin kültürel ve tarihi kimliği ile uyumsuz fonksiyonların belirlenerek desantralize (belirli düzende dağılım yapmak) edilmek suretiyle yerini, dokuya uygun fonksiyonların getirilmesine yönelik plan kararları geliştirilmiştir.

Eminönü bölgesi kapsadığı sınırlar içerisinde birçok tarihi yapı ve eser bulunmasına rağmen ticaretin ilk olarak bu bölgede geliştiği bölgedir. Eminönü, kültürel dokuya uygun ticaret ve pazarlama alanı olduğundan bu bölge geleneksel ticaret alanıdır. İstanbul'un ilk iş ve ticaret hayatının yayıldığı yer olan Kapalıçarşı ve Hanlar bölgesi çevresinde olduğu bilinmektedir. Bu sebeple envanter açısından, diğer fonksiyon alanları ve turizm özelliği de taşıdığından ikinci derece ticaret alanı olarak planlanmıştır (**Şekil.10**). Eminönü Bölgesi ikinci derece ticaret alanı olduğundan hazırlanan Nazım İmar Planı doğrultusunda konaklama alanları belirlenmiştir (**Harita.10**).

Şekil.10. Tarihi Yarımada Ticaret Alanının Dağılımı (İBB, 2003)

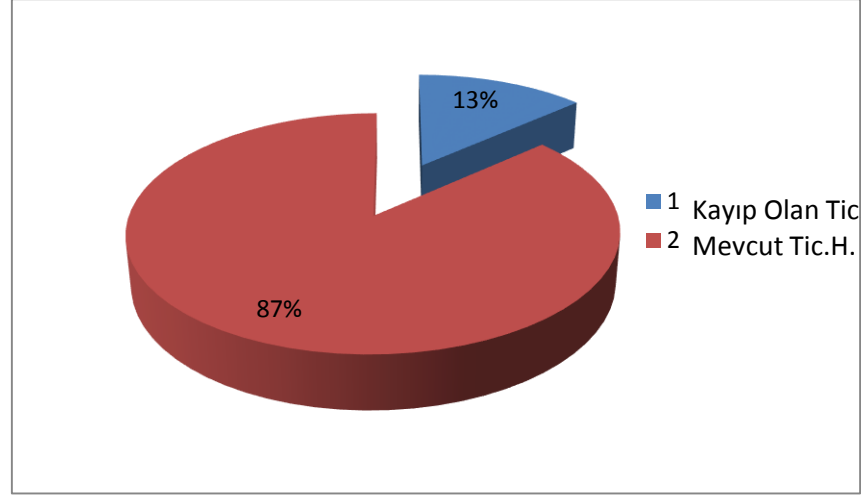
Harita.10. Tarihi Yarımada Bölgesinin Konaklama Amaçlı Nazım İmar Planı (İBB,2003)

Tarih boyunca çeşitli fonksiyonları üstlenen Hanlar Bölgesi zararlı imalat (ağır iş makinaları) ve depolama ile tarihi dokuya zarar vermiş ve vermeye devam etmektedir. Bu sebeple bu bölgenin kentsel tasarım projeleri ile yeniden tasarlanması ve yeniden işlevlendirilmesi kararı alınmıştır. Geleneksel ticaret alanı olarak adlandırılan bölgede yer alan yapıların aslını, dış konturunu ve gabarisini korumak şartıyla; cam boyama, porselen ve seramik sanatı, el yapımı oyuncak, nakış, kumaş, boyama, her tür doğal taş işleme, kitap ciltleme ve onarım, heykel ve ahşap işçiliği, bakır işçiliği, gibi kirletici olmayan geleneksel el sanatları üretim, pazarlama, onarım, toptan ticaret birimleri (imalat makinaları ve yedek parçaları hariç) ve teşhire yönelik imalat birimleri iş hanları, yeme-içme faaliyetlerine dönük lokanta, kafeterya gibi hizmet birimleri, resmi kurumlar ve kültürel tesisler yer almıştır. Bu alanlardaki tarihi hanlarda, kamu eliyle veya özel mülkiyette geleneksel el sanatları imalatını canlandıran tematik işlevleri ve bu ürünlerin pazarlama faaliyetlerini içeren kültürel tesisler de yapılabileceği öngörülmüştür.

Eminönü hanlarının toplum yararına sosyal ve kültürel amaca yönelik kullanımı ile tarihi kimliğinin korunarak ve değerlendirilerek kullanılması ve gelecek kuşaklara aktarılması gerekmektedir.

3.2.1. Ticaret Hanlarının Yeniden İşlevlendirilmesi

Şekil 12’de anlaşıldığı gibi hanlar büyük oranda Tarihi Yarımada’nın Tahtakale bölgesinde elektronik eşya, toptan ve perakende satışına yönelik ticaret birimleri bulunmaktadır (**Fotoğraf.46**). Bunun haricinde çok çeşitli ticari faaliyetler de bu çevrede yapılmaktadır. Bu bölgede depolama alanları da bulunmaktadır. Genellikle hanların ve ticaret merkezlerinin üst katları depo olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bu çevrede bulunan Balkapanı Han’ın bodrum katındaki mahzen tüm Tahtakale elektronik piyasasının deposu olarak kullanılmaktadır. Kapalıçarşı çevresindeki birçok handa, perakende ve toptan ticaret yapılmaktadır. Bu da beraberinde fiziki yıpranmayı getirmektedir. Bu çalışma bölgesindeki ticaret hanlarının %87 ‘si halen mevcuttur (**Şekil.11**). Mevcut hanların çoğunluğu tam kapasiteyle çalışmamaktadır. Özellikle üst katlarındaki boş dükkanların sayısı oldukça fazladır.

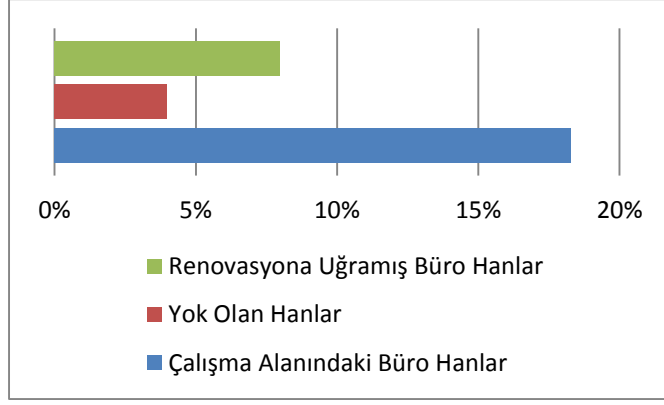
Şekil.11. Ticaret Hanların Mevcut Kullanım Oranı

Fotoğraf.46. Kundakçı Han- Eminönü (Hakyemez Arşivi, 2013)

3.2.2. Büro Hanlarının Yeniden İşlevlendirilmesi

Eminönü bölgesindeki hanlarının yeniden işlevlendirilmesi büro hanlarında görülmektedir. İkinci Derece Ticaret Alanlarında; turizme yönelik perakende ticaret birimleri ve bu birimlere hizmet eden konaklama tesisleri, oteller, lokanta, kafeterya, çayhane gibi yeme içme faaliyetlerine dönük birimler, turizm acentesi, kitabevi gibi hizmet birimleri, depolama faaliyeti gerektirmeyen ticaret türleri, perakende ticaret, hizmet, geleneksel el sanatları üretim-pazarlama-sergileme birimleri, büro, iş hanları, resmi kurumlar, banka ve finans kurumları, kültürel tesisler yer alabileceği kararı alınmıştır (Fotoğraf.47) (Fotoğraf.48).

Şekil.12. Çalışma Alanındaki Büro Hanların Mevcut Durumu

Çalışma alanındaki hanlar incelendiğinde büyük bir kısmının halen büro han olarak kullanılmaya devam ettiği görülmektedir. %7'lik bir kısmı restorasyon ve renovasyona uğrayarak işlevlerinde değişimler meydana gelmiştir. % 4'lük kısmı da zaman içerisinde kaybolmuş büro hanlarıdır (Şekil.12).

Fotoğraf.47. Erzurum Han 2002 Yılı Restorasyon Sonrası Otel Olarak İşletilmektedir (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.48. Dilsizzade Han 2002 Yılı Restorasyon Büro Han Olarak İşletilmektedir (Hakyemez Arşivi, 2013)

3.2.3. Geçiş Hanlarının Yeniden İşlevlendirilmesi

Hanlar bölgesi için alınan koruma kararları incelendiğinde ticaret hanları ve büro hanlarının koruma ve yeniden işlevlendirilmesi hakkında bazı bilgiler olduğu halde geçiş hanları hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır. Bunun yanı sıra koruma kararlarında, tescilli geçiş hanlarının özgün malzeme, mimari ve yapım teknikleri konularında bilgiler yer almaktadır. Günümüzde geçiş hanlarının sadece zemin katları kullanılıp, üst kısımlar depo olarak kullanılmaktadır. En önemli geçiş hanı olarak Büyük Ticaret Han bilinmektedir (**Fotoğraf.49**) (**Fotoğraf.50**).

Fotoğraf.49. Büyük Ticaret Han Cephesi (Hakyemez Arşivi, 2013)

Fotoğraf.50. Büyük Ticaret Han Avlusu (Hakyemez Arşivi, 2013)

4. IV. VAKIFHAN'IN YENİDEN İŞLEVLENDİRİLME BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Eminönü bölgesi; konumu, geçmişi ve barındırdığı tarihi yapılarla önemini bugün de büyük oranda korumasına rağmen, zamanın etkisi ile bazı bozulmalara maruz kalmıştır. Günümüzde bölgede bulunan tarihi yapıları korumak ve yararlı bir şekilde kullanmak için tarihi yapıların korunmasına ilişkin önlemler alınmaktadır. Bu kapsamda restorasyon projelerinin temel amacı; tarihi yapıları günümüz yaşantısına uyumlu hale getirerek yeniden kullanımının sağlanmasıdır. Bunlardan en önemlisi ise restorasyon projelerindeki fonksiyon uyumu aranmasıdır. Buna göre restorasyon sonrasında ticaret hanlarının ve büro hanlarının bazılarının fonksiyonu değiştirilmeden, bazı büro hanlarının ise yeni fonksiyonla kullanılması planlanmaktadır. Yeniden işlevlendirilen büro hanlarına örnek olarak; Dilsizzade Han, Erzurum Han, IV. Vakıfhan otele dönüştürülmüştür. IV. Vakıfhan bunların öncüsü konumundadır (**Fotoğraf.51**). Ayrıca bugün yeni örneklerin inşaatı devam etmektedir; Kredi Han, Limanhan.

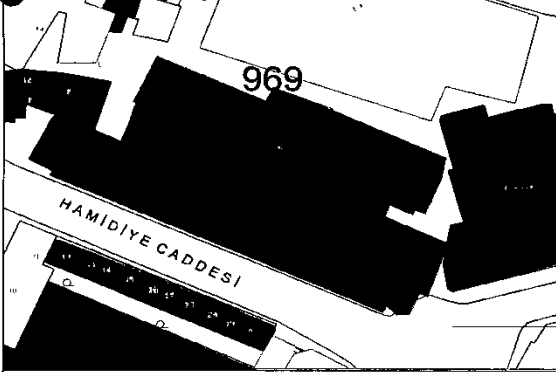

Fotoğraf.51. IV. Vakıfhan

İstanbul’da kentsel sit alanı içindeki IV.Vakıfhan; yaşadığı devir, mimari ve kent üzerindeki etkisine dayanarak tescillenmiş bir yapıdır (**Şekil.13**).

1917 yılında yapımına başlanan IV.Vakıfhan, İstanbul işgal altındayken dış kısmı tamamlanarak, 1919 yılından itibaren dört yıl süreyle Fransız işgaliyle birlikte “Caserna Victor” adıyla kışla olarak kullanılmıştır (Yıldırım, 1994).

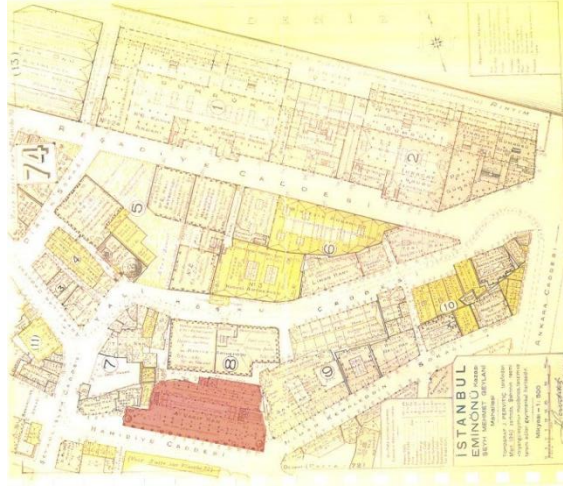
IV. Vakıfhan Cumhuriyet’in ilk yıllarında eksikleri tamamlanarak 1928 yılında resmen kullanıma açılmıştır. Büro han olarak yapılmak üzere planlanan yapı inşaat bitiminden sonra bu fonksiyonunu koruyamayıp askeri kışla olarak, daha sonra ise iş hanı olarak kullanılmıştır. Uzun süre bakımsız kalmıştır. Aslına uygun olarak restore edilen yapı 2007 yılından itibaren otel olarak hizmet vermeye başlamıştır.

T.C. İSTANBUL VALİLİĞİ İL KÜLTÜR MÜDÜRLÜĞÜ Tarihi Mimari Eserlerin Tespiti ve Korunması Projesi Merkez Bürosu										
İLİ: İSTANBUL		İLÇESİ: EMINÖNÜ		MAHALLE-KÖY: HOBYAR		TESCİL: VAR				
SOKAK VE KAPI EMİRNAME SOKAK 56 NO:		KADASTRO PAFTA: ADA: 969 PARSEL: 6		KORUMA DERECESİ:		ANITSAL		1	2	3
ADI: IV. VAKIF HAN		YAPTIRAN:		YAPAN: MİMAR KEMALETTİN BEY		MİMARİ ÇAĞ: 1. ULUSAL MİMARLIK				
GENEL TANIM: BODRUM + ZEMİN + 5 NORMAL KATLI YIĞMA BİNA		YAPIM TARİHİ: 1926		KITABE:		VAKFIYE:				
KORUMA DURUMU										
A	İYİ	TAŞIYICI	A	DIŞ YAPI	A	ÜST YAPI	A	İÇ YAPI	A	SUSLEME
B	ORTA		B		B		B		B	ELEMANLARI
C	FENA		C		C		C		C	RUTUBET
										YOK
										İZİ VAR
										ÖNEMLİ
GÖZLEMLER ve AYRINTILI TANIM: BİNA ORTA DURUMDADIR. GENEL OLARAK ÖZGÜNLÜĞÜNÜ KORUYAN YAPI. BODRUM İLE BİRLİKTE 7 KATLI OLAN BİNA ÇELİK İSKELET SİSTEMİNDE GERÇEKLEŞTİRİLMİŞ, ÖN VE YAN YÜZLERİ KESME TAŞLA, BÖLME DUVARLARI VE ARKA YÜZ TUĞLA İLE ÖRÜLEREK ÇATILANMIŞTIR. ÇELİK MAKASLARLA YAPILAN KIRMA ÇATININ ÜZERİ ASBEST LEVHALARLA KAPATILMIŞTIR. DÜŞEY DÜZENLEMELERİ BİRBİRİNİN AYNI OLAN 15 BİRİMSEL CEPHE DİLİMİNİN YAN YANA GELMESİ İLE OLUŞAN ÖN CEPHE, 1. KAT VE 4. KAT KAT DÖŞEMELERİ DÜZEYİNDE GEÇEN SÜREKLİ TAŞ KUŞAKLARLA YATAY YÖNDE 3 ANA BÖLÜME AYRILMIŞ, BÖLÜMLER KENDİ İÇLERİNDE BİRER BÜTÜN OLARAK TASARLANMIŞTIR. HER CEPHE DİLİMİN ARKA KAT PENCERELERİ SEPET KULPLU KEMERLERLE, 2., 3. VE 4. KAT PENCERELERİ İSE SIVRI KEMERLE GEÇİLMİŞ, ÜST İKİ KATTA ÜÇLÜ PENCERELER KULLANILMIŞTIR. KUBBELERİN KÖŞE GEÇİŞLERİ DIŞARIDA ÜÇGEN PAHLARLA KADEMELENDİRİLEREK BELİRLENMİŞ, DEMİR PAYANDALARLA DESTEKLENEN GENİŞ SAÇAKLARLA ÖN CEPHE DÜZENLEMESİ TAMAMLANMIŞTIR.										
YAPILAN ONARIMLAR:										
TEKNİK BİLGİLER										
ELEKTRİK VAR										
ISITMA VAR										
KANAL VAR										
BUGÜNKÜ SAHİBİ:										
BAKIMINDAN SORUMLU KİŞİ:										
ORJİNAL KULLANIM: TİCARET										
BUGÜNKÜ KULLANIM: TİCARET+BOŞ										
ÖNERİLEN KULLANIM:										
HAZIRLAYANLAR:										
KONTROL EDEN:										
VAZİYET PLANI:										
										

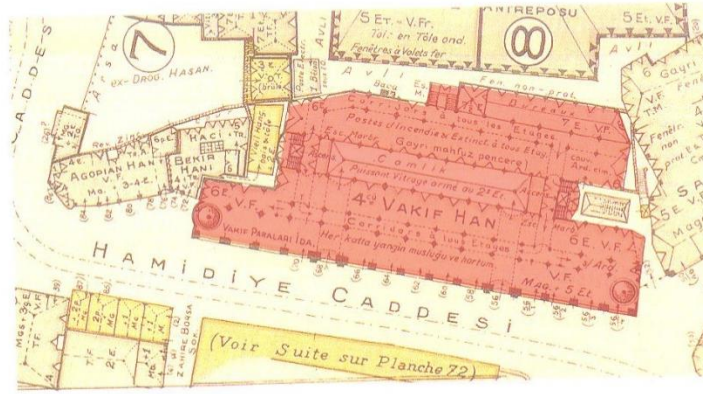

Şekil.13. IV. Vakıfhan Envanteri (Koruma Kurulu Arşivi, 2013)

IV.Vakıfhan, İstanbul Bahçekapı'da, Mimar Kemalettin ve Hamidiye caddelerinin kesiştiği köşede parsel üzerinde yer almaktadır (Şekil.13) (Şekil.14). Karşısında I.Abdülhamid Medresesi ve Türbesi yer almaktadır. Geniş ve büyük bir arsaya sahiptir. Yapının batı cephesi (arka cephesi) diğer yapılara bitişik durumdadır.

Şekil.14. IV. Vakıfhan Konumu (Pervitich Haritası)

Şekil.15. IV. Vakıfhan (Pervitich Haritası)

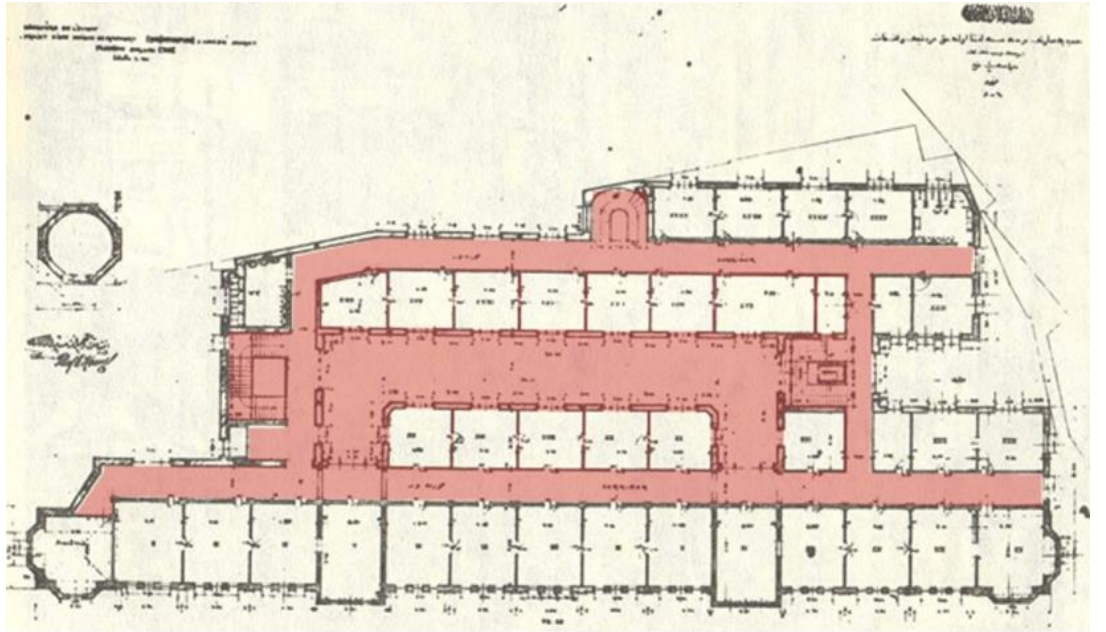
1910 yılında Evkaf-ı Hümayun nazımı olan Ürgüplü Mustafa Hayri Bey, İstanbul'da yıkılmaya yüz tutan vakıf eserlerinin yerlerine, gelir getiren vakıf hanlarının yapılmasına yönelik bir uygulama başlatıp, bunun için Mimar Kemalettin'den bir ekip kurmasını istemiştir (IV.Vakıfhan Restitüsyon Raporu, s. 94).

2005 yılında çıkan bir kanunla yürürlüğe giren "Yap- işlet- devret" modeli ile kente tekrar kazandırılan IV. Vakıfhan, otel işlevi verilmesi ile restorasyon sonrası bazı değişikliklere uğradı. Cephe onarım, bakım ve temizleme işlemleri ile teknik donanım gerektiren ilaveler yapıldı. Şu an bina beş yıldızlı bir otel olarak kullanılmaktadır.

4.1. Mekan Örgütlenmesinin Değerlendirilmesi

Çokgen ve düzgün olmayan geometriye sahip parselde yer alan yapı, ana caddeye paralel, uzun lineer bir aksa açılan 'U' biçimli ikinci bir koridor etrafında sıralanan mekanlardan oluşmaktadır (Şekil.16). Arsanın düzgün olmayan geometrisi planda kademelenmeyi gerektirmiştir. Yapı bodrumla birlikte yedi katlıdır. Yapının Hamidiye caddesine bakan cephesine arkada bir çatı katı ilave edilmiştir. Bu kat eklentisiyle yapı özgün kat yüksekliğinin üstüne çıkmıştır. Hanın ön ve yan cepheleri kesme taş, bölme duvarları ve arka cephesi ise tuğla ile yapılmış olup sıvalı, düz ve sade haldedir. Yapı, çelik konstrüksiyonla yapılmıştır. Ve kırma bir çatı örtüsüne sahiptir.

Zemin kat cephesinde yer alan giriş cepheleri simetrik olarak bölünmüştür. Zemin kat cephesinden düşey sirkülasyon elemanları olan merdiven ve asansörlere ulaşılmaktadır. Zemin kat yüksek giriş ve asma kata sahiptir. Bu iki katta 24 adet dükkan bulunmaktadır. Yapının üst katlarında ise 148 adet oda bulunmaktadır (IV.Vakıfhan , 2005, Restitüsyon Raporu).

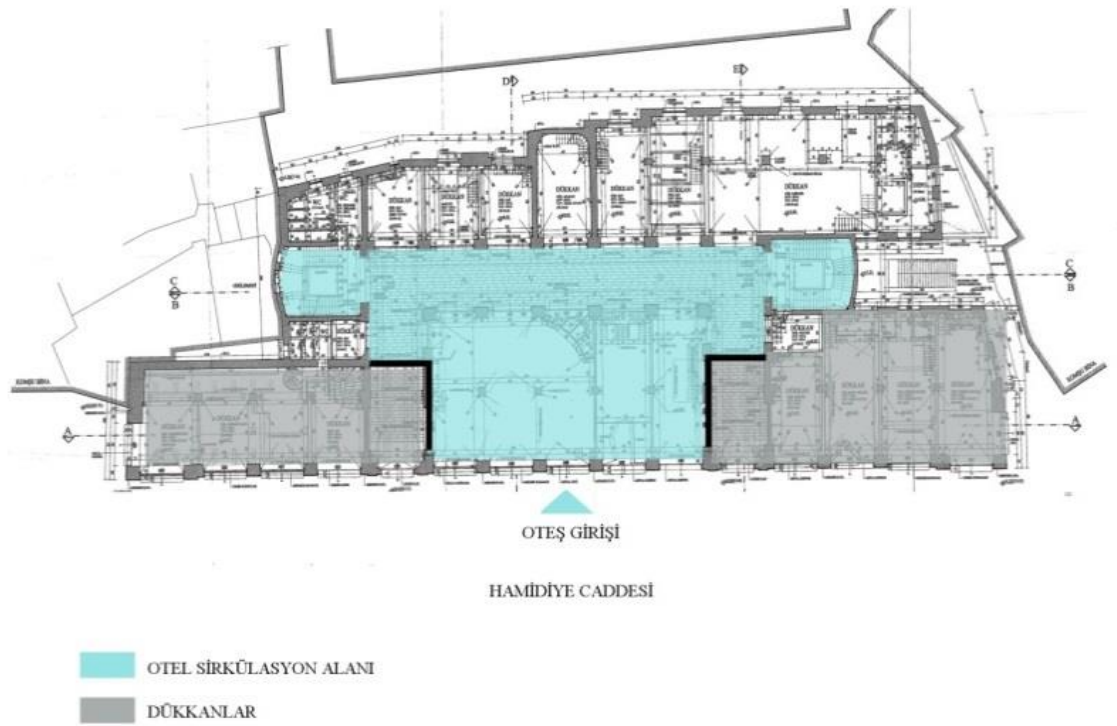
HAMİDİYE CADDESİ

Şekil.16. IV.Vakıfhan Planı 1.Kat Planı (Büro Han) (Mimar Kemalettin'in Çizimiyle) (Y.Yavuz, 1981)

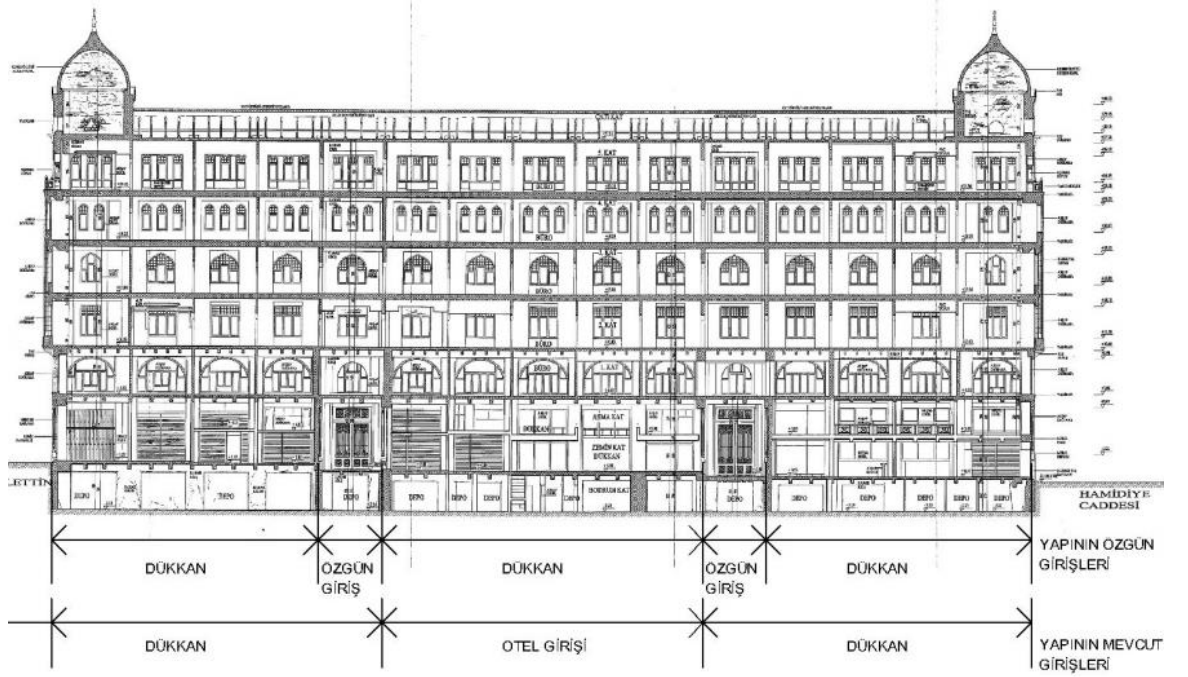
IV.Vakıfhan'ın restorasyonu esnasında restitüsyon ve rölöve çizimlerinden yararlanılmıştır. Yapının restorasyon projesi rölöve çizimlerine göre hazırlanmış

olmasına rağmen kısmen değişiklikler yapılmıştır. Yapının ana plan kurgusu değiştirilmeden işlevsel açıdan mekansal değişimler gözlenmiştir.

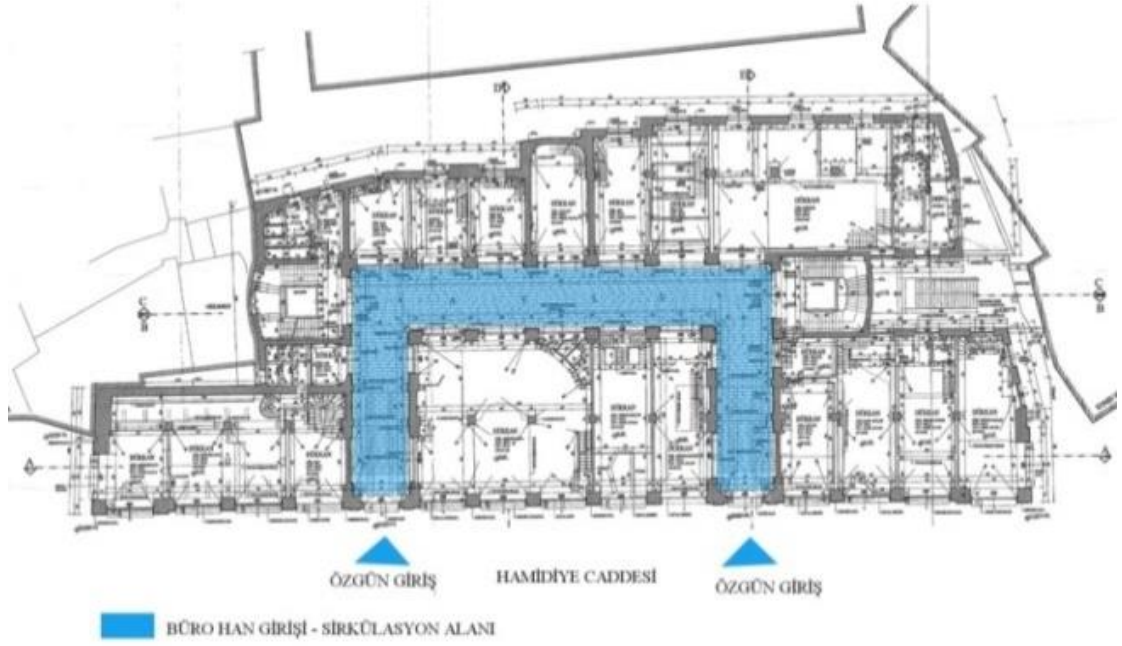
Binanın giriş kısmı değiştirilmiştir. Yapının özgün halinde iki giriş bulunmaktadır (Şekil.17). Restorasyon sonrası bu iki giriş kullanılmayıp, yapının merkezinde yer alan dükkandan giriş yapılmıştır. (Şekil.18)'de yer alan bölüm otelin giriş aksından girildiğinde, (Fotoğraf.52)'de görünen resepsiyon bölümüne ulaşılmaktadır. Yapının özgün kullanımında bir giriş bir çıkış anlayışı hakimken, mekanda şu anda giriş çıkış aynı yerden yapılmaktadır (Şekil.19).

Şekil.17. IV. Vakıfhan Zemin Kat Planı- Restorasyon Sonrası Mekansal Kurgusu

Şekil.18. IV. Vakıfhan

Şekil.19. IV. Vakıfhan Zemin Kat Planı- Özgün Mekan Kurgusu

(Halil Onur Mimarlık Rölöve Çizimlerinden Yararlanılarak Yapılan Plan Analizi)

Fotoğraf.52. IV.Vakıfhan Karşılama Alanı (Restorasyon Sonrası, Ekim, 2013)

Yapının özgün giriş kapıları günümüzde olduğu gibi korunmuştur (**Fotoğraf.53**). Özgün kapının üstünde bulunan hilal ve ay yıldızın daha sonradan yapılan bir eklenti olduğu düşünülmektedir. Otelin giriş kısmı ön cepheden dükkana girilen bölümden gerçekleşmekte idi (**Fotoğraf.54**). Daha sonra giriş geri çekilerek ikinci bir giriş kapısı oluşturulup bu şekilde özgün cephe korunmuş oldu. Hanın özgün giriş kapıları da otel girişi gibi geri çekilerek yeni ara mekanlar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu yeni ara mekanlar otelin iç kısmından şeffaf düşey elemanlar ile bölünmüştür. Sonradan eklenen bu düşey eklentiler ve kapatılan bu bölümler iki yüzlü cepheye sahiptir. Bir yüzü otel lobisine, bir yüzü ticari amaçla kullanılan mekana hitap etmektedir. Ticari amaçlı kullanıma hizmet eden mekana ait görseller otelin iç kısmından görülmektedir (**Fotoğraf.55**). Plan şemasındaki bu durumlar cepheye de yansımıştır, bu konuyla ilgili detaylı bilgi cephe bölümünde verilecektir. Mekansal kullanım sonra erdiğinde özgün giriş kapıları kapatılmaktadır.

Fotoğraf.53. IV. Vakıfhan Kapısı (Hakyemez Arşivi, 2014)

Fotoğraf.54. Otel Giriş Kapısı (Hakyemez Arşivi, 2014)

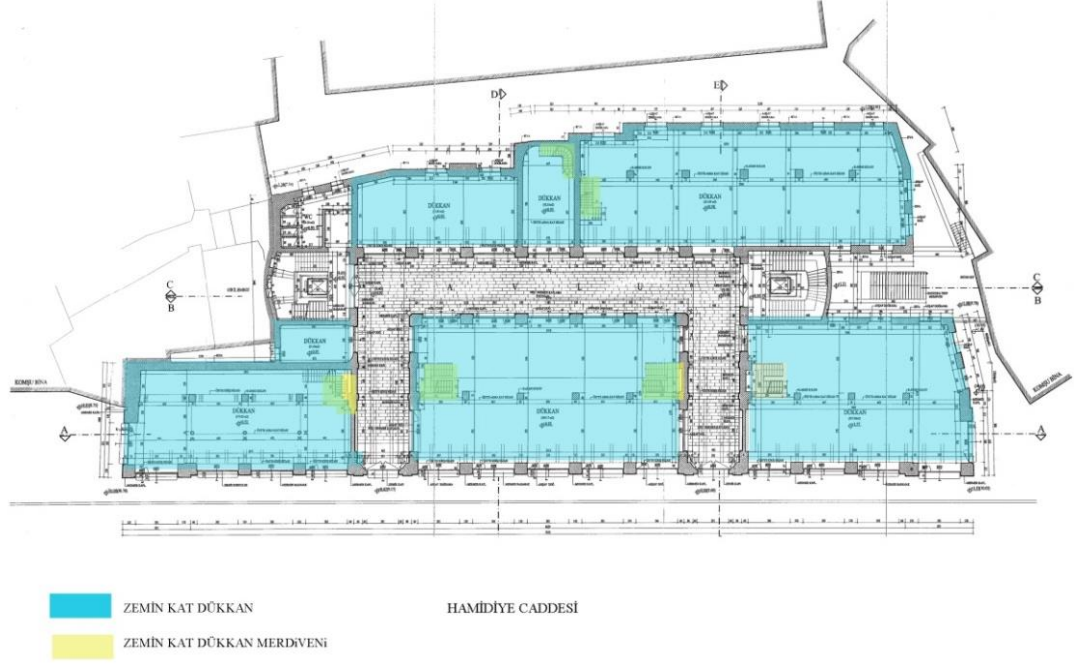

Fotoğraf.55. Sokak Cephesinden Açılan Dükkanların Otel Lobisinden Görünüşü

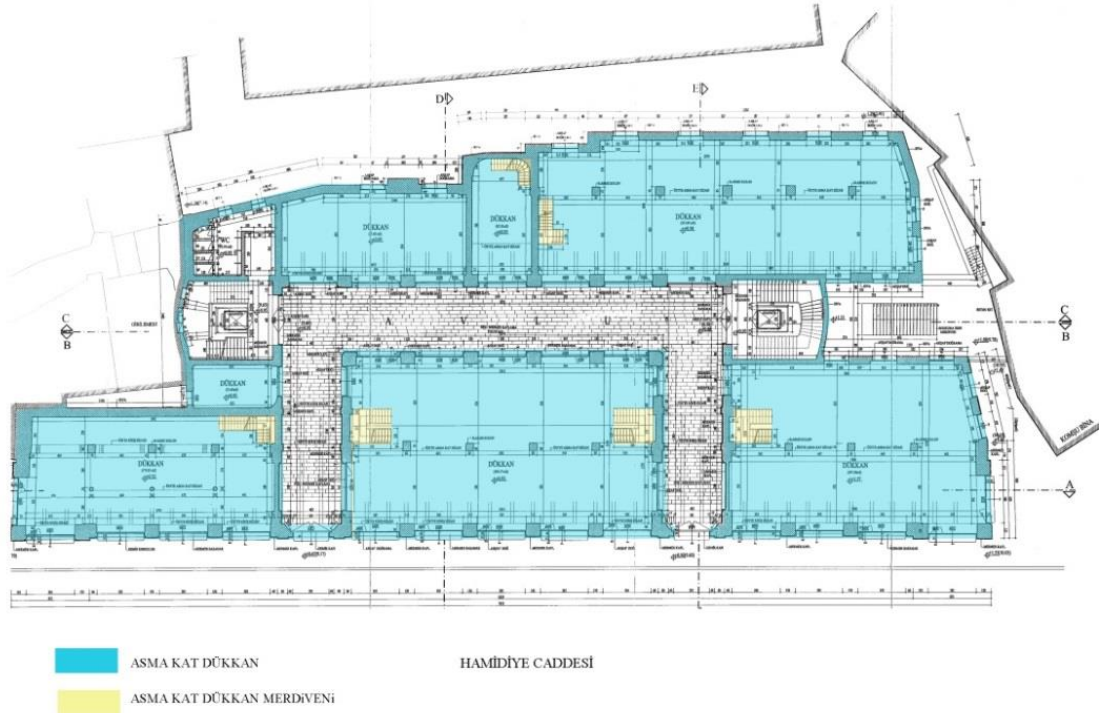
(Hakyemez Arşivi, 2014)

Restitüsyon ve rölöve çizimlerine bakıldığında dış cepheye (**Şekil.20**) ve otel lobisine açılan dükkan büyüklüklerinde değişiklikler olduğu gözlemlenmiştir (**Şekil.21**). Yapının taşıyıcı sistemine zarar verilmeden dükkanlara ara duvarlar eklenmiştir (**Şekil.22**). Asma katta dükkan bölüntüleri devam etmektedir (**Şekil.23**). Yeni oluşturulmuş olan dükkan bölüntülerine bağlı olarak merdivenler eklenmiştir. Dükkanlara daha sonradan eklenen merdivenlerin bazıları cephe pencerelerinin önüne denk gelmektedir. Bu sebeple dış mekanla iç mekan arasındaki bağlantı kesilmiştir. Yapının günümüzdeki hali gözlemlendiğinde otelin giriş kısmında hediyelik eşyaların satıldığı bir dükkan ve yönetici ofislerinin bulunduğu bir ofis olmak üzere iki adet dükkan bulunmaktadır (**Fotoğraf.56**). Resepsiyon bankosunun sağ kısmındaki özgün hali dükkan olan kısım günümüzde otelin lobi bölümünde hizmet veren bar görevini görmektedir (**Fotoğraf.57**). Barın arka kısmında bir adet servis asansörü bulunmaktadır. Diğer iki dükkan konferans salonu olarak kullanılmaktadır (**Fotoğraf.58**). Sokağa bakan cephedeki dükkanlar otelden bağımsız olarak kullanılmaktadır.

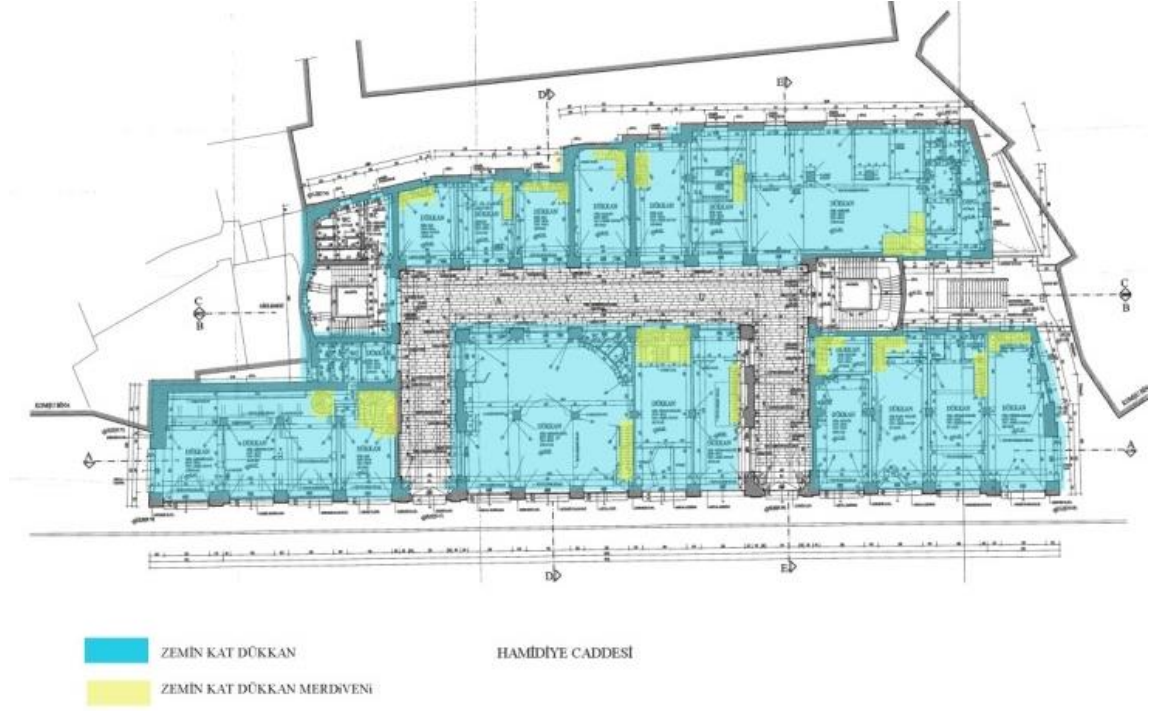
Mimar Halil Onur'dan yapının giriş kısmında kot farkı olduğu, fakat bu kot farkının restorasyon esnasında giderildiği öğrenilmiştir.

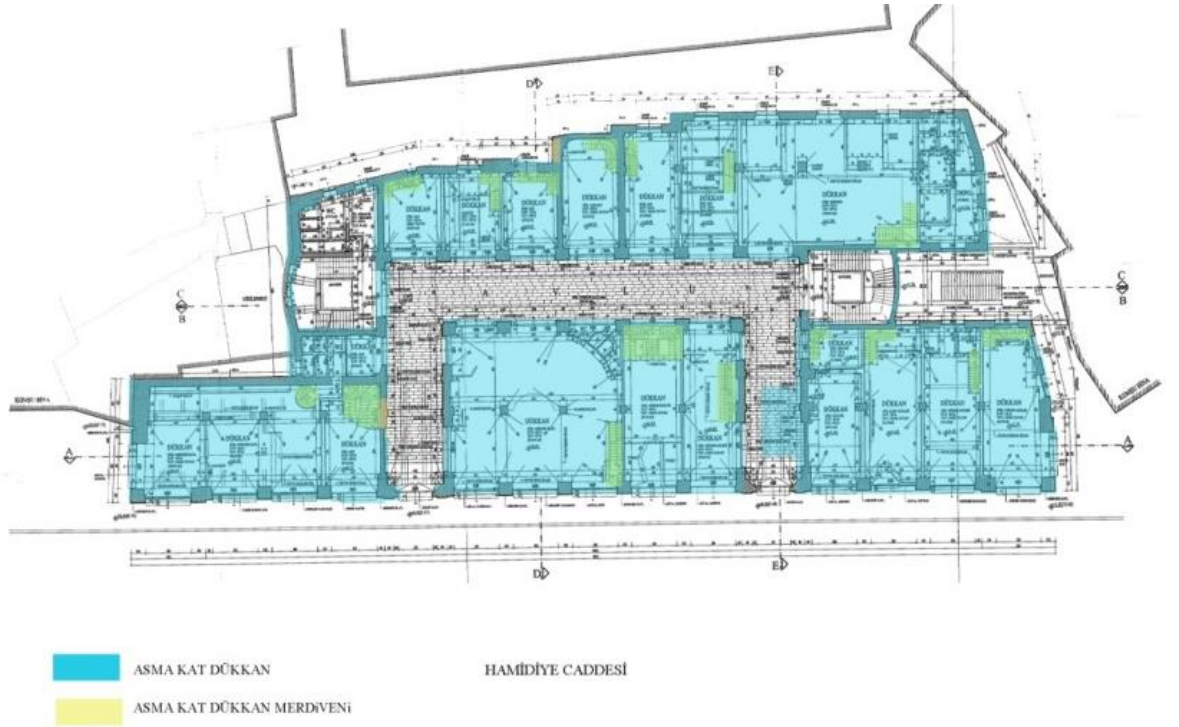
Şekil.20. IV. Vakıfhan Zemin Kat Restitüsyon Çizimi (Halil Onur Mimarlık)

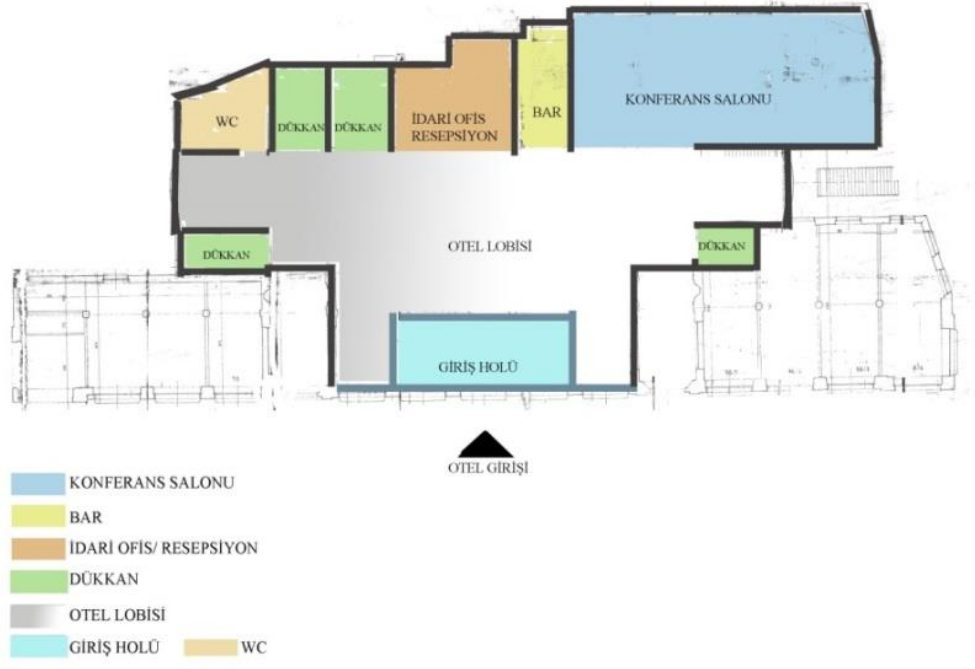
Şekil.21. IV. Vakıfhan Asma Kat Restitüsyon Çizimi (Halil Onur Mimarlık)

Şekil.22. IV. Vakıfhan Zemin Kat Rölöve Çizimi (Halil Onur Mimarlık)

Şekil.23. IV. Vakıfhan Asma Kat Rölöve Çizimi (Halil Onur Mimarlık)

Şekil.24. Restorasyon Sonrası Zemin Kat Mekansal Kullanım
(Bugünkü Durum, 2014)

Fotoğraf.56. IV.Vakıfhan Lobisi (Hakyemez Arşivi, 2014)

Fotoğraf.57. Bar (Hakyemez Arşivi, 2014)

Fotoğraf.58. Konferans Salonu (Hakyemez Arşivi, 2014)

Dışarı açılan cephelerde olduğu gibi, iç avluya açılan özgün dükkan cepheleri de işleve bağlı olarak değiştirilmiştir. İç avluya bakan üst katlardaki odaların pencereleri önceden dışarıya bakarken (**Fotoğraf.59**), çatı örtüsünün kaldırılıp, çatının kapatılmasından sonra iç avluya bakmaktadır (**Fotoğraf.60**). Bu sebeple önceden gün ışığı alan bu odalar şu an gün ışığından faydalanamamaktadır.

Fotoğraf.59. İç Avluya Bakan Oda Pencereleeri Restorasyon Öncesi
(Vakıflar Genel Müdürlüğü)

Fotoğraf.60. İç Avluya Bakan Oda Pencereleeri (Hakyemez Arşivi, 2014)

Mimar Kemaleddin çizimlerinde normal katlardaki odalar arasında geçiş sağlanmaktadır. Odalar arasındaki geçişlerin sebebi ise batılılaşma hareketleri ile bankacılık, sigortacılık gibi şirket anlayışının gelişmeye başlamasıdır. Katları kiralyayan şirketler tek tek oda kiralamak yerine katın tamamını kiralamaya başlamışlardır.

Restorasyon sonrası yapının otel olarak kullanılmasından dolayı bu geçişler yer yer kapatılmıştır. Bu durum Mimar Kemaleddin'in özgün yapının mekansal örgütlenmesinde de, odaların birbirine geçişli veya esneklik yapısının varlığı ile restorasyon sonrası durumu ile ilişkilendirilebilmektedir.

Yapının zemin ve normal katlarında bazı değişiklikler olduğu gibi çatı ve bodrum katlarında da renovasyona bağlı olarak bazı değişiklikler bulunmaktadır. Yapının özgün halinde bulunan kırma çatı arka cephesi çelik kontrüksiyonla yükseltilerek yeni mekan oluşturulmuştur (Şekil.25) (Şekil.26). Yükseltilen bu kısım günümüzde restaurant olarak kullanılmaktadır. Çatı katında oluşturulan restauranta hizmet vermesi için bir mutfak ilave edilmiştir. Yeni oluşturulan bu mekana yapının özgün çatı pencerelerine uygun şekilde pencereler ilave edilmiştir (Fotoğraf.62). Restaurant katında yapıya daha sonradan ilave edilmiş olan bir adet teras da bulunmaktadır (Şekil.27) (Şekil.28).

Fotoğraf.61. IV. Vakıfhan Arka Cephe Çatı Katı (Hakyemez Arşivi, 2014)

Fotoğraf.62. Çatı Katı Eklenen Pencereleri (Hakyemez Arşivi, 2014)

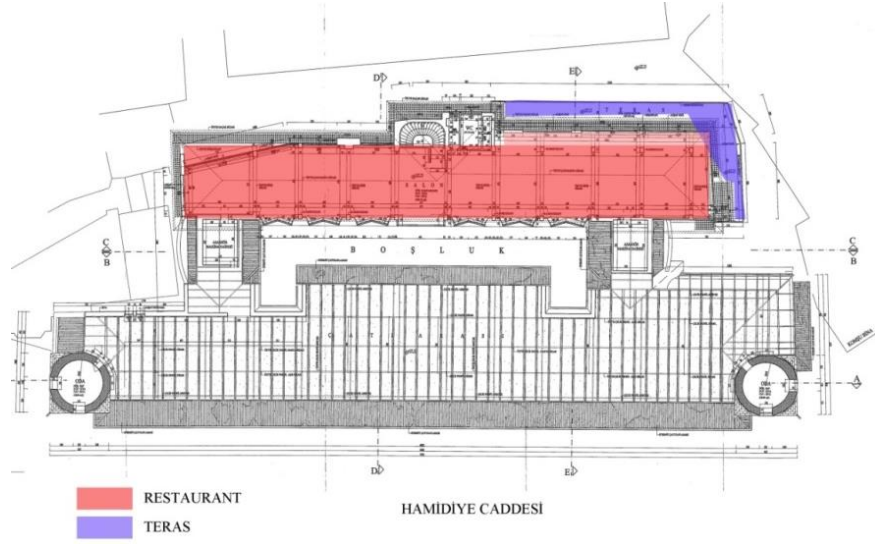
Şekil.25. IV. Vakıfhan Kesiti (Halil Onur Mimarlık)

Şekil.26. IV. Vakıfhan Kesiti (Halil Onur Mimarlık)

Şekil.27. IV. Vakıfhan Restitüsyon Çizimi Çatı Katı Planı (Halil Onur Mimarlık)

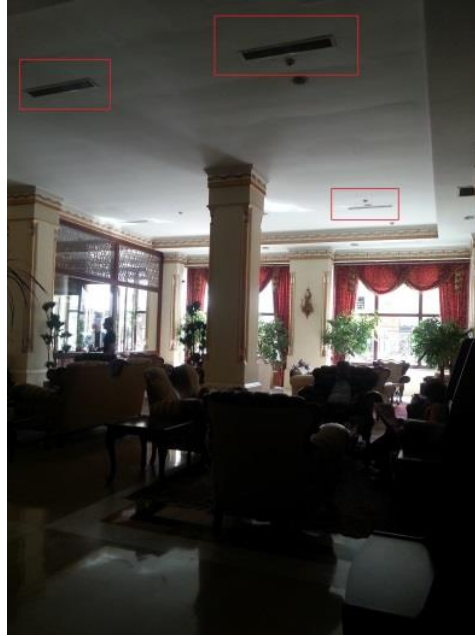
Şekil.28. IV. Vakıfhan Rölöve Çizimi Çatı Katı Planı (Halil Onur Mimarlık)

Yapının işlevinin değişmesi ve kullanıcı yükünün artmasına bağlı olarak, tesisat katının bir bölümü bodrum katına, bir bölümü de çatı katına dağıtılmıştır. Çatı katına konulan çatı tesisatları yeniden işlevlendirmenin gerektirdiği teknik donanıma uygun olarak kütsel ifade de ilaveler gerektirmiştir (Öztürk, 2010) (Şekil.29). Çatı katına yapılan bu tesisat eklentileri yapının iç mekanlarında da görülebilmektedir (Fotoğraf.63).

Şekil.29. IV. Vakıfhan Çatı Katı Penceresi

(Öztürk, Ocak, 2010)

Fotoğraf.63. IV.Vakıfhan Lobi Havalandırma Menfezleri

(Hakyemez Arşivi, 2014)

Yapının bodrum katının özgün halinde, kazan dairesi ve bürolara ait depolar bulunmaktaydı. Yapının işlev değişikliğine bağlı olarak bodrum katının bir bölümü teknik alan ve otopark için ayrılmış, diğer kısımlarda ise spa, fitness, havuz (**Fotoğraf.64**) ve hamam (**Fotoğraf.65**) gibi fonksiyonların yer aldığı yeni mekanlar oluşturulmuştur. Yapıya eklenen bu mekanlar yapının işlev değişikliğine bağlı

olarak, modern ve Osmanlı kültürünün etkilerinin yer aldığı şekilde tasarlandığı gözlenmiştir.

Fotoğraf.64. Havuz

<http://www.booking.com/hotel/tr/> (Nisan, 2014)

Fotoğraf.65. Hamam

<http://www.booking.com/hotel/tr/> (Nisan, 2014)

4.2. Cephe Karakteristiğinin Değerlendirilmesi

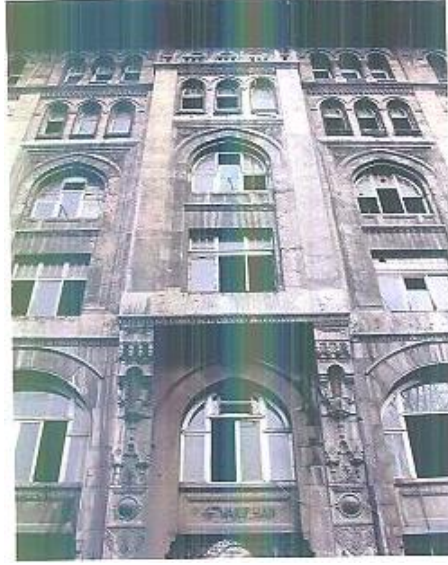
IV. Vakıfhan'ın köşelerindeki odalar kapalı cumbalar şeklinde dışa doğru taşırılmıştır. Çatı seviyesindeki köşelerde bulunan mekanlar birer kubbe ile örtülmüştür. Böylece yapıya anıtsal bir etki katılmak istenmiştir (**Fotoğraf.66**) (Çetintaş, 1994).

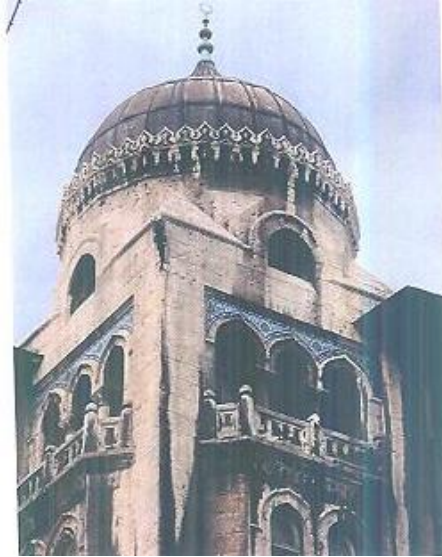
Fotoğraf.66. IV.Vakıfhan (Sebah- Joaillier'in Objektifinden)

IV.Vakıfhan, I.Ulusal Mimarlık Dönemi ilkelerine uygun olarak yapılmıştır. Buna göre dönemin mimari karakteristiklerinin IV.Vakıfhana da yansıyan unsurlarını şöyle sıralayabiliriz:

- Cephe tasarımına önem verilmiştir.
- Selçuklu ve Osmanlı'da uygulanmış farklı biçimlerdeki kemerler vs. yeni bir düzen çerçevesinde ele alınmıştır (Sözen, 2007, s.17).
- Yapıların planları ise batıdan alıntı olup, planlar çoğunlukla giriş eksenine göre simetrik olarak düzenlenmiştir (Ertuğrul, 2007).
- Cephelerde, giriş kısımlarında mermer sütunlar, çini panolar ve bezemeler bulunmaktadır. Mermerler bazen baklava, bazen de mukarnaslı başlıklar şeklindedir (**Şekil.30**).
- Kimi zaman girişlerde ve köşelerde kubbeler kullanılarak, yapıya anıtsallık izlenimini vermek amaçlanmıştır (Sözen, 1996, s. 17) (**Şekil.31**).

Şekil.30. IV.Vakıfhan Giriş Cephesi (IV. Koruma Kurulu Arşivi)

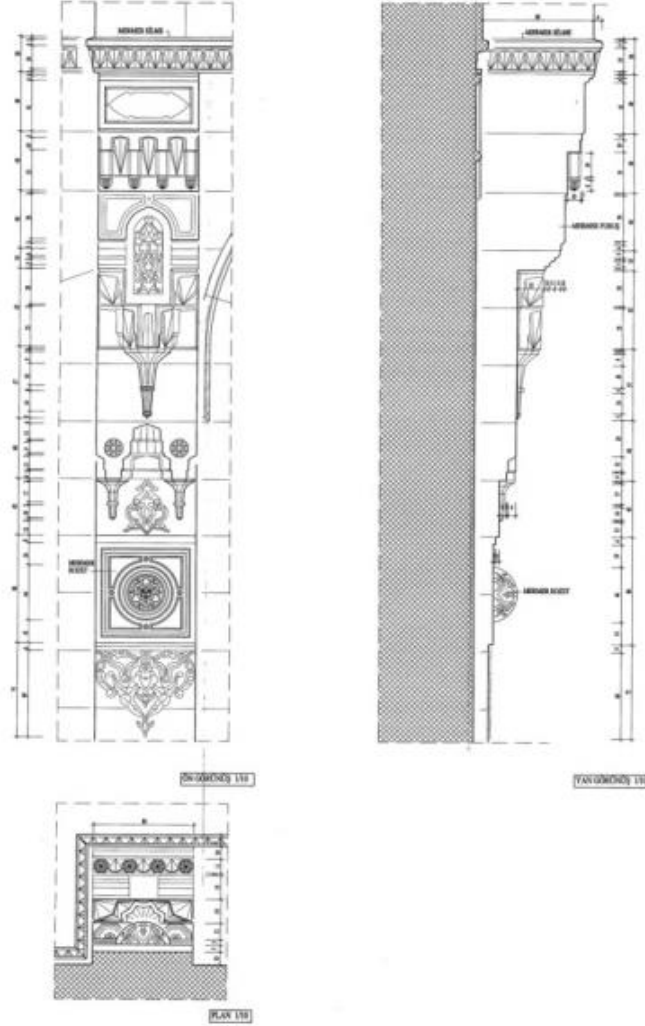

Şekil.31. IV.Vakıfhan Kubbesi (IV. Koruma Kurulu Arşivi)

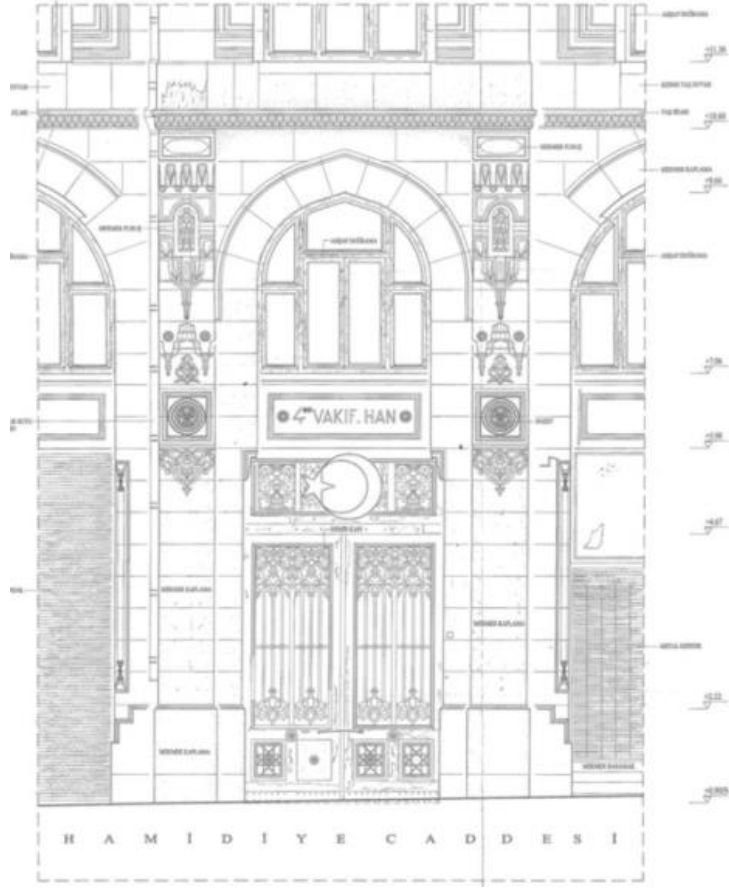
Ön cephede yapının mimarının ismi yer almaktadır (**Fotoğraf.67**). IV.Vakıfhan, mimari karakteristiğine uygun olan, cephesiyle dikkat çekmektedir. Cephesinde yatayda ve düşeyde belli düzenin bulunmasının yanısıra taş konsollar, köşe sütunlar ve cumbayı taşıyan taş konsolların üzerinde çeşitli madalyon süslemeleri bulunmaktadır (**Şekil.32**).

Fotoğraf.67. IV.Vakıfhan (Hakyemez Arşivi, 2014)

Şekil.32. Giriş Kapısı Süsleme Detayı (Halil Onur Mimarlık)

Şekil.33. IV.Vakıfhan Giriş Kapısı (Halil Onur Mimarlık)

Zemin katta ve yan cephelerde kesme taş kullanılmıştır. Cephe yatayda ve dikeyde üç parçaya bölünmüştür. Dükkan kenarlarında köşe sütunları, asma kat döşeme hizalarında da bezemeler, kilit taşları bulunmaktadır (**Şekil.33**).

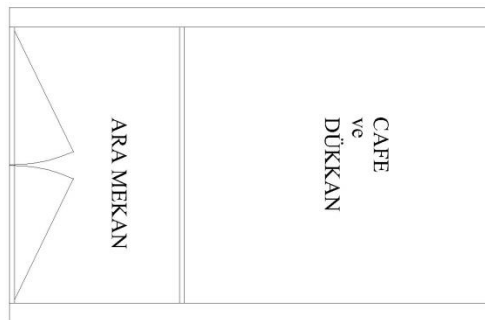
Yapının özgün kapısı demir dökümlüdür ve iki girişi bulunmaktadır. Günümüzde otelin girişi yapının özgün plan şemasında dükkan olan cepheden yapılmaktadır. Özgün kapıların direk cepheye açılan bir kimliği varken, günümüzde bu kapı girişleri geri çekilerek iç kısımda yeni ara mekanlar oluşturulmuştur. Bu sayede özgün yapının cephede kimliği korunmuştur. Cephede yer alan bazı dükkanlar vitrine sahipken, cephe kimliğini korumak için oluşturulan ara mekanlar önden girişli (**Fotoğraf.68**) ve yarı açık mekanlar şeklindedir. Bu mekanlara eklenen şeffaf doğramalar özgün kapının görüntüsünü bozmamaktadır. Kimlik olarak birbirleriyle yarışmamaktadırlar. Özgün kapılar ağır ve büyük kapılar olduğundan her an açılıp kapatılabilecek tarzda kapılar değildir.

Fotoğraf.68. Yeni Oluşturulan Ara Mekanlar (Hakyemez Arşivi, 2014)

Fotoğraf.69. Yeni Oluşturulan Ara Mekanlar (Hakyemez Arşivi, 2014)

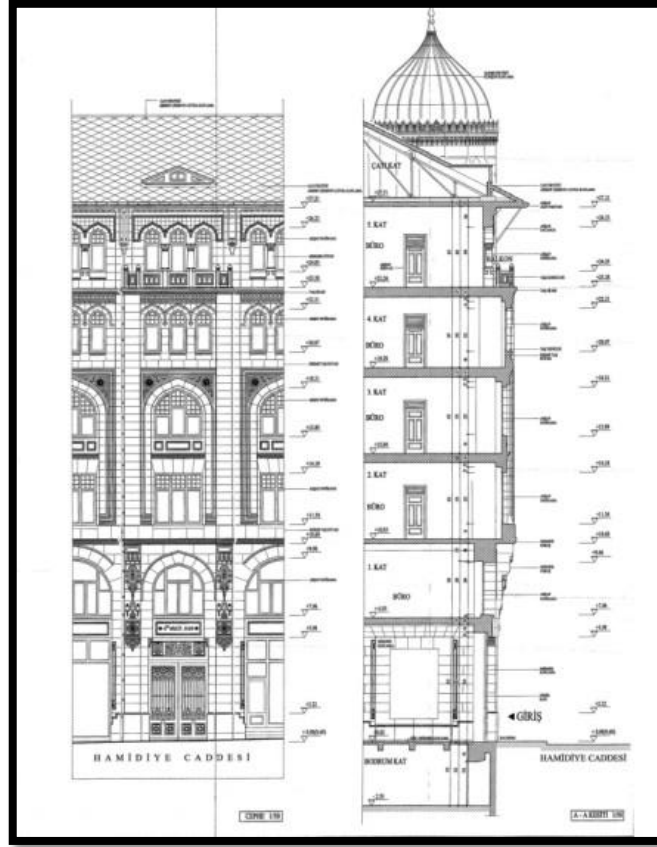
Şekil.34. Oluşturulan Ara Mekanlar (Hakyemez Arşivi, 2014)

Önceki zamanlarda sokak cephesinde bulunan dükkanları koruma amaçlı kullanılan kepenklerin günümüzde var olan dükkanlarda kullanılmadığı gözlenmiştir.

Cephedeki pencere formları katlarda farklılık göstermektedir. Zemin kattaki pencereler yuvarlak kemerler ile çevrili iken, iki, üç ve dördüncü katlardaki pencerelerde sivri formlu kemerler, son iki katta ise yuvarlak üç eşit parçaya bölünmüş kemerli üç pencere bulunmaktadır. Dördüncü kat pencere kemerlerinin köşelerinde bitkisel formlar, mavi- beyaz- turkuaz renkli çiniler bulunmaktadır. Bu pencere düzeni yan cephelerde de aynı şekilde devam etmektedir. En üst kattaki pencere kemerlerinin aralarına, üzerlerinde baklava dilimli başlıklı olan mermer sütunlar yerleştirilmiştir (**Şekil.35**). Kubbe eteklerinde, üst bölümü palmet motifli, alt bölümü mukarnaslı, geniş silmeler döndürülmüştür (**Fotoğraf.70**). Ön ve yan cephelerin bu kadar süslü ve gösterişli olmasına rağmen, arka cephe sıvalıdır. Herhangi bir süsleme elemanı bulunmamaktadır.

Fotoğraf.70. IV.Vakıfhan Cephesi (Hakyemez Arşivi, 2014)

Şekil.35. IV.Vakıfhan Cephe Detayı (Halil Onur Mimarlık)

IV. Vakıfhan'ın dış cephesinde bulunan köşe sütunları, asma kat döşeme hizalarında da kat silmeleri, kilit taşları, cumbalardaki çeşitli madalyonlar ve süslemeler özgün haliyle korunmuştur. IV. Vakıfhan, büro han olarak kullanıldığı dönemde sokağa bakan cephedeki dükkanların dışa dönük kullanımı halen devam etmekte olup, dükkanlara bağımsız olarak girilebilmektedir.

Çelik sistemle yapılmış olan bu yapı, geniş mesafelerin geçilmesinde büyük kolaylıklar sağlamıştır. Osmanlı Hanlarında bulunan pencere genişlikleri, bu yapıda genişletilmiştir. Yapının restorasyon sonrası pencere genişlikleri korunmuştur. IV. Vakıfhan'ın arka cephesi (batı cephesi) diğer yapılara bitişik nizam olmasına rağmen merdiven sahanlıklarında üç adet ince, uzun, yuvarlak kemerli pencereler bulunmaktadır (Fotoğraf.71). Pencereler pleksi glass ile kaplanmıştır. Dış cepheye bakan koridor pencerelerinin ve iç avluya bakan oda pencerelerinin özgün ölçüleri korunmuştur (Fotoğraf.72) (Fotoğraf.73).

Fotoğraf.71. Merdiven Pencereleri (Hakyemez Arşivi, 2014)

Fotoğraf.72. Koridor Pencereleri (Halil Onur Mimarlık)

Galeri boşluğuna bakan odaların giriş kat pencerelerinin etrafı mermer ve yarım kemerlerle çevrili olup, üst katlardaki pencereler küçük, dikdörtgen ve etrafı düz sövelerle çevrilmiştir (**Fotoğraf.74**).

Fotoğraf.73. Koridor Pencereleeri (Hakyemez Arşivi, 2014)

Fotoğraf.74. İç Avluya Bakan Oda Pencereleeri(Hakyemez Arşivi, 2014)

4.3. Malzeme Açısından Değerlendirilmesi

IV.Vakıfhan yapıldığı dönemde, batılılaşma hareketleri açısından önemi ve yeri bakımından Batı'daki benzer yapılarda olduğu gibi taşıyıcı sistemde çelik iskelet

kullanılmıştır. Bu sebepten ötürü bir mühendislik harikası olarak bilinmektedir (IV.Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi, No 205/ 6) .

Çelik iskelet sistemiyle inşa edilmiş, ön ve yan yüzleri kesme taşla, bölücü duvarları ve arka cephesi ise tuğla ile örülmüştür. Çelik makaslarla gerçekleştirilen kırma çatı; düz, asbest levhalarla kaplanmıştır (Yavuz, 1981) .

Yapının strüktür yapısı sağlıklı olduğundan restorasyon esnasında herhangi bir güçlendirme yapılmamıştır. Restorasyon sırasında özgün duvarlara, taşıyıcı sisteme, düşey ve yatay sirkülasyon elemanları eklenmiş, iç ve dış mekanlarda bulunan süsleme elemanları ve malzemeleri olduğu gibi korunmuştur (**Fotoğraf.75**).

Fotoğraf.75. IV.Vakıfhan Restorasyon Öncesi Dış Cephe Durumu

(Halil Onur Mimarlık)

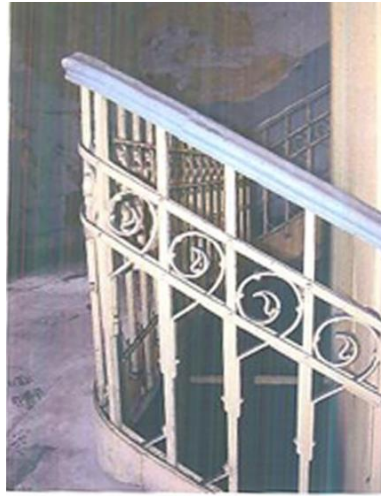
Yapının özgün halinde bulunan çift merdiven ve merdiven kovanında yer alan asansör günümüzde modern ve sade görüntüsüyle aynı görevine devam etmektedir (**Fotoğraf.76**). Asansör çevresi ferforje ile çevrili olup cam bir asansör kabinine sahiptir (**Fotoğraf.77**). Merdiven basamakları önceden mermer kaplı iken günümüzde yapının değişikliğine bağlı olarak merdivenler halı ile kaplanmıştır. Demir merdiven küpeşmeleri özgün haliyle korunmuştur (**Fotoğraf.78**).

Fotoğraf.76. IV. Vakıfhan Asansörü (Hakyemez Arşivi, 2014)

Fotoğraf.77. IV. Vakıfhan Merdiven Küpeştesi (Hakyemez Arşivi, 2014)

Fotoğraf.78. IV. Vakıfhan Restorasyon  ncesi Merdiven Küpeştesi (Halil Onur Mimarlık)

Yapının fonksiyonunun değişmesiyle birlikte, i mekanların zemin düşmeleri yenilenmiştir. Zemin katın düşmesi mermer, oda koridorları ve oda düşmeleri önceden mermer iken günümüzde bu bölümlerin zemin kaplamaları halıdır. Koridorların mermer olan sprgelikleri, ahşaba dönüştürülmüş (Fotoğraf.79). atı katı (restaurant bölümü) zemini halı ile kaplanmıştır (Fotoğraf.80). Halı kullanımının malzeme olarak otel işletmelerinde, ses yalıtımı, yangına dayanıklılığı ve izolasyon gibi sebeplerden dolayı tercih edilmektedir.

Fotoğraf.79. Oda Koridorları Zemin Kaplaması (Hakyemez Arşivi, 2014)

Fotoğraf.80. Restaurant Zemin Kaplaması (Hakyemez Arşivi, 2014)

Yapıya eklenen yeni mekanlarda modern mobilyalar ve modern malzemeler kullanılmıştır. Eklenen bu yeni bölümlerde -belli yerlerde- yapının sahip olduğu tarihi önemi göz önünde bulundurularak özgün malzeme (mermer) kullanıldığı, fitness bölümünde ve Türk hamamında zeminin tamamının mermer kaplı olduğu görülmektedir (**Fotoğraf.81**). Bu malzemeler yapıya yeniden kazandırılmış olsa da geleneksel yapı malzemesi olarak dikkat çekmektedir.

Fotoğraf.81. Türk Hamamı

<http://www.booking.com/hotel/tr/> (Nisan, 2014)

4.4. İç Mekan Karakteristiğinin Değerlendirilmesi

Lobi kısmında yer alan strüktürel eleman niteliği taşıyan kolonlar, sahip oldukları estetik değerlerle de dikkat çekmektedir (**Fotoğraf.82**).

Fotoğraf.82. Otel Lobisi Kolonları

Yapının zemin katında bulunan tuvaletin yeri ve özgün plan şeması değişmemiştir. Tuvalet tavanında yapının dış cephesindeki çini motiflerine benzer motifler, duvarlarında varaklı ve klasik aynalar, zeminin de ise mermer ve modern vitrifiyelerin ahengi bulunmaktadır. Bu haliyle otel tuvaleti; otelin geneline hakim olan klasik ve modern etkilerin izlerini taşımaktadır (**Fotoğraf.83**).

Fotoğraf.83. Zemin Kat Islak Hacim (Hakyemez Arşivi, 2014)

Yapının özgün halinde zemin ve asma katın bitiminde cam bir çatı örtüsü bulunmaktadır (**Fotoğraf.84**). Restitüsyon ve rölöve çizimlerine bakıldığında çatı örtüsü varlığını sürdürmesine rağmen, restorasyon sonrası çatı katı hizasına kadar yükseltilmiş ve cam çatı kaldırılmıştır (**Fotoğraf.85**). Yapıdaki bu değişimler yapı içindeki derinlik algısında farklılığa yol açmıştır. Bu durum rölöve çizimlerinin dışına çıktığı ve yapıda restorasyon sonrası oluşan değişikliğe bir örnektir.

Fotoğraf.84. Çatı Örtüsünün Restorasyon Öncesi

(Koruma Kurulu Arşivi)

Fotoğraf.85. Çatı Örtüsünün Restorasyon Sonrası

(Hakyemez Arşivi, 2014)

Yapının tarihte önemli bir yere sahip olmasından dolayı odalarının iç mekanları da yapının karakterine uygun şekilde tasarlanmıştır (**Fotoğraf.86**) (**Fotoğraf.87**). Bütün odalarda aynı renk kullanılmamıştır. Her oda farklı bir yerleşim düzenine ve renge sahiptir. Odaların yaşam alanları klasik olduğu kadar, eklenen ıslak hacimlerde modern çizgiler ve malzemeler kullanıldığı görülmektedir (**Fotoğraf.88**). Yapının avlusunun yükseltelen tavan döşemesi ve odalara ıslak mekanların eklenmesiyle birlikte bazı otel odalarının banyo pencereleri cam çatı örtüsünün kaldırıldığı avlu kısmına bakmasından dolayı bu pencereler buzlu camla kapatılmıştır (**Fotoğraf.89**).

Fotoğraf.86. Otel Odası <http://www.booking.com/hotel/tr/> (Nisan, 2014)

Fotoğraf.87. Otel Odası <http://www.booking.com/hotel/tr/> (Nisan, 2014)

Fotoğraf.88. Otel Banyosu

<http://www.booking.com> (Nisan, 2014)

Fotoğraf.89. İç Avluya Bakan Otel Banyo Penceresi

<http://www.booking.com> (Nisan, 2014)

5. SONUÇ

Günümüzde, Eminönü Hanlar Bölgesi ticaret, kamu hizmetleri, bürolar, eğitim hizmetleri ve imalathanelerin yoğunlukta olduğu bir bölgedir. Bu fonksiyonların yanı sıra birçok tescilli yapı, arkeolojik kalıntılarla birlikte bölge önemini korumaktadır. Önemli bir yapı grubunu oluşturan hanların yer aldığı Eminönü Bölgesinin ticari hayatını, tarihi dokusunu, mülkiyet haklarını korumak, geliştirmek ve iyileştirmek için nazım imar planları hazırlanmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik krizi sonucu, Batıdan esinlenilerek ortaya çıkan teknoloji ve sanayi alanındaki gelişmeler; toplumsal, ekonomik ve askeri yönden değişimlere yol açmış ve bu değişimler mimaride de izlenmiştir. XIX. yüzyıl ortalarında Osmanlı han yapılarında önemli gelişmeler olmuştur. Batı etkisiyle farklılaşma ve çeşitli malzemelerin bir arada kullanılmaya başlanmasıyla birlikte günümüzde eski tarihi dokunun içinde yeni yapılar ortaya çıkmaya başlamıştır.

Hanlar; zanaatkarlar, tüccarlar ve kervanların kullandığı, kemerlerle çevrili avlu ve avludan ulaşılan odalardan oluşan ve genellikle iki ya da üç katlı yapılardır. XV. yy'dan XVII. yy'a kadar hanlar belli bir plan şeması ve tipolojiyle araziye yerleştirilmiştir. Bu yüzyıllar içerisinde üç farklı han tipi ortaya çıkmıştır. XVI. yy başlarına kadar Klasik Osmanlı Ticaret hanları kullanılmıştır. Bu hanlar; şehir içinde yer alan konaklama işlevi içermeyen, sadece ticaret ve depolama amaçlı kullanılan yapılarıdır. Günümüzde ise ticaret hanlarının zemin katları dükkan, üst katları depo olarak kullanılmaya devam etmektedir. Bazı hanlarda doğal koşullara da bağlı, kullanıcıların yapıyı kötü kullanması ya da malzemenin zamanla eskimesinin de etkisiyle bozulmalar meydana gelmiştir. Alınan koruma kararları doğrultusunda ticaret hanlarının restorasyon sonrası fonksiyonları değişmemiştir.

Batılılaşma ve endüstri devriminin etkisiyle yeni iş alanlarının ortaya çıkması sonucunda artan yapı ihtiyacına bağlı olarak 'Büro Han'ları oluşmuştur. Avrupada'ki cephe süslemelerin etkilenilerini büro han cephelerinde de görmek mümkündür. 2005 yılında yürürlüğe konulan ve halen devam eden koruma kanunuyla büro hanlarının bazılarının işlevleri değiştirilmeye başlanmıştır.

Koruma kararları doğrultusunda ticaret hanlarının bugün büyük oranda işlevini devam ettirdiği görülmektedir. Bu hanların üst katlarında boş dükkan sayısı oldukça fazladır ve tam kapasiteyle çalışmamaktadır. Alınan kararlarla birlikte büro hanlarının işlevi değiştirilerek yeni fonksiyonlar kazandırılmıştır. Bazı yapılar öğrenci yurdu, sinema binası olarak kullanılırken, Eminönü sahil bölgesinde yer alan han yapıları ise otel olarak işlevlendirilmiştir. Bazı han yapılarının restorasyon inşaatları halen devam etmektedir.

Geçiş hanları bugünde aynı şekilde kullanılmaya devam etmektedir. Geçiş hanlarının bazılarında günümüze uyarlanmasına bağlı olarak yapılarda kullanılan betonarme ve benzeri gelişmiş malzemelerde önemli ölçüde bozulmalar gözlenmiştir.

Tarihi Eminönü hanları; zaman içinde farklı unsurların tehditi altında varlıklarını sürdürmektedir. Bu tehditler; taşıyıcı sistem, mimari ve iç mekan karakteristikleri, malzeme ve yapım sistemi gibi açılardan hanların özgün kimliğinin yok olmaya başlayarak tarihi değerini zedeleyen unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Tarihi Yarımada'da bulunan bu tescilli yapıların çıkan yangınlar, doğal afetler, zaman içinde malzemelerin korozyona uğraması, eski önemini kaybedip kullanılmaması ve ilavelerin getirdiği yapısal yükü taşıyamaması üzerine han sakinleri tarafından yapılan bilinçsiz ilaveler sonucu tarihi doku zedelenmeye başlamıştır. Bu özgün olmayan eklentilerle; hanların sokağa bakan dükkanların cephelerinin vitrin oluşturması, yapılan bu dükkanların özgün yapının cephesine uygun olmayan nitelikte olması, hanların duvarlarına reklam panoları konulmasından dolayı, han yapılarının dış kabuğunda kısmi bozulmalar gözlenmiştir. Bunların sebebi, yapıların bilinçsizce kullanılmasıdır. Hanların kat yüksekliklerinin fazla olmasından dolayı ilave ara katlar yapılmıştır. İç kısımlarda avlularda yeni oluşturulan dükkanların cephelerine konulan tabelalar, eklenen sundurmalar ve bilinçsiz kullanımlar yüzünden hanların iç kabuğunda özgün kimliğinin büyük ölçüde kaybolduğu saptanmıştır.

Bu bozulmaları onarmak, bilinçsizce yapılan ekleri önlemek için resmi ve özel kurum ve kuruluşlar tarafından koruma kararları alınmıştır. Bu yüzden koruma kapsamında alınan kararlar dikkatle uygulanmalıdır. Han sahipleri ve kullanıcılar tarihi yapıların önemi konusunda bilgilendirilmelidir. Eminönü Bölgesi'nin tarihi ve sahip olduğu tescilli yapıların önemli bir yere sahip olması nedeniyle han

sakinlerinin kullanım alanları için gerekli alanları kendi istekleri doğrultusunda yapamayıp, belli kurallar çerçevesinde ve yapılara zarar vermeden yapmaları gerekmektedir. Ancak Türkiye’de bu konu ile ilgili gerekli önlemler özellikle iç mekan açısından halen alınmamıştır.

Alınan kararlarda iç mekanların korunmasına ilişkin maddeler yer almamaktadır. Yapıların iç mekanlarında yapılacak olan değişimler ya da müdahalelerin kurul ve koruma şartlarına uygun şekilde yapılması gerekmektedir. Kültürel ve ekonomik değişimlere bağlı olarak yapılarda mekansal ihtiyaçlar meydana gelmektedir. Bu durumda eski yapıların yeniden işlevlendirilmesinde bazı sorunlar çıkmaktadır. Yapıların mimari açıdan ve plan açısından durumu göz önünde bulundurularak işlevsel değişimler yapılabilir. Yapıların yeniden işlevlendirilmesi sayesinde terkedilmiş ya da kötü durumda olan yapıların geri kazandırılması sağlanabilir.

Bu çalışmada, yeniden işlevlendirmeye örnek olarak IV. Vakıfhan büro hanın otele dönüştürülmesi incelenmiştir. Bu incelemeler yapılırken yapının bulunduğu bölge açısından konum ve önemi de gözönünde bulundurulmuştur. Fonksiyon değişikliğine bağlı olarak yapının strüktür, plan, cephe ve malzeme açısından analizleri yapılmıştır. Eklenen iç mekanlar ve bu gereksimlere bağlı olarak kullanılan malzemeler incelenmiştir.

IV. Vakıfhan , döneminin önemli bir mimari örneğidir. Büro han olarak yapılan yapının zamanla önemini kaybetmesi üzerine restorasyonu yapılarak yeniden işlevlendirilmesi gündeme gelmiştir. Yapımı tamamlanmadan askeri karargah, daha sonrasında çeşitli firmalar tarafından büro olarak kullanılmıştır. 2005 yılında ise "Yap- işlet- devret" modeli ile kente tekrar kazandırılmıştır.

Dönemin koruma kanunlarının yeterli olmaması ve yapının restorasyonu esnasında strüktür, malzeme analizi ve plan analizleri ile ilgili kayıtların yeterli olarak muhafaza edilmemesi nedeniyle, yapıyla ilgili çok fazla yazılı bilgiye ulaşamamıştır. Daha sonraki dönemlere doğru bilgilerin aktarılması için koruma kanunlarının detaylandırılması gerekli ve önemlidir.

IV. Vakıfhan’ın restitüsyon ve rölöve çizimleri incelenip yapının mevcut durumu ile karşılaştırıldığında yapının plan şemasında kısmi olarak değişiklikler olduğu gözlenmiştir. Yapının zemin katındaki mekanlarda restitüsyondaki durumu

uygulanırken, çatı katında rölövedeki durumu korunmuştur. İşlev değişikliğine bağlı olarak yapıda bazı yeni mekan eklentileri gerçekleştirilmiştir. Fakat oluşturulan yeni ara mekanların otel lobisine bakan iç cepheleri bilinçsiz kullanılmasından kaynaklı görüntü kirliliği oluşturmuştur. Böylelikle otel lobisinde yaşatılmak istenen tarihi mekan etkisi zedelenmiştir.

Özetlemek gerekirse, IV. Vakıfhan'ın taşıyıcı sistemi sağlıklı olduğundan müdahalede bulunulmamıştır. Yapıya ilave edilen mekanlar yapının işlevsel değişikliğine bağlı olarak yapılmıştır. Yapılan bu yeni çözümler yapıya zarar vermeden yapılmış ve geriye dönüşümü olabirliği bulunmaktadır. Uygulanan yeni mimari programdan dolayı mekansal örgütlenmenin yapının dış ve iç kısımlara eklenen yeni mekanlarla yapının alt ve üst kısımlarında bir genişleme eğilimi olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, hanlar batılılaşmanın etkisiyle birtakım değişikliklere uğrayarak günümüzde yeniden işlevlendirilerek kullanılmaktadır. Bu çalışma kapsamındaki hanlar ayrıntılı olarak incelendiğinde koruma kurallarının yeterli olmayışı ve kısmen uygulanması nedeniyle, oluşan bazı yeni mekanlarda yapının tarihi özelliğine aykırı olduğu görülmüştür. Ayrıca bilinçsiz kullanımdan dolayı ortaya çıkan ve yapının tarihi kimliğine uygun olmayan görüntüler de izlenebilmektedir. Bunu önlemek amacıyla koruma kanunlarının daha ayrıntılı, kapsamlı maddeler içermesi gerekmektedir ve bu maddelere uyulması konusunda toplumun bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

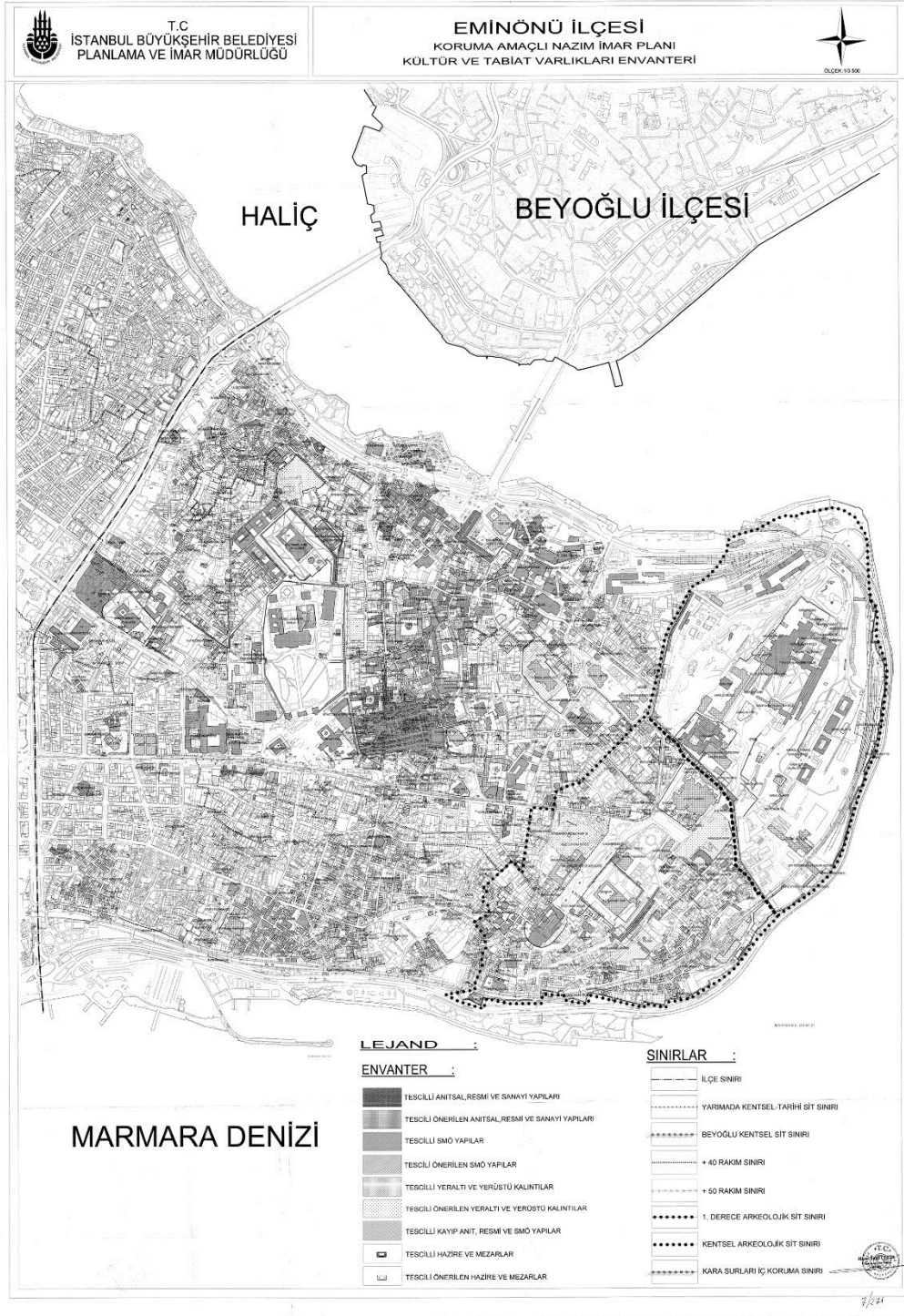
KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z. (1999). '*Restorasyon Tarihi ve Çevre Koruma*'. Yapı Endüstri Merkezi. İstanbul
- Belge, M. (2004). *İstanbul Gezi Rehberi*. (10). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Bilecik, G. (2002). '*Fetihten Sonra İstanbul'da Ticaret Yapılarının Gelişimi*'. Türkler Ansiklopedisi (10, 61). Ankara
- Can, S. (1995). *İstanbul Yarımadası Tarihi Ticaret Bölgesinin Analizi ve Bozulan Dokunun Yeniden Korulmasında Tasarım Önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi
- Carbognano, C. C. (1973). *18.Yüzyılın Sonunda İstanbul*. (Çev. E.Özbayoğlu). İstanbul
- Cezar, M. (2003). *Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Plan Raporu*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Harita Müdürlüğü, İstanbul, 2003
- Çetintaş, S. (1994). Mimar Kemalettin Mesleğin ve Sanat Ülküsü. *Güzel Sanatlar Dergisi*, 5, 160- 173, İstanbul
- Dinçer, İ, Enlil, Z. Evren, Y. ve Som, S. (2011). *İstanbul'un Tarihi ve Doğal Miras Değerleri: Potansiyeller, Riskler ve Koruma Sorunları*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul
- Eminönü Belediyesi İmar Müdürlüğü Arşivi
- Eriş, C. (1992). '*İstanbul'da Merkez Ticaret Bölgesi Ticaret Yapılarının Gelişimi ve Tahtakale Halil Ağa Hanı*'. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi
- Ertuğrul, Z. (2007). '*Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Mimarlarından Muzaffer Bey Eserleri ve Sanat Anlayışı*'. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi
- Fidan, M. S. (2009). *Geçmişten Günümüze İstanbul Hanları*, (2009- 20) İstanbul: İTO Yayınları

- Gülenaz, N. (2010). *Batılılaşma Dönemi İstanbul'unda Hanlar ve Pasajlar* (2010-86). İstanbul: İTO Yayınları
- Güran, C. (1976). *'Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanlarının Mimarisi'*. İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları
- İstanbul Surları. (1998) *Ana Brittanica Genel Kültür Ansiklopedisi* (Cilt 12, s.90-91). İstanbul: Anadolu Yayınları
- Katıtaş, S. (1990). *'17.Yüzyıl İstanbul Hanları'*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Yüksek Lisans Tezi
- Koçu, R., E. (1993). *İstanbul Ansiklopedisi (1946- 48)*. İstanbul: İstanbul Yayınları
- Köroğlu, N. (2004). *'XIX.Yüzyıl ve XX.Yüzyıl Başı Eminönü'nde Osmanlı Büro Hanları'*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi
- Kuban, D. (1994). *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* (7, 266). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Kuban, D. (1994). *'Kentin Gelişmesi'*. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi. (4, 430). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Kuban, D. (1994). *'Eminönü'*. İstanbul Ansiklopedisi.(4, 56). İstanbul:Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Kuban, D. (1996). *İstanbul Bir Kent Tarihi, Byzation, Konstantinopolis*, (98) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu,Kurul Arşivi
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu,Kurul Karar ve Raporları
- Müller-Wiener, W. (1998). *Bizans'tan Osmanlı'ya İstanbul Limanları*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Necipoğlu, N. (1994). *Ticaret*. Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi (7, 206). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları
- Onur, H. Mimarlık Ofisi

- Pamuk, Ş. (1984). '19.Yüzyılda Osmanlı Dış Ticareti'.Tanzimat'tan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi. (3, 653- 655). İstanbul: İletifim Yayınları
- Selen, H. , S. (1938). *Ticaret Tarihi*, İstanbul: Devlet Basımevi
- Serdaroğlu, B. (2006). '*Restorasyona Genel Kavramsal Bakış*'. Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (2007). *Birinci Ulusal Mimarlık*. Sanat ve Kavram Terimleri Sözlüğü. (17). İstanbul
- Sözen, M. (1996). Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarisi. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları
- Yavuz, Y. (1981). *Mimar Kemalettin ve Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşbirliği:
- Yıldırım, Y. (1994). 'Dördüncü Vakıfhan'. İstanbul Ansiklopedisi (3, 102). İstanbul

EKLER

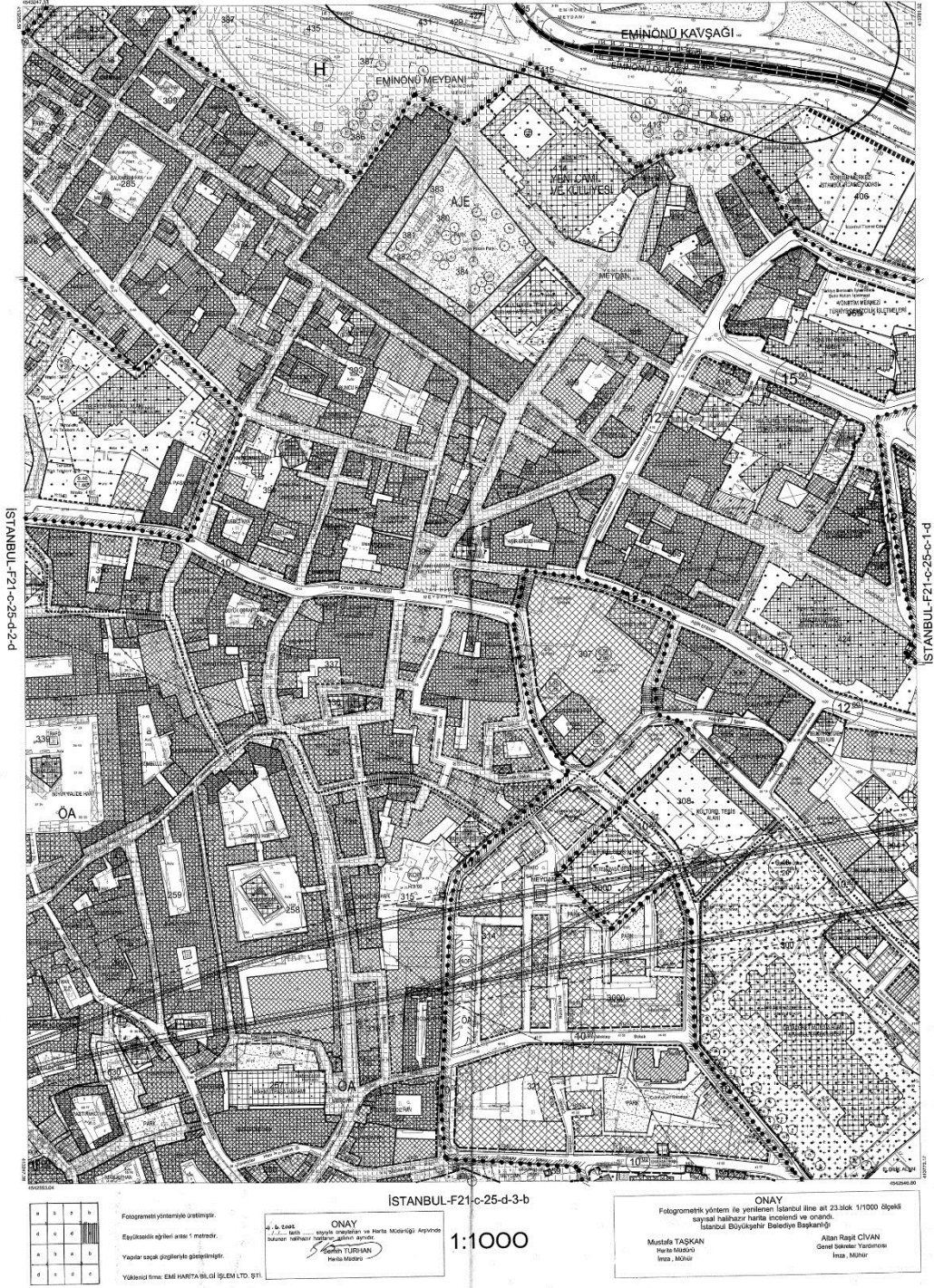

Ek.1. 2005 Yılı 1/1000 Ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı

İL: İSTANBUL

İSTANBUL-F21-c-25-d-2-c

İSTANBUL-F21-c-25-d-2-b

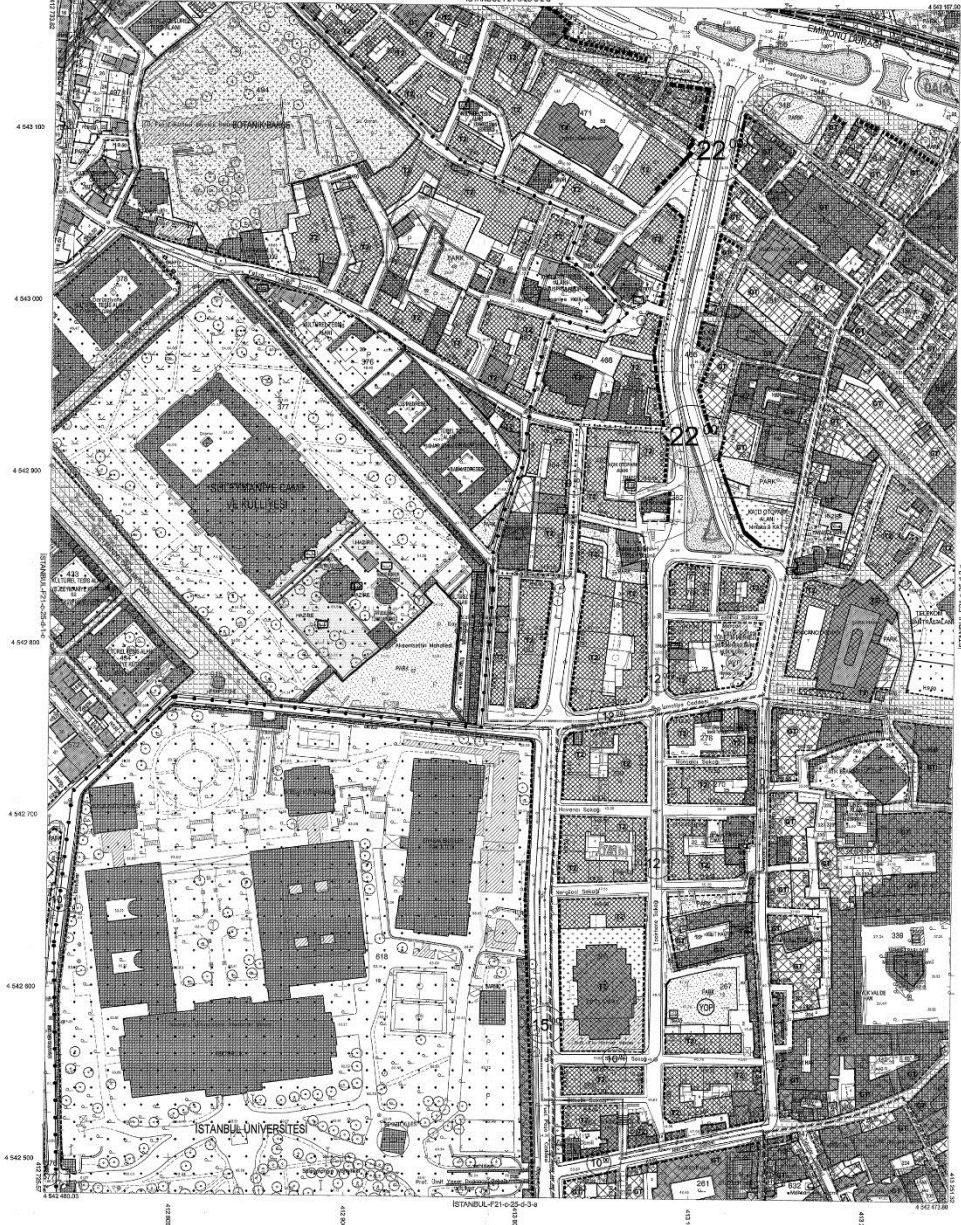
Ek.2. 2005 Yılı 1/1000 Ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı
(Hobyar, Tahtakale, Daya Hatun Bölgesi)

İL : İSTANBUL

İSTANBUL-F21-c-25-d-2-d

10-13334

04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19

Konstrüksiyon ve peyzaj tabanlı olarak
en son güncellenmiş TLÜGA'ya bağlı
2025-2030 dönemi için hazırlanan ve
Tarihî Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı
çerçevesinde;
Eylül 2025 tarihinde yapılan teknik harita
kaynaklarından hazırlanmış;
Yapılan harita bilgileri doğrultusunda;
Eylül 2025'te onay edilmiş ve;
Yapılan harita bilgileri doğrultusunda;
(Ortalama Ölçek)

Plan Gözetici
Prof. Dr. Özgür
Aydın

1:1000

KONTROL
İmza Hattı Madencisi
Mehmet YILMAZ
Yılmaz YILMAZ
Herika MİRALPİNAR
Fatma MİRALPİNAR (Şah)
Sibel AKÖZGEN
Mehmet YILMAZ

ONAY
İstanbul İline ait fotogrametrik yöntemle çizilen
1/1000 ölçekli yapısal harita/harita inşaatı ve onanı
İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı
11.6.2025

Yılmaz YILMAZ
Herika MİRALPİNAR

Ek.5. 2012 Yılı 1/1000 Ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı Nazım İmar Planı (Beyazıt- Kapalıçarşı Bölgesi)

ÖZGEÇMİŞ

29 Temmuz 1988 tarihi, Giresun'da doğdum. İlk, orta ve lise öğrenimini Giresun'da tamamladım. 2006-2010 yılı T.C. Kadir Has Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümünden mezun oldum. 2012 yılında Beykent Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde İç Mimarlık Anabilim Dalında yüksek lisansa başladım.

Bengü HAKYEMEZ